

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΤΡΟΦΗ — ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ
ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ — ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'—1900

[Τυπών δραχ. 7]

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ—ΕΚΔΟΤΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

16—ΟΔΟΣ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΥ—16

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Τὰ παιδικὰ ἑθῶματα (κατὰ τὸν Λόκε) Σελ. 12.— Παιδαγωγικὰ γνῶμαι (ἐκ τῶν τοῦ Δίστερβεργ) σ. 15.— Τὰ ἰδεώδεις τοῦ διδασκάλου (κατὰ τὸν Δίστερβεργ) σ. 23.— Ὁ σχολικὸς ἰατρὸς σ. 27.— Ἡ παιδικὴ περιέργεια (κατὰ τὸν Λόκε) σ. 31.— Ἐξήρημα 37,000 παιδίων σ. 40.— Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Σουηδία καὶ Νορβηγίᾳ σ. (68, 84).— Ἡ ἠθικὴ διάπλασις τῆς παιδικῆς ψυχῆς σ. 81.— Ὁ σχολικὸς ἀγῶνας ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σελ. 129.— Ἡ δημοσιὰ ἐκπαίδευσις ἐν Κρήτῃ σ. 131, 147.— Ἡ φυσικὴ ἀγωγή (κατὰ τὸν Σπένσερ) σ. 177, 194, 217, 231, 253.— Πρωτῆσαι παιδαγωγικαὶ ὑπὸ Α. Τριλιανιώτῃ σ. 193.— Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ἑλλάδι (κατὰ τὸν ἐπί τῆς Παιδείας σύμβουλον Κλέρα) σ. 243, 262.— Ἰωάννης Ἰακώβος Ρουσσώ (ὑπὸ Ἀνδρέου Ὀλταυᾶρ) σ. 273, 291, 313, 327, 342.— Χοίρει διδασκάλους ὑπὸ Γ. Λημιῖν σ. 353.— Ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις ἐν Πρωσίᾳ σ. 372.— Αἱ θεριναὶ διακοπαὶ ὑπὸ Γ. Κυριῖν σ. 373.— Ἐκπαιδευτικὰ μεταρρυθμίσεις σ. (376).

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ, ΘΘΙΚΑ

Ἦρωϊσμός ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη Σελ. 4.— Ἡ ῥήμησις σ. 13.— Ἡ ἰθὺς ἰδέα ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 65.— Ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι (κατὰ τὸν Αἰγούστου Μόλαν) σ. 113.— Στά ἔργα τὰ ξένα ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 161.— Τὸ ἠθικὸν κύρος (κατὰ τὸν Μαύλον Ζανά) μεταφρ. Σ. Παυλῆ σ. 245.— Ὁ γέροντες (κατὰ τὸν Ἀλφόνσου Κάρο) σ. 270.— Πῶς ἐπιστρέφεται ὕψ' ἡμῶν ἢ ἑλλείπει τῶν ἄλλων (κατὰ τὸν Οἰκίμυ) ὑπὸ Α. Μαρβῶν σ. 294, 309.— Ὁ ἵσκιος τῶν πατρίων σύλλογος καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 321.— Ἡ παραβολὴ τοῦ Κύρ Σίμου σ. 379.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ

Πότε ὁ ἄρχισις ὁ εἰκοστὸς αἰὼν (κατὰ τὸν Φλαμμάριον) Σελ. 1.— Παράστα ὑπὸ Γιάγγη Πηρῆ σ. 25.— Τὸ ποδήλατον ὑπὸ ὀρεινὴν ἔποψιν ὑπὸ Γ. Ν. Λιμπίκη σ. 29.— Ἡ κόπωση καὶ ἡ σωματικὴ ἀσκησις (κατὰ τὸν Ιακέρν Γισσιέ) σ. 51.— Τὰ μικροβία καὶ ἡ ἀμύνη τοῦ ὄργανισμοῦ σ. 61.— Ὁ ἥλιος (ἂν τ' ἀγγλικῶ) ὑπὸ Μλεξ. Πάλλη σ. 74, 87, 106, 120.— Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Α. Αθηνῆων σ. 99.— Ἡ μόνωσις τοῦ ὕδατος (κατὰ τὸν Ιακέρν Λημιῖν) σ. 101.— Τὸ ἀριστον καὶ τὰ ψυχικὰ προβλήματα σ. 125.— Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὕψα (κατὰ τὸν Ιακέρν Μονῆν) σ. 187.— Ἡ τροπὴ τῶν μαθητῶν (κατὰ τὸν Ιακέρν Κζάρικ) σ. 198.— Ὁ γαϊτάντζε ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη σ. 209.— Πῶς πρέπει νὰ τριγύρωμεν (κατὰ τὸν Ιακέρν Σαιν Σιρ) σ. 302.— Ὁ ὕπνος (κατὰ τὸν Ιακέρν Μωρῶ δε Τούρ) σ. 319.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

Ἅγιος Γεώργιος τῆς Ἀρδίας ὑπὸ Ἑμμ. Λουκούδη Σελ. 33.— Καλῶς ὠρίσκατε... καλὸ ταξίδι ὑπὸ Ἑμμ. Α. Κωμῆ σ. 78.— Ἡ κρεμῶνα τῆς Καθαρῆς δευτέρας ὑπὸ Α. Τριλιανιώτῃ σ. 111.— Στοιχεῖα καὶ Νεογῆδες ὑπὸ Α. Κωμῆ σ. 155.— Ἡ Γῆ τοῦ Πυρῆ (κατὰ τὸν Δαρβίνου) σ. 158.— Τὸ λουτρό μετ' ὑπὸ Κ. Τυπῆ σ. 181.— Καλοκαιρινὴ πορεία (ἐκ τῶν τοῦ Δε Ἀρλίττ) σ. 250.— Ἡ βασίλισσά μου (κατὰ τὴν Ματθίδη Σεργίω) σ. 266.— Ἐργαζία ὑπὸ Ἑμμ. Κωμῆ σ. 286.— Τὸ Σωκράτησ ὑπὸ Ἑμμ. Κωμῆ σ. 348.— Τὸ τρίτο μενικέτι ὑπὸ Μ. Λημιῖν σ. 366.— Πρωτότυποι γῆμας ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου σ. 371.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ, ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ Κρήτη αὐτόνομος ὑπὸ Α. Παύλου Σελ. 17, 38.— Ἡ Ἀλεξανδρινὴ ἀρχαιολογία ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ Σ. Διμήτριον σ. 49, 68, 82.— Ρώσων ὁ μύστικος τοῦ ὠραίου ὑπὸ Ν. Βασιλειανώτῃ σ. 97.— Τὸ Βυζάντιον (κατὰ τὸν Διάλ) σ. 145, 167.— Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη ὑπὸ Ν. Βέη σ. 157.— Φρειδερίκος Δίστερβεργ σ. 163.— Ἡ πεντακοσιετηρίς τοῦ Γουτεμβέργιου σ. 203.— Ὁ Ναυμάξ ἀρξὺ ὑπὸ Μ. Σ. Κέκεϊτς σ. 257.— Ματθίδη Σεργίω σ. 281.— Ἰωάννης Σεβαστιανὸς Βάγ σ. 337.— Ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία 1791—1836 ὑπὸ Φ. Βόλμπεργ. σ. 345, 354.— Ὁ Μικρὸς Πλοῦταρχος (ἐκ τῶν τοῦ Α. Μελέ) σ. 350.— Γεώργιος Κασδῆνης ὑπὸ Α. Δηλαυρίκη σ. 357.— Σημεῖωμα περὶ τινος φροντιστηρίου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ὑπὸ Α. Γ. Κικιανώτῃ σ. 369.

ΓΡΕΣΜΑΤΑ, ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ

Ἐκ τοῦ ἀγροκλήτιου μου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου: Ὁ ἰανουάριος τοῦ 20^{ου} αἰῶνος Σελ. 27.— Σηροτροφικὰ σ. 55.— Ἡ μὲν ἀγέλας σ. 94.— Ἡ αἰξὺν καὶ ἄλλοτε σ. 118.— Ὁ ἵππος σ. 153.— Τὸ τεργητὸν βούτυρον σ. 185.— Φιλοσοφία χοιρινή σ. 268.— Ὁ μικρὸς χοιροβοσκὸς σ. 282.— Ὁ ἐγχορὸς τῶν ἐχθρῶν μας σ. 340.

ΔΙΗΜΗΜΑΤΑ

Τοῦ Κροῦμου τὸ ποτήρι ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου Σελ. 6.— Ὁ γέρον ἱερεὺς σ. 20.— Ἰδιόγραμμα ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 41.— Ἐντροκέρτεσ ὑπὸ Μαργῆ Ἐργαλιώτῃ σ. 58.— Τὰ γαιρετίσματα ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 92.— Δοὺ ἄδερφάδες ὑπὸ Α. Ἐργαλιώτῃ σ. 117.— Διήμματα ὑπὸ Α. Τριλιανιώτῃ σ. 135, 151.— Βασίλισσα ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 185.— Τὰ δαυμάτια σὲ βῆμα ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου σ. 211.— Τὸ πρῶτον βῆμα ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 236.— Ὁλομπία ὑπὸ Α. Τριλιανιώτῃ σ. 277.— Τὸ μυστικὸν τοῦ λογαροῦ σ. 290.— Ἡ μαγισμένη πέτρα ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 312.— Ὁ Γαυνίτης καὶ ἡ βασιλοπούλα σ. 317.— Αἱ Μήδισαί μας ὑπὸ Μλεξίνδου Παπαδοπούλου σ. 358.— Ἡ Γυναίκα (ἐκ τῶν τοῦ Καρκαβίτσα) σ. 364.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τὸ ἔργον ναυτογῶρι ὑπὸ Α. Προβλεγγίον σ. 12.— Μητέρα ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 20.— Σοπλιωτίτσα ὑπὸ Μλεξ. Πάλλη σ. 25.— Μυστήριον ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 46.— Πιλάδος Π ὑπὸ Μλεξ. Πάλλη σ. 57.— Ὁ Καλογέροντες ὑπὸ Ρ. Αρσῆν σ. 74.— Παιδικὰ δάκρυα ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 92.— Νύχτα καλοκαιρινή ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 100.— Δάκρυα ὑπὸ Ἑμμ. Δημητριάδου σ. 127.— Ἡ εὐτυχία ὑπὸ Ρ. Αρσῆν σ. 131.— Ἡ κωνοπία ὑπὸ Γ. Παύλου σ. 174.— Ὁ Γαυπὸς ὑπὸ Γ. Αρσῆν σ. 191.— Σὲ μιὰ μικροῦλα ὑπὸ Α. Ἐργαλιώτῃ σ. 317.— Ἄχ! κείνο κεί τὸ σημαντρά (κατὰ τὸν Πη. Μουρ) ὑπὸ Σεργίω Κωμῆ σ. 349.— Αὐτὸς ὁ κόσμος, (κατὰ τὸν Πη. Μουρ) ὑπὸ Σεργίω Κωμῆ σ. 378.

ΚΑΛΟΓΕΧΝΙΚΑ

Ἐπιστολαὶ περὶ Τέχνης ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου: [Κοιτίς τῶν Τεχνῶν ἢ Αἴγυπτος Σελ. 7.— Ὁ Καλδαῖος καὶ οἱ Ἀσσύριοι σ. 42, 74.— Πέρσαι, Φοίνικες σ. 103.— Κύπριοι, Καρχηδόνιοι σ. 140.— Βυζάντιον καὶ Ἰταλία σ. 171.— Ἡ ἀναγέννησις ἐν Ἰταλίᾳ, Σιμαβούτης καὶ Γιώττος σ. 189.— Φλωρεντινὴ σχολὴ σ. 233.— Τὸ κοιμητήριον τῆς Πέκης, Γραφαὶ τοῦ Ὀρ-

©...
Κε Ἀθήναις Τετοργιαίων * Καθη. Κ. Μάτσορ καὶ Ν. Καρδαμύνη.
©... 270

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ρ Ω Σ Κ Ι Ν Ο ΜΥΣΤΗΣ ΤΟΥ ΩΡΑΙΟΥ

Η μεγάλη προσωπικότης του Γωώννου Ρώσκιν, οστις εσθίσθη εν ήμερις και καλλονή, όπως έζησεν εν τῇ μονήρει επαύλει του, ήτο εντελής άγνωστος εις τήν Ελλάδα. Εδῶ όπου τά όνόματα του Βαλζακ και του Στένδαλ, του Νίτσε και του Ήμερσων δέν έχουν φθάση άκόμη, ταξιθεύοντα μόδα ταύτα πρό δεκαδίων ετών ανά τον κόσμον, δέν είνε παράξενον έν και τό όνομα του έρημίτου τῆς Κονιστώνος, οστις υπήρξεν ο μέγας και τελευταίος ιερεύς τῆς καλλονῆς εν τῇ κόσμῳ και ο μέγας παιδαγωγός των άγγλοσαξονικών φύλων, δέν άφυπνίζει καρμίαν άνάμνησιν.

Εν τούτοις ο άνθρωπος αυτός υπήρξε κάτι περισσότερο από ποιητής και κάτι περισσότερο από διδάσκαλος· υπήρξε προφήτης και απομένει ή φυσιογνωμία αυτού και τό παράδειγμα όχι μόνον ως συγγραφείως αλλά και ως ατόμου αξίου να λάβη θέσιν εις τήν σειράν των Ήρώων και των Ήμιθέων, τῆς ύποίας ο Καρλάιλ και ο Ήμερσων άνήγειραν ποιητικούς ναούς και άργάνωσαν ιδανικάς Όρησκειάς.

Και είνε κάτι τι πλέον άκόμη, διότι μετά τον θάνατόν του δέν βλέπει κανείς ή μόνον τον Όλστόν ως θεματοφύλακα τήσων μεγάλων ιδανικῶν και άκόλουθον τῆς μεγάλης σειράς των υπερύχων σημιοφόρων τῆς ιδέας των περιπατούντων υπερώνια του κόσμου, οά έλεγε, με τους όφθαλμούς κολλημένους ως οι μάγοι τῆς Ιουδαίας εις ένα άστέρα άδηγόν και έμπνευστήν.

Μοι άρέσκει να φαντάζωμαι τον Ρώσκιν ζώντα εις εποχήν άλλην τῆς σημερινῆς. Θα ήτο εύκολον, νομίζω, να τον τοποθετήσῃ κανείς εις τήν Άναγέννησιν, τήν ύποίαν τόσοσν ήγάπα και εις τήν ύποίαν εις εκ των μαθητῶν του έλεγεν ότι άνειραύετο να ζῇ. Ητο άσκητής και συγχρόνως κατά τον τρόπον με τον ύποίον ήσαν τήν εποχήν εκείνην οι άγιοι Φραγκίσκοι και οι Λεονάρδοι δε Ιβνταη.

Η ζωή του υλόκληρος άμεράθη εις τήν λατρείαν και τό κήρυγμα τῆς καλλονῆς. Εξέλεξε τήν Όρησκειαν του, καθως ο ίδιος λέγει, ένωρίς, όταν παιδίον άκόμη ώδηγήθη υπό των γονέων του εις έν ταξίδιον ανά τήν Ιταλίαν. Η Όία των Άλπεων ατῶν καθαρών ως κρύσταλλος και αίχμηρών έν τῇ καθαρήν ούρανῶ, μόλις βο-

δρομοτιζομένων από τον δύνοντα ήλιον άπέριως υπερώνιο παντός ο,τι εσκέφθημεν», του έφάνησαν ως τά τείχη τῆς απολεσθεισῆς Ήδερν και πάν ο,τι έν τῇ μοίρῃ τῆς ζωῆς του επέπρωτο να είνε ιερόν και άφάελμον ειχεν ήδη καθορισθῇ.

Ήχρίσθη έκτοτε μύστης των ωραίων γραμμῶν, των συμμετρικών σχεδίων, των άρμονικών χρωμάτων και έν ίσως ήθελε κανείς να διαγράψῃ με όλίγας λέξεις τό έργον του, οά έλεγεν άπλώς ότι κατετρίβη άφυπνίζων και αποκαλύπτων ωραιότητάς.

Τα βιβλία του άλο από τους «Νεωτέρους Γωγράφους» μέχρι των μυρίων τελευταίων του φυλλαδίων με τους παραδόξους τίτλους, τά ύποία ονομάζει «Σήσαμον και Κρίνα», «Περσεφόνη», κλπ., δέν έχουν άλλον σκοπόν παρά να καθοδηγήσουν τους όφθαλμούς εις τήν διάκρισιν του ωραίου, να εκγυμνάσουν τας αίσθήσεις εις τήν αποκαλύψιν τῆς συμμετρίας χρωμάτων και γραμμῶν, να μιήσουν ελους εις τας καλλονάς τῆς φύσεως και τας καλλονάς τῆς τέχνης, να διαξουν τους καλλιτέχνας πως να αποδιδουν πιστότερον τήν φύσιν και να εκμάθουν τον κόσμον πως να αναγνωρίσῃ καλήτερα τά άριστουργήματα.

Ήπῆρξε πάντοτε ένθουσιώδης κήρυξ των ιδανικών του και πάντοτε έπαύλαισε με ήμίτην, με παραφοράν, με υπερβολήν, έν θέλετε, υπέρ των ιδεών του. Ηίτε υπερασπίζων τους πρώτους ζωγράφους τῆς Άναγεννήσεως, τους ύποίους πρώτος αυτός έμελέτησε λακτομαρής, είτε αποκαλύπτειν τό έργον του μεγάλου τοπιογράφου Τουρνέρ, του ύποίου πρώτος άπενάλυψε τήν μεγάλην πρωτοτυπίαν και τά θελήγητρα των άτμωδών και φευγαλέων γραμμῶν, είτε προσαπίζων τήν νέαν αισθητικὴν σχολήν τήν θέλουσαν να συνδυάσῃ τήν μαγαλητέραν άφέλιαν με τήν μαγαλητέραν ακρίθειαν τῆς αναπαραστάσεως και θέλουσαν να συνεχίσῃ τό έργον των πρώτων ζωγράφων τῆς Άναγεννήσεως των πρό του Ήαφαήλ, οι ύποιοι δέν ήκολούθηον μέθοδον και συνταγάς, περιεφρόνουν τά τεχνάσματα, εκωγράφουν με άφέλιαν, με αλήθειαν και με συγκίνησιν ως παιδία — πάντοτε υπήρξε στρατιώτης μάχι και ιερεύς και πάντοτε έρριψθη υλόκληρος και με όρμην και χωρίς άλλην σκέψιν και χωρίς προσφύλαξιν εις τήν πάλην.

Ο Ρωβέρτος δε λα Σιζεράν, οστις εξέδωκε γαλλιστί ωραιότατον βιβλίον περί αυτού, διηγείται ότι ο ένθουσιασμός του ήτο τόσοσν μεγάλος

του Ιατρού Καλμέτ, του διευθυντοῦ του ήσστιτούτου Παστέρ τῆς Αίλλης. Ο όρρδς οὔτος, όστις βασίζεται επί των αῦτων άρχων έφ' οῶν και ο άντιδιφθεριτικός όρρδς, πρέπει να έγχύνεται εύθως μετά τό δάγμα εις τό σώμα. Είνε ο' ή εξ αυτού θεραπεία άσφαλής.

Γ Ν Ω Μ Α Ι ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Εν τῇ εύτυχία χαίρεις έχων φίλον και έν τῇ δυστυχία αισθάνεται τήν άνάγκην αῦτοῦ.

Σενέκας

Δέν ένθυμοῦμαι τίς από τας Άθηνάϊους έλεγεν ότι έφαντάζετο μεγαλύτερον και ωραιότερον τό σώμα του, όσάκις ήκουεν επαινούμηνους τους συμπολίτας του τόσοσν έγονταύετο από τῆς πατρίδος των έπανον, και τούτοῦτον ήρόναμν προέπει να λαμβάνωσιν αι ψυχαι των νέων Έλλάνων. όσάκις βλέπουν, ότι αι μάλλι-στα θαυμάζομενα σήμερον από τά φωτισμένα έθνη άνθρώπινα πράξεις είναι έργα των πτωγόνων αῦτων.

Άδαμαντιος Κορσής

Είς τό ζήτημα τῆς άνατροφῆς κατορθώνομεν μόνον ο,τι έλπίζομεν.

Ο. Γραβό

Άγαπῶ τον εύδαίμονα και ήρεμον βίον των άγρων, όπου και' εκάστην άναικαλίπεται τις έν τῇ παραγωγή τῆς φύσεως νέας άφορμῆς θωμασμοῦ και ο άνθρωπος εισρίσκει αξίαν έαυτοῦ άσχολίαν εις άληθῆ πρόδοον και πραγματικῆς βελτιώσεως.

Βαλζίκ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ύγιεινά είδητήρια τροχιοδρόμων.

Σήμερον ότε άπανταχού έγείρεται μεγάλη προσοχή ως προς τας κρατούσας άνθυγιεινάς συνθήκας εις τά άτμόκλοια, τους σιδηροδρόμους και τους τροχιοδρόμους παρετηρήθη ότι λίαν επιβλαβής είνε εις τους τροχιοδρόμους ή χρῆσις των μικρών τεμαχίων χαρτί των χρησιμευόντων ως είσητήρια και τό όποία αποσπῶ έν του στελέχους ο άρμόδιος υπάλληλος βρέχων διά σιάλου τους δακτύλους του. Εάν τύχη ο υπάλληλος πάσων, τό σιάλον εκείνο, τό επικολλιόμενον επί του είσητήριου, είνε φορέας τῆς ίδίας αῦτοῦ άσθενείας. Διά τούτο εισήχθησαν έν Ηερολίνην εις τας κυριώτερας γραμμάς των τροχιοδρόμων τά υγιεινά κληθέντα είσητήρια, τά όποία οι άρμόδιοι υπάλληλοι αποσπῶσι τῇ βοηθειᾷ σπύγγου, έν φέρουσι έφ' έαυτών και διά του όποίου περιδρέχουσι τους δακτύλους.

Ο λοιμός έν τῇ ιστορίᾳ.

Ός γνωστόν, οι βακτηριολόγοι ισχυρίζονται ότι οι ποντικοί είνε οι μεταδίδοντες τον λοιμόν· πολλά δε πειράματα απέδειξαν τούτο. Είνε περιέργον ότι τήν επιστημονικήν ταύτην γνώμην ενισχύουσι και και παραδόσεις, υπάρχουσι παρά πολλοίς των έθνών. Οὔτως έν Γουναί τῆς Κίνας ο λοιμός λέ-

γεται άσθένεια των ποντικών. Εν τῇ άρχαίᾳ Αίγυπτῳ ο ποντικός ήτο τό σύμβολον του λοιμοῦ και έν Θήβαις έν τῇ νκῆ του Φοῦ ο δαίμων τῆς κατατροφῆς παρίστατο κρατῶν ποντικῶν εις τὰς χείρας. Τέλος έν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ αναγράφεται ότι ο άγγελος τῆς κατατροφῆς έν μιᾷ και μόνῃ νυκτί έθανάτωσεν 185,000 Άσσυρίους έν του στρατοῦ του Σενεχερίδ. Άλλ' ή παράδοσις των Αίγυπτῶν άλλως διηγείται τό πρᾶγμα. Ο Σενεχερίδ εισβλήλιν εις τήν Αίγυπτον ήναγκάσθη να φύγῃ προτροπάδην και να επανέλθῃ εις Νινευί, διότι ο θεός Φοῦ απέστειλεν έν μιᾷ νυκτί εις τό στρατόπεδον των Αίγυπτῶν χιλιάδας ποντικών. Αν οι ποντικοί οὔτοι ήσαν τόσοσν φοβεροί και επήνεγκον τον θάνατον, βαθέως οά ήσαν φορείς του λοιμοῦ.

Ο άνευ συριμάτων τηλεγράφος.

Ο άνευ συριμάτων τηλεγράφος του Μαρκόνη προσέδουε. Ηδη οι δύο μεγάλοι άγγλικαί σιδηροδρομικαί εταιρίαι των ΝΑ σιδηροδρόμων και ή μεταξῦ Λονδίνου και Γζάλαμ υπέγραψαν σύμβασιν μετά τῆς προς τούτο συστάσεως τηλεγραφικῆς εταιρίας, όπως εισαχθῇ ή χρῆσις του τηλεγράφου του Μαρκόνη εις τήν ύπηρεσίαν των άτμοπλοίων μεταξῦ Δούβρης και Κάλαι και μεταξῦ Βουλόνης και Φολκσετόνης. Διά τῆς συμβάσεως ταύτης τά άτμόπλοια οά δύνανται να συγκοινωνήσι διαρκούντος του πλοῦ των είτε μετά τῆς μίας είτε μετά τῆς άλλης θψωσῆς έφ' οιοῦδήποτε σημείου. Είς μέγας ιστός οά εγκαταστή προς τούτο έν Δούβρη μόνον, και διά τας δύο γραμμάς. Διαπραγματεύσεις διεξάγονται όπως επεκταθῇ ή έκρημογή τῆς τηλεγραφικῆς συγκοινωνίας και μεταξῦ των άτμοπλοίων τῆς γραμμῆς Οσάνδης-Δούβρης. Εέν πάσῃ περιπτώσει τῆς τηλεγραφικῆς ταύτης συγκοινωνίας οά ποιήται χρῆσιν μόνον ή ύπηρεσία, ούχι δε και τό κοινόν.

Τό τάξιμον του κουρέως.

Ο πρώτος λαχνός του λαχέιου των Άρχισιτήτων κατά τήν τελευταίαν κλήρωσιν έλαχεν εις φιλόδηρσόν τινα κουρέα έν Καλλιπόλειως διαμένοντα εις Σύρον. Τῆς 25 χιλιάδας δραχμῶν του λαχέιου ο άγαθός Καλλιπολίτης διέθεσεν οὔτω: Διένειμε βοηθήματα εις τρεις ναούς τῆς Σύρου και κατέθηκε χιλίας δραχμῆς προς προίκιον μιᾷς βαπτιστικῆς αῦτοῦ, ήτις έχει σήμερον ήλικίαν μόλις τριῶν μηνῶν, τό δε άλλο ποσό, υπέρ τας 10 χιλ. δραχμῶν, εδωρήσεν εις τόν Άγιον Ίάφρον, όπου εύρίσκεται από τινος μετά τῆς μητρός του, εκπληρών παιδιὸν τάξιμον.

Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δαμιανός εις εκδήλωσιν τῆς ευαρεσκείας του άνδρασε τον κουρέα Σταυροφόρον του Παναγίου Ίάφρου, άπονείμας εις αὐτόν χρυσοῦν σταυρόν, περιέχοντα τριῆμα Τιμίου Ξύλου. Εγένετο δε και ιδιαιτέρα τελετῆ εις τόν Άγιον Ίάφρον υπέρ του ζωρητοῦ, οστις εξ εύλαβείας οά μείνῃ εις τά άγία χωρία μέχρι του Άπριλίου, φιλοξενούμενος υπό των πατέρων τῆς Άγιοταφικῆς Άδελφότητος, όπως έεργάσῃ τό Πάσχα.

πρός πάσαν νέαν καλλονήν, τήν ὅποιαν ἀπεκάλυπτε καὶ ἐδίδασκεν, ὥστε καθημερινῶς ἐκήρυσσε τὸν ζωγράφον, περὶ τοῦ ὅπου ὠμίλει, ὡς τὸν μεγαλύτερον καὶ τὸν μάλλον μεγαλοφυῶ ὄλων τῶν ἄλλων, ληθμονῶν ὅτι τὴν προτεραιάν εἶχε κάμη ἀκριβῶς τὸ ἴδιον.

ἔβλεπε τὰς προτιμήσεις του φλογεράς καὶ φλογερά τὰ μίση του. Ἀπεστρέφετο ὅ,τι καταστρέφει τὴν καλλονήν καὶ τὴν ἐρευρητικότητά του ἀτόμου, ἀπεστρέφετο τὰς μηχανάς, αἱ ὅποιαι ἐδύσαν τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐμπνευσίν, ἀπεστρέφετο τοὺς σιδηροδρόμους, τὰ ἀτμόπλοια, ὅλας τὰς νεωτέρας ἐφευρέσεις, αἱ ὅποιαι συναπέφεραν τὴν πεζότητα, κατέστρεψαν τὴν γοητείαν τῶν ταξιδίων, τὰ σχήματα τῶν παλαιῶν πλοίων, τὴν ποίησιν ἢ ὅποια ἐνυπάρχει εἰς ὅλα τὰ παλαιὰ πράγματα καὶ εἰς ὅλας τὰς συνηθείας μας.

Ἔμισει σφοδρῶς τὴν βουτίναν, ἣθελεν εἰς πᾶν ἔργον τῶν ἀνθρώπων νὰ ἀπαυγάξη ἀκτῆς σκέψεως καὶ νὰ ὑπάρχη ἀτμοσφαῖρα καλλονῆς.

Ἰδρυσεν ἐργαστᾶσιζ ὅπου τὰ διάφορα ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου κατεσκευάζοντο πάλιν μετὰ τὰς καλὰς ἀρελαῖς μεθόδους τῶν πατέρων μας, ὅπου τὰ ὑφάσματα ἐτελοτεχνούοντο μετὰ τοὺς ἐργαλειούς, οἱ χάρται ἐπλάσσαντο διὰ τῶν χειρῶν καὶ τὰ ἐπιπλα ἐσχεδιάζοντο πάντοτε διαφορά καὶ εἶχον ἕκαστον ἴδιαν φυσιογνωμίαν καὶ ἀπετέλουν τόσα ἔργα τέχνης.

Μὲ τὴν βοήθειαν τῶν μαθητῶν του, ἀνειρεύθη τέχνην, ἢ ὅποια νὰ συγγενεῖ μετὰ ὅλας τὰς περιστασεις τοῦ βίου, τέχνην προσιωτέραν εἰς τὸν λαόν, ἢ ὅποια νὰ δύναται νὰ θέλῃ καὶ παιδαγωγῆσθαι καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του χωρικοῦ ὅπως καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του πλουσιοῦ.

Ἔβλεπε τὸ ἐργαστήριον τοῦ Ρώσσου, ἐνὸς τῶν πρώτων Προρραφητικῶν, ὀργανώθη ἡ ιστορικῶς ἐκείνος οἶκος Μόρρις καὶ Σα, εἰς τὸν ὅποιον κατεσκευάζοντο κατὰ τὰ ὑποδείγματα τοῦ Ρώσσου καὶ μετὰ σχέδια τοῦ Μπέρν Ζόνς, τάπητες, εἶδη ὑαλικῶν, κομφοτεχνήματα ἐξ ἐβένου, ὑφάσματα, βιβλία, ἐπιπλα, χρωματιστὰ χαρτία καὶ ἐν γενεῖ ὅλα τὰ ἀντικείμενα πολυτελείας καὶ καθημερινῆς χρήσεως — ὅλα φέροντα ἀραγῖδα καλαισθησίας καὶ καλλονῆς.

Ἔβλεπε τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ προσηλυτισμοῦ πρὸς τὸ Ἰσραὴλ ὅ Ῥώσιν δὲν ἀπέριωπε μόνον τὴν γραφίδα του ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν του ὅλην καὶ τὴν περιουσίαν του. Δὲν ἔγραψε μόνον οὔτε ἴδρυσε σχολάς, ἀλλ' ἔτρεχε κηρύσσων τὰς ιδέας του, ἀλλ' ἐσκῶριζεν ὅλα του τὰ χρήματα εἰς πραγματοποιήσεων των, ἀλλ' ἐδοῦε πρώτον καὶ ὑπέροχον ὑπόδειγμα τὴν ἰδίαν του ὑπαρξίν.

*

Ὁ μεγαλύτερός του ἵσως τίτλος διὰ τὴν ἀθανασίαν δὲν εἶνε οὔτε ὁ καλλιτεχνικός προσηλυτι-

σμός του οὔτε οἱ ἀγιῶνές του, ἀλλ' ἡ μεγάλη, εὐφυῆς καὶ ὑψηλή του φυσιογνωσία.

Τὰ βιβλία του ὅλα εἶνε τόσαι κλειδες πρὸς ἐκμάθησιν τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως. Ἦνε ὁ ὑμνητής ὅχι μόνον τῶν ὠραίων εἰκόνων, ἀλλὰ τῶν ὠραίων τοπίων, καὶ ὅχι μόνον τῶν μεγάλων θεαμάτων τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῶν ταπεινῶν λεπτομερειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἤθελε νὰ μῦση καὶ νὰ ἐξοικειώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς τῶν ἀνθρώπων.

Ἰρεσθεῖον καὶ κηρύσσων πρὸ πάντων τὴν εἰσοδὸν τῆς πλήρους, τῆς ὁλοκλήρου ἀληθείας εἰς τὴν τέχνην, ἣθελε νὰ συνηθίσῃ τοὺς καλλιτέχνας πῶς νὰ ἀναγινώσκουν εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων, εἰς τὰ σχήματα τῶν νεφῶν, εἰς τὰς ῥοὰς τῶν ὑδάτων ὡς εἰς ἀπείραντον βιβλίον συνδυασμῶν καλλονῆς καὶ ἁρμονίας.

Ἀπὸ μικρὸς εἶχεν ὡς μόνον του εὐτυχίαν νὰ βλέπῃ τὰ ἄνθη, νὰ ἐξετάζῃ τὰ φυτὰ, νὰ συναζῇ σπόρους, ὅχι διὰ νὰ τοὺς σπείρῃ ἀλλὰ ἀπλῶς διότι ἦσαν ὠραῖα. Τὴν ἀνοιξὶν ἦτο εὐτυχὴς διότι ἤθιλον τὰ δένδρα. Καὶ λέγει κῆπου: «Ἰβκτοτε ἀνεκάλυψα ὅτι εἰ σπῶραι καὶ αἱ καρποὶ ὑπάρχουν χάριν τῶν ἀνθῶν καὶ ὅχι τὰ ἄνθη χάριν τῶν καρπῶν. Καὶ ἐπεὶ ἔτη πολλὰ καὶ συνεχῆ ἡ κυριωτέρα μου προσευχὴ πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὴν ὄραν τῆς ἀνοιξέως ἦτο νὰ μὴ καταστρέψῃ ὁ πάγος τὰ ἄνθη τῶν ἀμυγδαλίων».

Ἦνε ἀδύνατον νὰ φαντασθῇ κανεὶς τὴν βαθύτητα τῶν περιγραφῶν τῆς φύσεως, αἱ ὅποιαι ἀποτελοῦν ὁλοκλήρους τόμους τῶν ἔργων του. Τὰ φυτὰ, τὰ ὕδατα, τὰ νέφη καταλαμβάνουν ὁλόκληρα βιβλία τοῦ Ρώσσου. Ἡ βλάστησις αὐτὸν ἦτο ὁ τρόπος, διὰ τοῦ ὁποῖο «ἡ γῆ πλησιάζει εἰς τοῦ ἀνθρώπου τὴν ψυχὴν», τὰ φυτὰ ἦσαν διαμυστα πλάσματα, ὅσα ἀναπνέοντα, ἀλλ' ἀήματα, κινούμενα, ἀλλὰ μὴ μεταβάλλοντα θέσειν, τὰ ὅποια συμπληροῦν τῆς ζωῆς των τὸν κύκλον χωρὶς κινδύνους, θνήσκουν χωρὶς λύπην καὶ πικρίαν, ἐνδύονται καὶ ζοῦν μετὰ τὴν καλλονήν τῆς νεότητος χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ πᾶθη καὶ γηράσκουν χωρὶς θλίψιν· τὰ δὲ νέφη πάλιν τὸ διαμυσσον μετὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀνθρώπου, εἰκόνες τῆς ζωῆς μας, ἢ ὅποια εἶνε «κατὰ τὸ ἡμῖσι ὡς πῆπτον φύλλον καὶ κατὰ τὸ ἡμῖσι ὡς ἀνερχόμενος ἀτμός».

*

Ὁ Ρώσσιν ἀπέθανε καὶ σκεπασμένον μετὰ ῥόδα, ὡς προσκύνημα ἱερὸν, ἔφεραν εἰς τὰς χεῖρας, μακρὰν τῶν σιδηροδρόμων τοὺς ὅποιους ἔμισει, οἱ χωρικοὶ τῆς ἐπαύλειός του. Πρὸ αὐτοῦ εἶχεν ἀποθάνῃ μαζί μετὰ τὸν Μπέρν Ζόνς καὶ ὁ προρραφηλισμός. Ἀλλ' ἡ μεγάλη πνοὴ του ἐξύθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁλοκλήρως καὶ ἡ ἐπιρροή του οὔτε ἐσβέσθη οὔτε θὰ σβέσθῃ. Ἐλευταίως ἀκόμη

εἰς τὴν Ὁξφόρδην ἰδρύθη τὸ Ρωσκίνειον Λύκειον¹, ἔχον ὡς σκοπὸν τὴν εὐρυνσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθηματος εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις. Μὲς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀγγλίας τὰ βιβλία τοῦ Ρώσσου, οἱ ταξιδιωτικοὶ του ὁδηγοί, αἱ αἰσθητικαὶ του μελέται, εἶνε ὡς προσευχητάρια τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν σπουδαστῶν. Ἐκθέσεις ζωγραφικῆς, παραστάσεις ἰδιαιτέραι, συναυλῖαι ἀκόμη γίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ρώσσου καὶ κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις του. Ἡ πνοὴ τῆς τέχνης, τὴν ὅποιαν ἐφύσησεν εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς βιομηχανίας, ζῆ ἀκόμη καὶ ὅλη ἡ ἀριστοκρατία τῆς Ἀγγλίας ἀγοράζει τὰ ὑφάσματά της καὶ τὰ ἐπιπλά της ἀπὸ τὰ καταστήματα, τὰ ὅποια ὁ Μόρρις, ὁ Βραπὲν καὶ οἱ διάδοχοι των ἴδρυσαν.

Καὶ παρὰ τὸ ἔργον του ἐξαπτάπει ἡ ζωὴ του ἢ ρυθμισμένη κατὰ τὰς ιδέας του, ἢ ζωὴ του ἢ ὑψηλή, ἢ πλασμένη ἀπὸ ὑπεροχῆν καὶ ἀπὸ αὐταπάρησιν, ὡς μέγα μάθημα, ὡς εὐαγγέλιον, ζωὴ θελοθυσίας καὶ ζωὴ εἰρήνης, ἢ ὅποια διδάσκει μεγαλοφυῶς πόσον ἡ ἐνατένισις τῆς φύσεως καὶ ἡ ἐνατένισις τῆς καλλονῆς ἐξυψώνει μεταρσίον τὸν ἀνθρώπον, φέρει ἄνω τῶν παλῶν καὶ πλησίον τοῦ οὐρανοῦ τὸν κοινὸν ἄνητόν.

Μετὰ ἐκατὸν ἔτη, ὅταν ἡ Ρώσσιν καὶ αἱ πράξεις του καὶ τὰ διδάγματα του θὰ φαίνωνται ἀπὸ μακρὰν, αἱ γενεαὶ θὰ τὸν βλέπουν ὑπεράνω ἀνθρώπου καὶ μυθικόν, ὡς τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους τῶν ὁποίων μας διηγείται τὴν ζωὴν ὁ φιλόστρατος γερμᾶτην ἀπὸ Βαυάρια, ἀπὸ γαλλήνην ὑπερφυσικὴν καὶ ἀπίθανον, ἀλλὰ ὠραῖον καὶ ὑπέροχον.

N. Βυσιεκοποπουλου

¹ Εἰς τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὡφελίμων βιβλίων «Ὁὐρανοῦ», ἀναδημοσιεύομεν τὸν πρόλογον.

Σ. τ. Δ.

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὑπεράνω τοῦ μεγαλοπρεποῦς πλαισίου τῆς γλαυκῆς θαλάσσης, τῆς στερούσης τὴν Ἑλλάδα σχεδὸν πανταχόθεν ἀνωθεν τοῦ ὠραίου δικτύου τῆς ἐλληνικῆς Πολυνησίας, τῆς κοσμοῦσης ὡς περιδέραιον πολυτίμων λίθων τὸν ὑγρὸν αὐτῆς στέφανον ὑπὲρ τὴν μάγαν φύσιν τῶν ἀκτινωτῶν κόλπων, τῶν εὐγράμμων ὄρειων, τῶν θαυμαστῶν τοπίων, ὑψοῦται ἐτι ὠραιότερος, ἀπαράμιλλος εἰς διαύγειν, πλούσιος εἰς χρώματα, ἀπαστράπτων εἰς φῶς, ὁ αἰθερόπλαστος οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ οὐρανὸς ὁ ἐμπνεύσας τοὺς θαυνοσπεφεῖς ποιητᾶς, τοὺς ἀθανάτους καλλιτέχνας, τοὺς μεγαλοφυεῖς ἐπιστήμονας μέχρι τῶν ἀπροσίτων κο-

¹ Ἰδε Ἰβν. Ἀγ. ΙΒΙΙΙ σελ. 81.

ρυφῶν τοῦ Ἰδανικοῦ, τοῦ Καλοῦ, τοῦ Ἀληθοῦς, μέχρι τῶν ἀθάτων ἀκρων τῆς αἰωνίου Δόξης.

Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀνάσας κυανοῦς, ἐκτείνεται ἀνωθεν αὐτῆς φέρων, μετὰ τῶν ἐκ παγοκρυστάλλων νεφῶν, τὰ ὠραῖα ἐθνικὰ χρώματα, ἐνθουσιάζων καὶ ἀνυψῶν τὸ πνεῦμα, ἐνῶ θέλγει καὶ φαιδρύνει τὸ ὄμμα.

Πόσοι ξένοι, συνηθισμένοι εἰς τὸν μαλύβδινον οὐρανὸν ἄλλων κλιμάτων, δὲν ἠπατήθησαν ὑπὸ τῆς ἐξόχου διαύγειας του εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀποστάσεων καὶ τοῦ μεγέθους τῶν ἐλληνικῶν ὄρειων! Πόσοι δὲν ἐθεώρησαν τὸν Ἰμμηττὸν ἐγγύτατον γείτονα τοῦ Ἰσσηρᾶνου ἀστεῖς τῆς Ἑλλάδος! Πόσοι δὲν ἐνόμισαν ὅτι, μετ' ὀλίγην κωπηλασίαν, θὰ εὕρισκοντο πρὸ τῶν μυροβόλων ἀκτῶν τῆς Αἰγίνης! Καὶ πόσων αἱ ἐλπίδες δὲν διεφύσηθησαν, ὅτι, μετὰ ἡμίωρον ἐκδρομῆν, θὰ ἐφθάνον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνηθῶς!

Τὸ γλαυκὸ τοῦ ἐλληνικοῦ οὐρανοῦ χρώμα, τὸ ἀκτινεβόλον τὴν γλαυκὴν τῆς θαλάσσης μας μαρμαρυγὴν, ἀποτελεῖ τελείαν χρωστικὴν ἁρμονίαν (διότι ἔχουν καὶ τὰ χρώματα, ὡς οἱ ἦχοι, τὴν ἁρμονίαν των) πρὸς τὴν ἐρυθρόχρυσον τῶν ἀρχαίων μνημείων χροῖαν, πρὸς τὸ χρώμα, τὸ ὅποιον ἡ φύσις, τὰς ἀρτὰς τοῦ κλιματος ἐμμεταλλευμένη, ἀπέδωκεν εἰς τὰ καλλιμάρμαρα ἀριστουργήματα, ἕνα καταστήσῃ αὐτὰ ἀπαράμιλλα τῆς Ἰῆς κοσμήματα, ἕνα ἀναδείξῃ τὸν οὐρανὸν ἀπαραίτητον τῆς Τέχνης συμπλήρωμα.

Ἀνέλθετε ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου καὶ στραφῆτε πρὸς ὀμισίαν, κατ' ἴην στεγμῆν ὁ Ἥλιος βαίνει ὀπισθεν τῶν ἰσθρῶν βουνῶν τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ λουσθῇ εἰς τὰ αἰώνια νάματα τοῦ αἵθερος, ἐπὶ χρυσοῦ ἐξ ἀτμῶν, φωτὸς καὶ κρυστάλλων ἁρματος, ἐπὶ ἀκτινεβόλου θρόνου, λάμποντος ἐξ ὅλων τῶν χρωμάτων τοῦ φάσματος. Ἀτενίσσατε αὐτὸν ὑπὸ τὰς ποικιλοχρῶς ἐκ νεφῶν καὶ φλογῶν ἀψίδας, μεγαλοπρεπῆ, ρεδόντων, ἐν μέσῳ θριάμβων, αἴγλης καὶ δόξης ἰδεῶδους, καὶ ἵαν ἔχετε τὸ ὄψον τοῦ ἐμπνεύσει, τὸ πάθος τοῦ αἰσθάνεσθαι, τὴν ἀκτίνα τοῦ συγκινεῖσθαι, θὰ μείνατε ἐνεοὶ πρὸ τῆς ἀμιμήτου φυσικῆς εἰκόνας, τὴν ὅποιαν ἀδυνατεῖ νὰ γράψῃ ὁ χρωστήρ, ἣν δὲν τολμᾷ νὰ συλλάβῃ ἡ φαντασία, ἢ νὰ περιγράψῃ ὁ κάλαμος, καὶ θὰ ἐννοήσετε τότε διατι ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐνόμισε τὸ δύνειν βασιλεύειν, διατι ἡ ἐλληνικὴ Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη ἔμειναν ἀθάναται.

Ὅταν, ἐν ὄρα ἀθρίας καὶ ἀσπέρου νυκτός, παρατηρήσετε τὸν ἐναπτρον τῆς Ἑλλάδος οὐρανόν, κατὰσπαρτον ἐξ ἀδαμάντων, σπυφείρων καὶ σμαράγδων, κατὰστικτον ἐκ κόσμων, ἡλίων καὶ πλανητῶν ὅταν προσβλέψετε πρὸς τὸν μαργαρώδη Γαλαξίαν, τὸν μεγαλοπρεπῆ φωτωκεανόν, τοῦ ὁποῖο ἐκάστη σταγὼν εἶνε καὶ εἰς κόσμος, ἐν πλανητικόν σύστημα ὅταν, ἀπεβῆλλοντες τὸν

ὄλικόν ἄνθρωπον, πτερυγίσετε διὰ τοῦ πνεύματος ἀνω τοῦ γηίνου κόσμου, βυθισθῆτε εἰς τὴν ἄβυσσον, χαθῆτε εἰς τὸ ἀχανές, μετεωρισθῆτε εἰς τὸ ἄπειρον, τότε θὰ ἐμβόθουετε εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Σύμπαντος, τότε θὰ αἰσθανθῆτε τὴν μικρότητα τοῦ γηίνου κόσμου, τὴν ἀλήθειαν τῆς παγκοσμίου ζωῆς. Ἦνθα θὰ ἐννοήσετε τὴν δύναμιν, διὰ τῆς ἧποιας οἱ πρόγονοι ἡμῶν κατώρθωσαν νὰ μαντεύσουν τὰς μεγαλητέρας ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, τὴν ἰσχύν, διὰ τῆς ἧποιας οἱ Ἕλληνες ἀστρονόμοι, ἀπὸ Ἀστρολογίας καὶ ἐν σπαργάνοις παραλαβόντες τὴν Ἀστρονομίαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀφρικῆς, ἀνύψωσαν αὐτὴν εἰς τὴν εὐγενεστέραν, εἰς τὴν θετικωτέραν, εἰς τὴν ὑπάτην τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ οὕτω τότε πρό τῆς πραγματικῆς ὀπτασίας τοῦ Σύμπαντος, πρό τοῦ παγκοσμίου πανοράματος τοῦ Ἀπείρου εὐρισκόμενοι, θὰ διμολογήσετε, ὅτι ἐντὸς τοῦ πηγλοῦ καὶ μυστηριώδους φωτός τῶν ἄστρον ὑπάρχει ἄπειρος δρᾶσις καὶ ἐνέργεια, ὅτι ὑπὸ τῶν ποικιλοχρόων ἀκτίνων τῶν ἀστέρων θερμαίνεται καὶ φωτίζεται ἀναρίθμητος καὶ ποικίλη ζωὴ, καὶ ὅτι ἐντὸς τῶν στιλβόντων αὐτῶν φωτεινῶν σημείων γεννῶνται, ἀναπτύσσονται καὶ θνήσκουν κόσμοι ὁλόκληροι!

Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἠποῖον ἔμνησαν οἱ ποιηταὶ καὶ ἐμελέτησαν οἱ φιλόσοφοι, μένει πάντοτε ὄχι μόνον τὸ ἐξοχώτερον φυσικὸν κόσμημα, ἀλλὰ καὶ τὸ πλουσιώτερον στάδιον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Δουλοῦμενος τὴν ἡμέραν εἰς ἀπλὸν κυανὸν φῶς, περιβάλλεται, κατὰ τὰς ἀσελήνους νύκτας, τὴν χαρακτηριστικὴν χροιάν τῆς οὐρανίου τελειότητος, τὸν μέλανα νυκτερινὸν μανδύαν, τὸν ἠποῖον ἐνειρεύονται οἱ ἀστρονόμοι ὡς τὸ ἄκρον ἔσχατον τῆς οὐρανίου διαυγείας, ὡς τὸ ἄριστον σημεῖον τῆς ἀγνότητος τῆς ἀτμοσφαιρας, τὸ εἰς τὰ αἰθέρια μόνον ὕψη τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς στρωμάτων ἀπαντῶμενον.

ὑπὸ τὸν διαφανῆ ἑλληνικὸν οὐρανόν, ὁ Γαλαξίας, τὸν ἠποῖον ἀλλαγῶ σπανίως καὶ ἀμυδρῶς βλέπουν, παρουσιάζεται ὡς μεγαλοπρεπὲς ἀνάγλυφον κόσμημα ἐκ κρυσταλλοφάρων νεφῶν, ὑπὸ τὸ σχῆμα κολοσσίου τόξου, φέροντες τὸν θόλον τοῦ στερεώματος καὶ στηρίζοντες ἐπὶ τοῦ δρίζοντος τὸ Ἄπειρον!

ὑπὸ τὸν κρυστάλλινον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὀπτική δύναμις τοῦ ὀφθαλμοῦ πολλαπλασιάζεται: ὁ φάκος, μὴ ἐμποδιζόμενος ὑπὸ πυκνοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ πέπλου, ἀποκτᾷ πλήρη τὴν μαγικὴν ἰσχύν του, καὶ, εἰσδύων εἰς τὰ βάθη τοῦ αἰθέρος, ἀποκαλύπτει τὴν μυστηριώδη σύστασιν τοῦ Ἀπείρου, τὸ Λιῶνιον ἀίνυγμα τοῦ Σύμπαντος. Ποσάκις τὸ μικρὸν τηλεσκόπιον τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου μας, ἐνισχυόμενον ὑπὸ τῆς ἐκτάκτου διαυγείας τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ, δὲν παρηκολούθησε μακρῶν, πολὺ μακρῶν, τὰς κινήσεις οὐ-

ρανίων σωμάτων, πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν τῆς Ἐπιστήμης, ἐκαὶ ὅπου ἀμπασα ἡ Ἑρρώπη, διὰ τῶν κολοσσίων ὄργάνων τῆς αὐδὲν δυναμένη νὰ ἴδῃ, ἔστατο ἀδρανῆς, πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔχουσα ἐστραμμένα τὰ βλέμματα, ἐξ Ἀθηνῶν καὶ πάλιν ἀναμένουσα τὸ φῶς.

Ὁ δικυγὴς οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, σπανίως καλυπτόμενος ὑπὸ νεφῶν, ἀφίνει τὸ πανόραμα τοῦ Ἀπείρου σχεδὸν διαρκῶς ἐλεύθερον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην περιέργειαν, ἔσταται ἀνοιχτός, ὡς κολοσσία παγκόσμιος πύλη τοῦ Ἀχανοῦς, ἐπιτρέπουσα τὴν εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Σύμπαντος εἰσοδὸν καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συγκοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου.

ὑπὸ τοιοῦτον ζῶντες οὐρανόν, θὰ ἦτο ἀσύγνωστος ἀδιαφορία πρὸς τὴν γνώσιν τῆς Ἀληθείας, θὰ ἦτο περιφρόνησις πρὸς τὸν εὐγενέστερον κλάδον τῆς Ἐπιστήμης, ἐὰν δὲν εἴχομεν τὴν περιέργειαν νὰ τὸν σπουδάζωμεν καὶ νὰ τὸν γνωρίσωμεν.

Δ. ΑΠΟΙΗΤΗΣ

ΝΥΧΤΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ

Εἶνε νύχτι --- καλοκαίρι,
 Δείχνει ἡ παύλα μεσονύχτι
 Λάμπων πύργη φωτιρά...
 Τρέχ' ἡ βάρκα νῆ μᾶς φέρη
 Ν' ἀνισῶμε τὸ δίχτυ
 Στὰ τρισκότεινα νερά.

Ἀπ' τὴν ἄμμουδιὰ στὸ βρέχο
 Κί' ἀπὸ τὸ βοριά' στὸ νότο
 Θάλασσα θεοῦ χαρὶ...
 Τῆς στεριάς φυσᾷ μονίχο
 Μοσκομύριστο τὸ χνάτο
 Στὰ τρισκότεινα νερά.

Ἰακρογάλια ἡλιοδαρμένα
 Καῖνε, ἀχνίζουν σὰν καρῖνια,
 Ξαναμμένα, φλογερά...
 Σὰ στοιχεῖα λαχανιασμένα
 Παριδέρνον τὰ δελεῖνια
 Στὰ τρισκότεινα νερά.

Δυὸ ναυτοπούλα μᾶς φέρνου
 Μὲ τὰκούραστὰ τους χέρια
 Κάν' ἡ βάρκα μας φερά...
 Τὰ γοργὰ κουλιά τους σπέρνου
 Χίλιες πόδιες, μῦρι' ἀστέρια
 Στὰ τρισκότεινα νερά.

Η ΜΟΛΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ

[Κατὰ τὸν Ιατροῦν Λωμόν].

Ἦσπον ἐπίμονοι εἶνε αἱ προλήψεις! Δὲν θὰ δυνηθῶμεν τάχα ποτὲ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὸ καθαρὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ, τὸ τόσον εὐάρεστον εἰς τὴν ὄψιν, πιθανὸν νὰ μὴ εἶνε καλὸν πρὸς πόσιν; Ἦὰ προσχήματα εἶνε ἀπατηλά; τὸ βᾶσον δὲν κάμνει τὸν μοναχόν, κατὰ τὸ γαλλικὸν ῥητόν. Ὅλοι τὸ γνωρίζουσι τοῦτο καὶ ὅλοι τὸ λησμονοῦν προκειμένου περὶ ἐκλογῆς ποσίου ὕδατος.

Διακεκριμένος ἀρχιτέκτων ἠγόρασε πρὸ τριετίας κτῆμά τι εἰς λαμπρὸν μέρος.

— Ἦὸ ἀπεφάσισα, ἔλαγε πρὸς τινά, ὄχι μόνον διότι τὸ μέρος εἶνε θελκτικόν, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι εἰς τὸν κῆπον, εἰς ἀπόστασιν δύο βημάτων ἀπὸ τῆς εἰκίης, εὐρίσκειται πηγὴ ὕδατος ἐξαιρετικῆς διαυγείας· παρέχει ὁλόκληρον κυβικὰ μέτρον τὴν ὥραν καὶ τὸ νερὸν δὲν εἶνε μόνον εὐμορφον, ἀλλὰ καὶ γεῦσιν ἔχει λαμπρὸν, τὰ ὄσπρια βράζονται μὲ αὐτὸ εὐκολώτατα· δὲν χαλαρὸν σαποῦνι. Ἀξίζει νὰ τὸ βάλῃ κανεὶς εἰς φιάλας καὶ νὰ τὸ σταίλῃ ὄμωρ εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων.

— Ἦὸ ἀνέλυσε πρῶτερον; ἠρώτησε φίλος του ἱατρὸς.

— Πρὸς τί τάχα; ἡ γεῦσις καὶ τὸ χρῶμά του λέγουσι περισσότερα ἀπὸ ὅλας τοὺς χημικοὺς καὶ τοὺς μικροβιολόγους.

Καὶ ὁ ἀρχιτέκτων πεπεισμένος ἐγκατέστη ἐκεῖ μετὰ τῆς οἰκογενείας του. Ἦὸ νερὸν ἦτο τόσον καλόν, ὥστε ἐπῆραν μεγάλην ποσότητα ἐξ αὐτοῦ, περιφρονοῦντες τὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἦὰ πάντα ἐβίωνον καλῶς κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ ἰδιοκτήτης μάλιστα ἐτοποθέτησε δοχεῖον μεταλλινον παρὰ τὸν κρουόν διὰ νὰ ἦμποροῦν καὶ οἱ ἐπισκέπται νὰ πίνουσι καὶ νὰ ἐκτιμῶσι τὴν ποιότητα τοῦ ὕδατος.

Ἦὸ παρελθὸν ἔτος ἔβρεξε πολὺ κατὰ τὸν Αὐγούστον. Ἦὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς ἦτο ἀφθονώτερον παρὰ ποτε, εἶχε δὲ προσλάβῃ χροιάν ὑποκίτρινον. Οὐχ ἦν τὸν ἐκ συνήθους βεβύλιος ἐξηκολούθησαν νὰ εὐρίσκωσιν αὐτὸ καλόν. Περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ὁ δεκαπενταετὴς υἱὸς τῆς οἰκογενείας ἠσθένησε. Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, κοράσιον δεκατριῶν ἐτῶν ἠσθένησεν ἐπίσης. Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ εἰκοσαετοῦς ὑπερέτου. Προσκληθεὶς γνωστὸς ἐκ Παρισίων ἱατρὸς διέγνωσε τυφοειδῆ πυρετόν. — Ἦὸ νερὸν πίνετε; ἠρώτησεν. — Νερὸν ἐξαιρετόν, διαυγὲς καὶ εὐγευστόν. — Ἀς τὸ ἐξετάσωμεν.

Ἦὸ ἔπαρσαν δείγμα αὐτοῦ εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς. Ἦὸ ὕδωρ αὐτὸ τὸ περιφροῦν, τὸ τόσον διαυγὲς καὶ τόσον ἐγκωμισζόμενον, περιεῖχεν ἐν ἀφθονίᾳ τὸ μικροβίον τοῦ

τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἦσθεν προήρχετο τοῦτο; Ἀσθενεὶς ἐκ τύφου δὲν ὑπῆρχον εἰς τὰ περίε τοῦ κτήματος. Ἦγένετο ἐρευνά καὶ ἐξηκριβώθησαν τὰ ἐξῆς: Ἦπῆρχεν ἐπιδημία τύφου εἰς χωρίον εὐρισκόμενον εἰς ἀπόστασιν ἐκείθεν χιλιόμετρων ἐπὶ λόφου τιτανώδους. Ἦνεκα τῆς ἐπικρατούσης εἰς τὰ χωρία ἀμελείας, τὰ περιττώματα τῶν ἀσθενῶν ἐρρίπτοντο εἰκῆ καὶ ὡς ἐτύχεν εἰς τὸ ἔδαφος, τὸ ἠποῖον ἦτο πλήρες σχισμῶν. Ἦὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς εἰσέδουεν ἐκεῖ, συμπαρασύρον τὰ μικροβία, βαθυμῆδόν δὲ τὰ μεμολυσμένα ὕγρὰ μετέδωκαν τὸ μίασμα εἰς τὰ ὑπόγεια στρώματα καὶ εἰς τὰ πηγὰς ὕδατα. Ἦ τόσον ἐγκωμισζομένη χάρισσα μικρὰ πηγὴ ἐμολύνθη καὶ αὕτη καὶ ἐκ τριῶν ἀσθενησάντων εἰς ἐπιλήρωσε διὰ τῆς ζωῆς του τὴν ἡσόνῃ τῆς πόσεως τοῦ διαυγοῦς καὶ καθαροῦ ὕδατος τοῦ κῆπου.

Ἦπιμένουν ἀκόμη πολλοὶ νὰ μὴ ἀποδίδουν σημασίαν εἰς τὸ πινόμενον ὕδωρ. Καὶ ὅμως τὸ ὕδωρ εἶνε ὁ φερεὺς ἀρκετῶν ἀσθενειῶν. Ἦπρέπει νὰ δυσπιστῶμεν πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν μετὰ μεγάλης βροχῆς. Αἱ βροχαὶ πλύνουσι τὸ ἔδαφος, παρσύρουσι τὰ σπέρματα τοῦ μιάσματος καὶ τὰ διασκορπίζουσι πανταχοῦ. Ἦαν ἔδαφος εὐτυχῶς δὲν εἶνε πορώδες καὶ τὰ ὕδατα ρέουσι πολλακίς χωρὶς νὰ κατασταλαζώσιν εἰς τὰ κατώτερα στρώματα. Κάποτε ὅμως γίνεται ἡ διήθησις τοῦ ἔδαφους, ἠσάκις δὲ ἡ πηγὴ εἶνε ἐπιπόλαιος, ἦτοι ἠσάκις τροφοδοτεῖται ἐξ ὕδατος ἀποθηκευμένου εἰς βάθος μικρὸν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, δύναται νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνος καὶ νὰ γεννήσῃ ἐπιδημίαις.

Ἦὰ τιτανώδη ἡ ἠραιστευμένη ἔδαφον εἶνε ἰδιόζωντως ἐπιφοβῶ, καθότι διὰ τῶν σχισμῶν αὐτῶν εἰσχωρεῖ τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν μέχρι τῆς λεκάνης τῶν ὑπογείων ὑδάτων, ἐξ ὧν τροφοδοτεῖνται τὰ φρέατα ἢ αἱ πηγὰι. Ὁ Μαρτέλ, ὁ ἐξερευνητῆς τῶν ἄντρον, ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν δύνανται νὰ μολυνθῶσι διὰ τῶν ἀκαθαρσιῶν ἢ τῶν θνησιμαίων τῶν ριπαριμένων εἰς τὰ καθὰτα φυσικὰ φρέατα, τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ μεγάλων τιτανωδῶν ἠροπεδίων. Ἀναφέρει δὲ περὶ τοῦτου παράδειγμα ἐξείον ἀναγραφῆς.

Ἦ γαλλικὴ πόλις τὸ Σόδη, καμμένη μεταξὺ Νίμης καὶ Βιγάν (ἐν τῶν νομιῶ Ἰάρδης), ὕδρευεται ἐκ λαμπρᾶς καὶ ἀφθονοῦς πηγῆς. Ἦ πηγὴ αὕτη ἀναβρῦει παραπλευρῶς τοῦ χειμάρρου τῆς Ριδούρλης, παρὰ τὸν βράχον ἐπ' οὗ καῖται κτιμένη ἡ πόλις. Ἦπὶ τοῦ ἐπιπέδου ὑπάρχει μέγχα οἰκοδόμημα χρησιμεῦον ὡς ὑπόστεγον καὶ ἠς στάβλος, περιέχει δὲ φρέαρον βαλῆστατον, ἀπολήγον ἠσωτερικῶς εἰς εἶδος τι θλάμου, εἰς ὃ καταῖθεν ὁ Μαρτέλ. Ἦς τὸ βάθος τοῦ ἄντρου αὐτοῦ εὐρίσκειται λεκάνη, ἐνθα παρκαμμένη τὸ ὕδωρ πρὶν ἐκχυθῆ. Ὁ Μαρτέλ ἔγχευεν ἐντὸς τῆς λεκάνης 250 γραμμάρια φλουουρεσίνης εἰς κόνιν,

ούσιαις έχουσας μεγάλην χρωστικήν δύναμιν. Μετά μίαν και ήμισιαν ώραν οι τέσσαρες σίφωνες τής έκροτης τής πηγής αλληλοδιαδόχως έχρωματίσθησαν δια του χαρακτηριστικού τής εیرهμένης ούσιας ζωηρού πρασίνου χρώματος.

Η πηγή άρα μελύνεται εκ των υδάτων του φρέατος, αυτά δέ εκ των περιττωμάτων του στάβλου. Και δέν άρκει τούτο. Έπόγειοι διώρυγες διέρχονται ακριβώς υπό πασαν την έκταση τής πόλεως. Οθεν όλαι αι άκαθαρσίαι, άμα τή ελαχίστη βροχή, παρσύρονται εις τας σχισμάς και κατασταλάζουσι μέχρι τής πηγής. Οσπε δύναμεθα να ειπωμεν ότι οι κάτοικοι τής πόλεως Σόβης πίνουσι το περιεχόμενον των όχετων των. Και όμως ενόμιζον ότι είχαν ύδωρ χριστον προς πόσιν, ύδωρ πηγαϊον, φαντασθητε!

Η πολίχνη φυσική τή λόγω έδεκχίσθη υπό των επιδημιών, υπό τής χολέρας κατά το 1835 και το 1884, πολλάκις δέ υπό του τυφοειδούς πυρετού. Οθεν πρέπει να δυσπιστώμεν προς τα πηγαϊα ύδατα δέν είνε όλαι αι πηγαϊ όμοιαι.

Δυστυχώς, εάν τα τιτανιώδη έδάφη είνε επικίνδυνα, τα εύδικτέρωστα και περιώδη δέν είνε ήλιγιώτερον εις τιναις περιστάσεις, πρέπει δέ να λεχθή παρηγοία τούτο, δια να μή ένθαρρύνεται υπέρ το δέον ή άπατηλή εμπιστοσύνη. Ο κίνδυνος είνε μικρότερος· άλλ' άπισσθήποτε ήφίσταται.

Ο Ιατρός Δουκλώ, διευθυντής του Ίνστιτούτου Παστέρ και μέλος τής Ακαδημίας των Ήπιστημών, έσχε την εύκαιρίαν κατά τας διακοπάς του 1897 να εξετάση μετά προσοχής ελαφράν επιδημίαν τυφοειδούς πυρετού, εκδηλωθείσαν εις τινα γαλλικήν πολίχνην. Η πόλις αύτη, κειμένη επί μικρού ύψώματος, έχειται επί έδάφους εκ μικτολίθου, άφθόνου. Τα ύδατα εισχωρούν εις τό έδαφος και διαλισθαίνουσι παρά τας κλιτύς. Το ύδωρ εύρίσκεται εις σημείον τι εις βάθος ήλιγιων μέτρων από τής επιφανείας. Πολλά οικίαι έχουσι άντλιας, ών ή δεξαμενή εύρίσκεται εις τό υπόγειον ή εις τον κήπον. Οι βόθροι των περιττωμάτων δέν είνε στεγανοί. Αί ύδαί είνε πλήρεις ύπολειμμάτων ούσιών έν άποσυνθέσει, ύθεν τό υπόγειον ύδωρ διατελεί εις συγχήν επαφήν μεθ' όλων των έν άποσυνθέσει σωμάτων, τό δέ ύδωρ τό φθάνον εις τό μαγειρείον είνε τό ύδωρ τό μολυνόμενον εις την οικίαν και εις την ύδον.

Ητο επάναγκας να εξακριβωθή πώς επήρχετο ή αναπόφευκτος αύτη μόλυνσις και εις ποίαν κατάστασιν έφθανον εις τα φρέατα τό ύδατα, άτινα έπλυναν και παρέσυραν τά περιττώματα και τας κόπρους των ζώων τας συσσωρευμένας εις την επιφανείαν του έδάφους. Ο Ιατρός Δουκλώ ενήργησε τας δεούσας αναλύσεις, τας χημικάς μόνον αναλύσεις, χωρίς ν' άσχεληθώ εις την

μικροβιολογικήν εξέτασιν. Άλλά και μόνον ή χημική ανάλυσις άπήνησεν επαρκώς εις τό έρώτημα.

Ο Δουκλώ ώρισε την ποσότητα του χλωρίου, του άσβεστιου, τής άμμωνιάς, των νιτρικών ούσιών, και των φωσφορικών. Η μόλυνσις άπεδείχθη δια τής παρουσίας εις τα φρέατα δύο στοιχείων έλλειπόντων σχεδόν παντελώς εκ των γνησίων υδάτων τής γώρας, του άσβεστιου και του χλωρίου. Το άσβεστιον εισάγεται εις την πόλιν δια των τροφών των ανθρώπων και των ζώων, δια του έντερικού δέ σωλήνος διέρχεται και κατασταλάζει εις τα φρέατα, ένθα ή αναλογία των είνε ένλοτε πεντηκοντάκις μείζον τής συνήθους. Το χλωριον προέρχεται εκ των ούρων και εκ τής κόπρου των ζώων. Εύρίσκειτο δέ επίσης κατ' αναλογίαν πεντηκοντάκις μείζονα του συνήθους.

Τό ύδωρ τό δέον ύπογειως υπό έδαφος χέρσον ή άκαθάρως σχηματισμένον εκ μικτολίθου περιέχει μόλις έν χιλιοστόγραμμον άσβεστιου κατό λίτρον και ή χιλιοστόγραμμη χλωρίου, ένθα εις τό ύδατα των φρέατων εύρίσκειται 107 χιλιοστόγραμμη άσβεστιου και 133 χλωρίου.

Η τρικύτη δέ εξακριβωθείσα υπό του Ιατρού Δουκλώ κατάστασις εύρίσκεται πολλαχού, και έν Γαλλία και έν τή άλλουδαπή συγχύτερον πολύ άφ' ό,τι νομίζομεν. Ουδέις προσίχει. Καθείς πίνει τό ύδωρ, εις τό ηπειόν έχει εμπιστοσύνην· τό έπινεν εκ γενοτής, διατι να τό αλλάξη; Άλλά νομίζομεν ότι είνε κειρός, προκειμένου περί ύδατος, να μή επανακινώμεθα τυφλώς εις την παράδοσιν. Το ύδωρ αύτό είνε καθαρόν και εξαίρετον! άκούομεν συγνάκις. Άλλά ποιό τό γνωρίζομεν; Τις δύναται να τό βεβαιώση; Μήπως είνε τόσοσύντονον να άώσωμεν προς αναλύσιν την ποιότητα του ύδατος, άπερ πίνουμεν, μετά τούς βροχερούς μήνας.

Ο Ιατρός Δουκλώ, έν τή μελέτη αυτού, ήν έν περιλήψει ανεφέραμεν, κατέστησε κατάδηλον τό εξής απουδαϊον γεγονός, ότι ή μικροβιολογική ανάλυσις, ήτις δέν είνε εύκολον να γείνη πανταχού, δέν είνε πάντοτε άναγκασία προς εξακριβώσιν τής ποιότητος του ύδατος. Άρκει ν' αναλυθώσι συγκριτικώς τά ύποπτα ύδατα και τά καθαρά μέρους τινός, ήπως δια τής διαφοράς καταδειχθώ ή άρχή του κακού και ύπαγορευθώ τό μέσον προς άποφυγήν αυτού. Έν τώ Ίνστιτούτω Παστέρ διοργανούται τμήμα Ιερυνών και πληροφοριών. Αυτό δύναται να χρησηγή την πολυτιμον εξέλεγχιν. Έν πάση δέ περιπτώσει εύχόμεθα να γείνη γενική επιθεώρησις των υδάτων, εξ ών ύδρεύονται αι διαφοραι πόλεις. Πρόκειται περί τής δημιαίας υγείας.

Οι δέ ιδιώται να τό έχωσι πρό οφθαλμών· άς μή εμπιστεύονται εις τά φαινόμενα. Ημπερεί

τό ύδωρ να είνε καθαρόν και διαυγές, άλλά τις έγγυάται ότι δέν είνε μολυσμένον; Πρέπει να εϊμεθα σίφρονες και επευλακτικοί. Μία άνθρωπινη ζωή αξίζει μίαν χημικήν ανάλυσιν.

Έν αιδήποτε περιπτώσει, άσάκις έχετε την ελαχίστην άμφισβολίαν, βράζετε τό ύδωρ σας και αερίζετε το κατόπιν ή κτυπούντες ή χύνοντες αύτό κατά μικρόν από μεγάλου ύψους. Ούτως εισθε βέβαιαι ότι θα έχετε ύδωρ άβλαβές, τουθ' άπερ είνε τό πρώτιστον.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΣΑΙ—ΦΟΙΝΙΚΕΣ

Ένω ειπον αρκετά, ως νομίζω, δια τούς αναγνώστας τής *Εθνικής Άγωγής* περί τής τέχνης και των ιδρυμάτων των Αιγυπτίων, Χαλδαίων και Άσσυρίων, δέν νομίζετε άρα γε ότι θα ήτο άπρεπές ήτοις να μή αναφέρω λέξιν καν περί τής τέχνης και των έργων των Μήδων και των Περσών; Οι Αιγύπτιοι και μάλιστα οι Χαλδαίοι και οι Άσσύριοι εις ουδέμιν πολιτικήν σχέσιν ήλθόν ποτε μετά των πατέρων μας. Μόνον περιηγηται τινες και φιλόσοφοι Έλληνες περιήλθον παροδικώς τας χώρας των χάριν σπουδής και μελέτης, ένθ' μετά των Περσών και Μήδων περιεπλάκησαν πολλάκις οι ήμέτεροι πρόγονοι εις μακράς και αίματηράς συγκρούσεις. Διατι λοιπόν τοσαύτη βεβαιωμένη, να ειπω ύται, λήθη περί των Ιθών εκείνων; Φιλοσοφία μήπως κακόβουλος τις ήθελεν υποθέση ότι ή αιγή μου αύτη είνε προίον μίσους έθνικού μη κατανασθέντος εισέτι μετά πάροδον τοσούτων αίωνων, μίσους αναρμόστου, μα την αλήθειαν, εις ιδιότην και έν θέλετε, εις άνδρα λόγιον. Άλλά μήτοι δέν εξεδικήθημεν άρκούντως δι' όσα κερ' αυτών υπέστημεν, ότι ο Άλέξανδρος μετά τας έν Ίσση και Ίαυγαμήλοισ νίκαις του, κατατροπήσας τον Δαρείον, εισήρχετο τροπαιούχος εις την μεγάλην πόλιν τής Βαβυλώνος και κατέλυεν, ως κερυνός ενσκήψας, την μεγάλην εκείνην μοναρχίαν;

Άλλως τε ήλιγα έχω να ειπω περί τής τέχνης των Ιθών τούτων, ουχι ότι και οι βασιλείς των λαών εκείνων δέν έκτισαν βασιλεία δώματα και άλλα πολυτελή κτίρια, άλλά διότι ή τέχνη αυτών δέν παρουσιάζει τι ίδιον ή πρωτότυπον. Ούτοι έμμήθησαν δουλικώς την τέχνην των Άσσυρίων και Αιγυπτίων χωρίς να δημιουργήσωσι βυθμόν καθαρώς έθνικόν. Σήμερον δέ εις τό έρείπιον τής ποτέ λαμπράς Περσέπολεως ήλιγα οικογένεσαι Κούρδων και Τουρκομένων βόσκουσι τας άγέλας των άγνοούντες βεβιαίως

ότι εκεί ήσαν τά άνάκτορα του μεγάλου βασιλέως, ως άπεκόλου τον Ξέρξην οι Έλληνες. Ο,τι δέ μένει εξ αυτών είνε μία μεγαλοπρεπής άνκβάθρα, κολοσσοί τινες ήμοιοι προς τούς Άσσυριακούς ταύρους, περι ών άνέφερα εις προηγουμένην μου επιστολήν, πολυάριθμα άνάγλυφα, μεταξύ των οποίων και τιναις παριστάοντα δορυφόρους τής επόχης του Δαρείου, συντετριμμένα τινά κιονόχρονα, στήλαι, άλλαι μέν ιστάμεναι έν χώρα όρθιαί, άλλαι δέ κείμεναι επί του έδάφους, και τέλος έν μιθ' ύποστήλην αίθούση μόνα τά ήχη εκατόν στήλων ύποστηρίζουσών άλλοτε την αίθουσαν εκείνην. Ταύτα είνε τά μένοντα λείψανα των πολυτελών εκείνων βασιλείων. Πλήν των τοιούτων πολιτικών οικοδομημάτων οι Πέρσαι ουτε ναούς ήγειραν ουτε άγάλματα θεών έδρυσαν, ως πληροφορεί ήμας ο Έρόδοτος. Άπέιδον μάλιστα μωρίαν εις τούς τοιαύτα κατασκευάζοντας, νομίζοντας ότι οι θεοί δέν είνε όμοιοι κατά την μορφήν προς τον άνθρωπον, ως έπίστευον οι Έλληνες. Οτε ο βασιλεύς των Περσών Καμβύσης εισήλθεν εις τό έν Μέμφιδι τής Αιγύπτου Ιερόν, κατεγάλασε πλείστον τά εκεί άγάλματα των θεών και συλήσας τον ναόν ένέπηρσεν εστα αυτόν.

Ο αναμνημονευθείς ιστορικός περιγράφει λεπτομερώς τά έν Ίκβατάνοις άνάκτορα των Μήδων βασιλείων και την περιέχουσαν αυτά άκρόπολιν. Το τεύχος, λέγει, αύτής άποτελείται υπό επτά κύκλων, ήτο δέ ουτω κατασκευασμένον, ώστε ο έτερος κύκλος ήτο ύψηλότερος του έτέρου, εις τούτο δέ συνέτεινε τά μάλιστα και ο τόπος, άτε γήλοφος έν. Και του μόν πρώτου κύκλου οι προμαχώνες ήσαν λευκοί, του δευτέρου μέλανες, του τρίτου κόκκινοι, του τετάρτου κανοί, του πέμπτου σανδράκινοι. Των δύο τελευταίων ο μόν εις ήτο κατάργυρος, ο δέ έτερος κατάχρυσος, και έν μέση του τελευταίου τούτου ήσαν τά βασιλεία και οι Θησαυροί. Άλλά και έτερον πολυτελέστατον θερινόν άνάκτορον των Μήδων βασιλείων αναφέρει ο Πολύβιος, τό ύποϊον υπήρχεν έτι εις τας ήμέρας του Στραβωνος. Σήμερον ουδέν άλλο εύρίσκει τις εις την θέσιν των Ίκβατάνων ειμή σωρόν άπειρών συντριμμάτων στήλων καθ' όλα ήμοίων προς τά τής Περσέπολεως λείψανα. Οι αναγνώσαντες τον Πολύταρχον ένθυμούνται ίσως την γενομένην άποτέφρωσιν των έν Σούσοις άνακτόρων του Ξέρξου, ήν προεκάλεσεν ή έταίρα του μετά ταύτα βασιλεύσαντος Πτολεμαίου (4αξ). Αύτη έν συμποσίφ φίλων, ένθα παρευρίσκειτο και ο Άλέξανδρος, παρότρυνε τούς πάντας να κατακαύσωσι και ούτοι την οικίαν εκείνην του Ξέρξου εκδιλούμενοι την πυρπόλησιν των Αθηνίων, την υπό του βαρβάρου εκείνου βασιλείως γενομένην. Οι εύωχούμενοι έρεθισθέντες εκ των λόγων του γυναιου,

ἄλλως τε καὶ οἰνόληπτοι ὄντες, ἄρμησαν, προηγούμενου τοῦ βασιλείας, μὲ ἀνημμένους λαμπάδας καὶ ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰ πολυτελή τοῦ Σέρξου βασιλεία· λέγεται ὅμως ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος, συναισθάνθεις μετ' ὀλίγον τὸ βάρβαρον τῆς πράξεως, διέταξε νὰ σβέσασαι τὴν πυρκαϊάν.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ περιβόητα βασιλεία ἐκεῖνα τῶν Περσῶν, τὰ ὁποῖα νικῆσαντες οὗτοι τοὺς Αἴγυπτιοὺς, ἐν Περσεπόλει, ἐν Σούσις καὶ ἐν Μηδία, ἐκτίσαν διὰ τῶν λαφύρων τῶν συληθέντων αἰγυπτιακῶν ναῶν, παραλαβόντες πρὸς τοῦτο μεθ' ἑαυτῶν καὶ τεχνίτας Αἴγυπτιοὺς.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁμοῦς ὑπῆρξε καὶ ἕτερον ἔθνος πλὴν τῶν ὄσων ἀνεφερα μέχρι τοῦδε, ἔθνος τὸ ὁποῖον, καίτοι ὀλιγάριθμον, διεδραμάτισεν ὁμοῦς ἐν τῇ ἰστορίᾳ σπουδαῖον πρόσωπον καὶ συνετέλεσε διὰ τῶν θαλασσιῶν ἐκδρομῶν του εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τοὺς βάρβάρους τῆς Ἑυρώπης λαοὺς.

Τὸ ἔθνος τοῦτο εἶνε εἰ γνωστοὶ τοῖς πάσι Φοινικες, καὶ ἰδίως γνωστοί εἰς ἡμᾶς ἐκ τε τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν. Οἱ συγγενεῖς οὗτοι τῶν Ἰσραηλίων κατὰ τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη ἀφορηθέντες ἀπὸ τοῦ Παρσικῆς κόλπου, ὡς τινες ὑποθέτουσι, κατέλαβον μιαν στενὴν λωρίδα γῆς ἐν Παλαιστίνῃ ἔχουσαν περὶ τὰς ἐξήκοντα λεύγας μῆκος καὶ ὀλίγας λεύγας πλάτος, καὶ ἐκεῖ ἐγκατέστησαν μονήμιος. Ἀπλήστοι κέρδους καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέποντες εἰμὴ εἰς τὴν ἐκ παντός τρόπου ἀπόκτησιν πλοῦτου, ἐπεδόθησαν λιαν πρωίμως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν, ἀνεύτῃς ἡποίας δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπιτυχία οἰκισθήποτε σπουδαίας ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλως τε καὶ αὐτὴ ἡ μερὶς τῆς γῆς, ἣν εἶχον καταλάβη, στενὴ οὖσα καὶ περιοριζομένη ἐκ μέρους τῆς ξηρᾶς ὑπὸ ὁρέων ἀποτόμων, ὅθι αὐτοὺς νὰ στραφῶσι πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ νὰ ἐπιζητήσασαι τὰ κέρδη ἃ ὠνευρεύοντο. Τὸ ἔθνος τοῦτο, ἐνεκα τῆς ὀλιγότητός του, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἀξιώσεις κατακτησέων, ἐπεδόθη ὁμοῦς, χάριν τοῦ ἐμπορίου του καὶ τῆς διαδόσεως τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων του, εἰς σύστασιν διαφόρων ἀποικιών, δι' ὧν κατεπλημύρισαν ἅπαν τὸ Αἴγαῖον καὶ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Ἰδίως ἡ νήσος τῆς Κύπρου, ἣτις, κατέναντι οὗσα τῆς Παλαιστίνης, ἠρέμισε τάχιστα τὴν ἐμπορικὴν τῶν Φοινικῶν βουλιμίαν, ἀπωκίσθη ὑπ' αὐτῶν καὶ ἵδρυσαν πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου διαφόρους πόλεις. Ἔτι περιφανέστερα τῶν λοιπῶν Φοινικῶν ἀποικιών, διὰ τε τὰ πλοῦτά καὶ τὰς πολεμικὰς αὐτῆς δυνάμεις, ὑπῆρξεν ἡ Καρχηδόνη, ἡ γνωστὴ ἐκεῖνη τῆς Ἀφρικῆς πόλις, ἣτις ἐπάλασεν ἐπὶ πολὺ καὶ ἔφερε πλησίον τοῦ κρημονοῦ τὴν ἀνίκητον Ρώμην.

Τὸν χαρακτῆρα τοῦ φοινικικοῦ λαοῦ ζωγραφίζουσιν εἰ ἀρχαῖοι διὰ λιαν ἀμαυρῶν χρωμάτων. Ὄσακις ἀναφέρουν αὐτοὺς, τοὺς κοσμοῦσι πάντοτε δι' ἐπιθέτων ἤμισα τιμητικῶν. Ἰδεώρουν αὐτοὺς πανούργους, πλεονέκτας, ἀναιδεῖς, ἀπατεῶνας, ἐν ἀνάγκῃ δὲ μὴ ὑποχωροῦντας μὴδ' ἀπέναντι τοῦ ἐγκλήματος, ἤρκει νὰ ἐλπίζωσιν ἐκ τούτου κέρδος τι. Τὸν χαρακτῆρα τοῦτου τῶν Φοινικῶν δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω κάλλιον ἢ θέτων ὑπ' ὄψιν τοῦ περιέργου ἀναγνώστου τὸ χαρακτηριστικώτατον καὶ ἀφελές ἐπεισοδιον, ὃ εἰσάγει ἐπιχαρίτως ὁ ποιητὴς ἐν τῇ Ὀδυσσειᾷ του.

Ὡς καλῶς γινώσκετε, ἀρχαῖοις ἐκ τῶν περιπλανήσεών του Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του, παρρουσιάσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν χειροβασκὸν τοῦ Ἰβητικῶν ἀγνωστος—incognita, ὡς θὰ εἰλέγομεν σήμερον—θέλιον νὰ μᾶθη περ' αὐτοῦ ὡς συνέβαινον ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ἐρωτῶμενος δὲ περὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς περὶ τῆς πατρίδος του καὶ τῶν γεννητόρων του, εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Συρία, ἔπου ἐθαλίονεν ὁ πατήρ του Ὀρμυνίδης, ὅτι ἐκεῖ εἶχον ἀρχιθῆ ναυταὶ ἐμπειροὶ μὲν, ἀλλ' αἰσχυροκέραῖς, φέρυτες χαλιμάδας ἀθουρώματα εἰς πώλησιν. Ἐἰς τὸν εἶκον τοῦ πατρὸς μου, ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ ὁ γέρον γαιροβασκός, ἧτο παιδαγωγός μου μὴ Φοινισσᾶ, ὕψηλὴ καὶ ὀρθαία γυνὴ, ἐπιτηδία εἰς ὀρθαῖα ἐργόχειρα, τὴν ἠποίαν ἐξεμάχισαν εἰ νύκτωρ ἐκεῖνοι, ἀποπλανήσαντες εἰς ἔρωτας, ὡς δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὰς μάλλον ἐκαρέτους, ἀπώλεσε καὶ αὐτὴ ἐκτοτε τὸν νοῦν της. Ἐρωτωμένη περ' αὐτῶν εἶπεν ὅτι νυτάγεται ἐκ τῆς πολυχάλκου Σιδωνίας, ὅτι ἦτο κόρη τοῦ πλουτοῦ Κοροβάντος καὶ ὅτι ἀρπαγίσθη ὑπὸ ληστῶν, ἐπωλήθη εἰς τὸν πατέρα μου. Ἐἰς ταῦτα ὁ Φοινιὲς ἄρκαθῆς, αὐτῆς, —θέλεις λοιπὸν νὰ ἔλθῃς, τῇ λέγει, μὰζὶ μου, νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν εἶκόν σου, καὶ νὰ ἴδῃς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου;

— Ἰὺτε νὰ γενῇ ὁ λόγος σου, ἀπήντησεν ἡ κόρη, ἐάν μου ἠρμισθῆτε πρὶν ἢτι θὰ μὲ φέρετε ἀβλαθῆ εἰς τὸν εἶκόν μου. Οἱ ναῦται τότε ἤλθον ὀρθίσθησαν, ἡ δὲ γυνὴ τῆς παρήγγειλε νὰ τηρήσασαι σιωπὴν μήπως μᾶθη τι ὁ γέρον καὶ ἐπέλθῃ καμμὴ καταστροφή.

— Σπεύσατε λοιπὸν, εἶπε, νὰ προμηθευθῆτε τὰ εἰς τὸν πλοῦν ἀναγκαῖα, καὶ ἦσαν ἐτοιμασθῆ τὸ πλοῖον, εἰδοποιήσατέ με πάρκυτα καὶ θὰ πάς φέρω ὅσον χρυσὸν ἀνεθήλω, ἀλλὰ καὶ ἄλλιον πλοῦσιον ναῦλον θὰ πάς ὄσων, διότι ἔχω καὶ ἀνατρέφω μικρὸν παιδίον τοῦ κυρίου μου, τὸ ἠποῖον θὰ φέρω μὰζὶ μου, σεῖς δὲ δύνασθε νὰ τὸ πωλήσετε ὅπου ὑπάγετε καὶ θὰ κάμετε μὴγάλα κέρδη. Μετὰ ταῦτα, ἀφ' ἧτοιμασθήσαν εἰ Φοινικες πρὸς ἀπόπλουν, ἦλθεν εἰς αὐτῶν εἰς τὸν εἶκον τοῦ πατρὸς μου, ἀνὴρ πικνούργος, φέρων δῶθεν

νὰ πωλήσῃ ὄρμον κατεσκευασμένον ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἤλεκτρον, τὸν ὁποῖον ἡ μήτηρ μου καὶ αἱ δοῦλαι ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας των καὶ τὴν παρτήρουν θέλουσι νὰ τὸν ἀγοράσασιν. Ὁ πανούργος τότε ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ διμυλήσῃ, ἔκαμε κρυφίως νεῦμα πρὸς τὴν Φοινισσάν καὶ ἀνεχώρησεν, ἡ δὲ γυνὴ, λαβούσα με μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς χειρὸς μὲ ἔξεφερε τῆς οἰκίας, ἀφ' ὅου ἔλαβε καὶ διάφορα τεταρνευμένα χρυσὰ κύπελλα, τὰ ἠποῖα ἐκρυψεν εἰς τοὺς κόλπους της, ἐγὼ δὲ τὴν ἠκολούθουν χωρὶς νὰ ἐνοσῶ τί συμβαίνει. Ἐρέχοντες τότε καὶ εἰ δύο ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐπιβιβάσθεντες εἰς τὸ πλοῖον ἀπεπλεύσαμεν. Ἄλλ' ἐνῷ ἐπλέομεν, τὴν ἔδδομένην ἡμέραν ἐτιμώρησεν ὁ θεὸς τὴν κακούργον ἐκεῖνην, διότι ἔπεσε κεραυνὸς κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου τὴν ἐραγαν αἱ φάκαι καὶ τὰ φάρια. Ἐγὼ ἔμεινα περιλυπος καὶ μόνος, ὅτε δὲ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα μὰς ἔφεραν εἰς τὴν Ἰθάκην, μὲ ἐπόλησαν οἱ Φοινικες εἰς τὸν Λαέρτην τὸν βασιλέα τῆς νήσου.

Καὶ ἐάν μὴ ὑπῆρχον τοιαῦται μαρτυρίαι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν Φοινικῶν, ἤρκει μόνη ἡ ἀνωτέρω διήγησις, ἣν θέτει ὁ ποιητὴς εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰβητικοῦ, νὰ πληροπορήσῃ ἡμᾶς οὐ μόνον περὶ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ λαοῦ ἐκεῖνου καὶ τῆς ἰκανότητος τῶν Σιδωνίων γυναικῶν εἰς τὴν ὑφαντικὴν καὶ ποικιλτικὴν, ἀλλὰ προσέτι καὶ περὶ τῆς ἀνεπιτηδότητος τῶν Φοινικῶν ἐκμαυλιζόντων τὰς παρθένους τῶν χωρῶν ἐνθα προσωρμιζόντο καὶ ἀποδεχόμενων προθύμως τὰ κλοπιμαῖα καὶ μεταφερόντων διὰ πανουργίας παιδάς μικροὺς εἰς μακρὰ μέρη πρὸς πώλησιν.

Ἄλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μὰς φανῇ παράδοξον, ἀφ' ὅου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἡ ἀρπαγὴ μαύριον πρὸς πώλησιν κατὰ μυριάδας ἐγίνετο ὑπὸ λαῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς κατέχοντες τὴν ὑψίστην τοῦ πολιτισμοῦ βαθμίδα.

Τὰ ἔργα τῶν Σιδωνίων γυναικῶν ἦσαν διάσημα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἡ μήτηρ τοῦ Ἔκτορος Ἰκάβη εἶχεν ἐν τῇ ἱματιοθήκῃ της πολλοὺς καὶ ὀρθαίους πέπλους, ἔργα Σιδωνίων γυναικῶν, ἐνα τῶν ἠποίαν, λάμποντα ὡς ἄστέρη, προσέφεραν εἰς τὴν Ἀθῆναν, κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἔκτορος, ὅπως ἐλάσῃ τὴν πόλιν καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Τρώων ἀναχαιτίξασα ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἰλίου τὸν ἄγριον τοῦ Τυδείδης υἱόν.

Ἐπὶ τοῦ Ὀμήρου ἀναφέρεται καὶ κρητὴρ καθ' ὁλοκληρίαν ἀργυρούς ἔχων κατάχρυσά τὰ χεῖλη, τὸν ὁποῖον ὡς κάλλιστον καὶ πολυτιμώτατον δῶρον εἶχε χαρίσῃ εἰς τὸν Μενέλκον ὁ βασιλεὺς τῶν Σιδωνίων. Ὅπως δὲ ἦτο πολυτιμος φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ οὗτος πάλιν τὸν εἶχε χαρίσῃ πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐξινδόμενον Τηλέμαχον. Ἄλλος δὲ Φοινιὲς βασιλεὺς ὁ τῆς

Κύπρου Κινύρας, εἶχε χαρίσῃ εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν περιφήμον ἐκεῖνον θώρακα, ἔργον τῶν Φοινικῶν, τὸν ὁποῖον ἀπηθανάτισε διὰ τῆς λεπτομεροῦς περιγραφῆς του ὁ Ὀμηρος. Κατὰ πολὺ δὲ μεταγενεστέρους χρόνους καὶ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος, κατὰ τὴν περιβόητον ἐν Γαυγαμήλοις μάχην, ἔφερεν ὡς ὄπλον μάχαιραν θαυμαστὴν διὰ τὴν βαφὴν καὶ ἐλαφρότητα αὐτῆς, ἣν εἶχε χαρίσῃ εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τοῦ Κιτίου, πόλεως ἐν Κύπρῳ κτισθεῖσης ὑπὸ τῶν Φοινικῶν.

Αἱ δύο διασημότεραι πόλεις τῆς Φοινίκης, ἡ Τύρος καὶ ἡ Σιδὼν, ἐπὶ πολὺ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, διότι καὶ ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἠμυάζον ἐπίσης εἰς ἀμφοτέρας. Τῆς ἀρχαιότητος ὁμοῦς τὰ πρωτεῖα κατεῖχεν ἡ Σιδὼν, ἣτις πρώτη ἀπέστειλεν ἀποικίας εἰς διάφορα μέρη, ἀλλὰ ἀλωθεῖσα μετὰ τινὰ χρόνον ὑπὸ τῶν Φιλιππταίων, ἀφῆκε τὸ ἀρχαῖον ἔργον εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς Τύρου. Τότε ὑπὸ τῶν Τυρῶν ἐγένοντο αἱ πλεיותרαι φοινικικαὶ ἀποικίαι καθ' ἅσων τὴν Μεσόγειον, τότε ἐδαμμάθη ὑπ' αὐτῶν ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανός, ἀνεκαλύφθησαν αἱ Κανάριαι νῆσοι καὶ ἐφθάσαν τὰ φοινικικὰ πλοῖα μέχρι τῆς νήσου Μαδέρας. Ἡ πόλις τῆς Τύρου ἰθαυμάσθη προσέτι διὰ τὴν ἀνδρικήν ἄμυναν, ἣν ἀντέταξεν ἐπιμόμως καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἄλλων ἐχθρῶν ἐπιβουλεθέντων τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Καθίστατο δὲ κυρίως ἰσχυρὰ ἐνεκα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως, διότι, χερσονήσος οὖσα, διετέλει ἀπρόσβλητος ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς θαλάσσης ἠδύνατο διὰ τοῦ ναυτικοῦ της ν' ἀπωθῆσθαι ἐρρωμένως πάντα πολέμιον. Ἰνωστὸν εἶνε δι' ὁπόσων μύσθων κατάρθρωσεν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος νὰ κυριεύσῃ τὴν φοινικικὴν ἐκεῖνην πόλιν, ὅτι καὶ καθ' ὕπνου ἰδὼν Σάτυρον, ἔλαβε παρὰ τῶν μάντεων τὴν ἐξήγησιν ὅτι Σὺ γενήσεται Τύρος διαιρεσάντων εὐφωδῆς τὴν λέξιν.

Οἱ Φοινικες δὲν εἶναι μόνον ἀξιοὶ σπουδῆς καὶ μελέτης διὰ τοὺς χρυσοὺς ὄρμους των ἢ διὰ τοὺς τορνευτοὺς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κρητῆρας των, ἢ καὶ δι' αὐτὰς τὰς πολυτίμους πορφυράς καὶ τοὺς πεποικιλμένους πέπλους των. Οἱ Φοινικες εἶνε προσέτι ἀξιοὶ μελέτης καὶ διὰ δύο ἑτέρας ὑπηρεσίας, ὡς προσέφεραν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἐπινοήσιν τοῦ ἀλφαβήτου, καὶ δεύτερον διότι μεταβίβασαν εἰς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἱταλίαν μορφὰς τινὰς ἢ τύπους γεννηθέντας ἐν Ἀσσυρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, οἵτινες, γνωστοὶ γενόμενοι εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀρτύτισαν τὸ ἐν αὐτοῖς ὑπνώττον καλλιτεχνικὸν δαιμόνιον, ὅπως διαμορφώσασαι τέχνην ἀπαράμιλλον, τέχνην κλασσικὴν, ἣν ἐμελλον νὰ λαμβάνωσιν ὡς ὑπόδειγμα καὶ νὰ θεωρῶσιν ὡς πηγὴν ἀνεξάντλητον τοῦ ἐν τῇ τέχνῃ καλοῦ πάσαι αἱ ἑπερχόμεναι γενεαί.

Τὸ ἀλφάβητον, τὸ ὁποῖον οἱ ἐφευρόντες αὐτὸ μεταχειρίζοντο ὅπως σημειώθηκαν ὑπόσους ὄρους χρυσοῦς καὶ ὀπόσους πεποικιλμένους πέπλους ἐπίλουν εἰς τὰς γυναῖκας τῶν βαρβάρων τῆς Βυβλί- πης, ἢ ὀπόσον κασσίτερον καὶ ἄργυρον ἦν τλεον ἀπὸ τῶν Πυρηναίων τῆς Ἰσπανίας καὶ ἀπὸ τῶν Βρετανικῶν νήσων, οἱ Ἕλληνας παραλαβόντες, προσθέσαντες δὲ καὶ τὰ φωνήεντα, ὧν ἕταρεῖτο, ἐμόρφωσαν δι' αὐτοῦ δ, τι ὑψηλὸν ἐν τοῖς γράμμασι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ.

Περὶ δὲ τῆς τέχνης τῶν Φοινίκων δὲν ἔχομεν νὰ εἰπωμεν πολλά, διότι καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουσιν ἴδιαν τέχνην· ἀπλῶς ἐμιμήθησαν τοὺς προκατόχους των, νεωτερίσαντες μόνον εἰς τινὰ κατὰ τὰς ἐκαστοτε παρουσιαζόμενας τοπικὰς ἀνάγκας καὶ συνήθειας. Καθὸ ναυτικὸν ἔθνος ἐφρόντισε μᾶλλον νὰ κατασκευάσῃ νεώρια καὶ λιμένας τεχνητοῦς ἀπανταχοῦ ὅπου ἡ φύσις δὲν παρῆχε τοιοῦτους. Ἰδίως οἱ λιμένες τῆς Ἰτύκης καὶ τῆς Καρχηδόνας ἦσαν περιβόητοι διὰ τε τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔργου καὶ διὰ τὰς ἐν αὐτοῖς πολυτελεῖς οἰκοδομὰς. Ἐὰν δὲ τις θελήσῃ νὰ γνωρίσῃ τὴν τέχνην τῶν Φοινίκων, ἔσται νὰ ζητήσῃ αὐτὴν ἐκτὸς τῆς Φοινίκης, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀργιλλόπλαστα ἀγαλμάτια, τὰ ὅποια οἱ ἔμποροι αὐτοὶ μετέφερον πρὸς πώλησιν εἰς ἀπαντὰ τὰ μέρη τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου. Οἱ Φοινίκες κρίνονται πολὺ ὅμοιοι πρὸς τοὺς Ἰβηρίους διὰ τὴν πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὸ ἐμπόριον τάσιν των, πρὸς δὲ τοὺς Ἀγγλοὺς διὰ τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν πάθος των καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀποικισμοὺς ἐπιτυχίαν των. Ὅσοῦτον δὲ ἦσαν ἐπιρρεπεῖς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐμπορίου ἐπιδιωκόμενα κέρδη, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς των μετεκόλουσαν εἰς ἀργίλλον καὶ ἐπίλουν ὡς πᾶν ἄλλο ἐμπόρευμα, αὐτῶ δὲ διεδίδον καὶ τὴν θρησκείαν των καὶ τὰς τελετὰς των ἡμοῦ με τοὺς πωλουμένους θεοὺς. Ἡ Ἀστάρτη, οἱ ἱερόδουλοι καὶ οἱ Κιβήχοι εἶνε Φοινικικῆς προελεύσεως θεότητες καὶ θεομοὶ φοινικικοί.

Πλειότερος ὅμοιος λόγος γίνεται μεταξύ τῶν σοφῶν περὶ τῆς ἐν Κύπρῳ ἀναπτυχθείσης τέχνης, ἧς ἀξιόλογα μνημεῖα ἀνευρέθησαν ἐκ τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γενομένων ἀνασκαφῶν. Ἀλλὰ περὶ τῆς κυπριακῆς τέχνης ἐπιφυλάσσομαι νὰ γράψω ὑμῖν ἐν τῇ ἐπομένῃ μου ἐπιστολῇ.

Ἐν Κερύρα, Μάρτιος 1900.

Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἐὰ μὴνὰ πράγματα, λέγει ὁ Πλάτων, ἅτινα πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ ὡς ἄνθρωπος ἀπολαύων υγείας, εἶνε νὰ μὴ βλέπῃ ὄνειρα, ἀλλὰ πραγματικότητος· νὰ μὴ καταστρέφῃ τὴν ζωὴν ἀλλὰ νὰ τὴν οἰσῇ, καὶ νὰ μὴν εἶνε πλούσιος, ἀλλὰ εὐχρηστημένος.

ΛΑΪΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

Ο Η Λ Ι Ο Σ

Φακίδες τοῦ Ἥλιου.

Σας εἶδεκα πῶς ὁ Ἥλιος εἶνε ὑπερβολικὰ ζεστός, πῶς εἶνε πολὺ μακριά, κ' ὑπέρογκα μεγάλος. Ἦώρα ἔς σας ξηγήσω καὶ τί εἶδος πρᾶμα φαίνεται πῶς εἶνε.

Ἄν πάρῃς ἓνα κομμάτι πολὺ σκοτεινὸ γυαλί, ἢ γυαλί καπνισμένο ἀπὸ καπνὸ κεριοῦ, μπορεῖς μ' αὐτὸ νὰ κοιτάξῃς τὸν Ἥλιο δίχως δυσκολίαν. Καλῆτερα ὅμως ἀκόμα εἶνε, μὲ βελόνα νὰ τυπῆσαι γάρτα, κ' ἀπὸ τὴν τρίπα μπορεῖς νὰ ἀγναντέψῃς τὸν Ἥλιο χωρὶς νὰ σὲ πειραξῇ. Μὰ μελῶντας γενικῶς, τίτιο κοίταγμα τοῦ Ἥλιου ὁὰ σοῦ δεῖξῃ μοναχὰ μὴ ἡμισιόμορφη φωτεινὴ

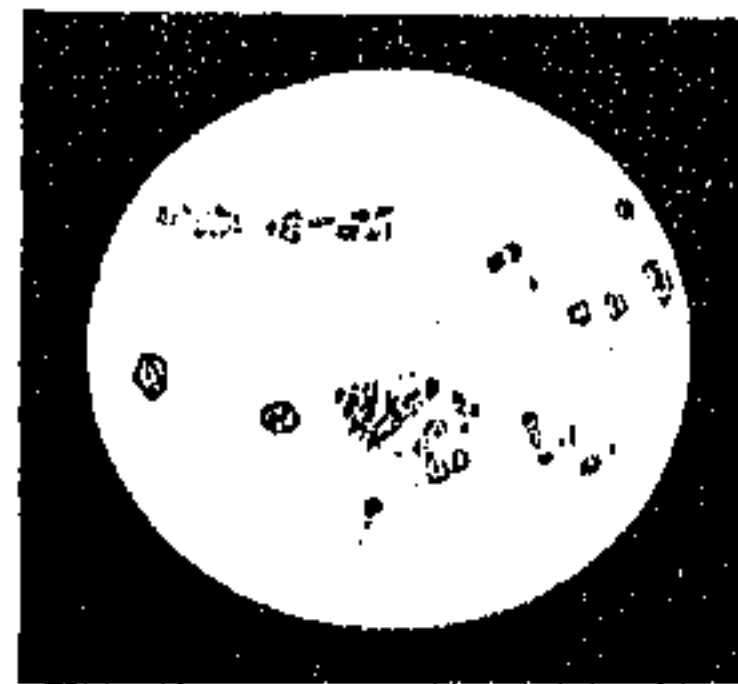

Διάγραμμα 9.

ἐπιφάνεια. Ἦὰ νὰ σπουδάσῃς προσεχτικὰ τὴν ὄψη τοῦ Ἥλιου, χρειάζεσαι τηλεσκόπιο, ὅπως ἔχουν οἱ ἀστρονόμοι. Ἦὸ τί νὰ κάνῃς μὲ τὸ τηλεσκόπιο σοῦ τὸ δείχνει ἐδῶ ἡ ζουγραφία μας. Ἦ ἄκρη μικροῦ τηλεσκοπιοῦ, ἐφαρμοσμένη ἀπάνου σὲ τριπόδι (διάγραμμα 9), εἶνε γυρισμένη κατὰ τὸν Ἥλιο, καὶ σ' ἓνα πινάκον ἀπάνου βίχνει τότε ὁ ἴδιος ὁ Ἥλιος τὴ ζουγραφία του. Ἦτσι μπορεῖς νὰν τὴν ξετάσῃς μὲ τὴ βολή σου καὶ χωρὶς τὸ μάτι νὰ χρειάζεσαι προφύλαξιν καμμιὰ, καὶ διάφορα ἀστρονόμια, μικρὰ καὶ μεγάλα, μποροῦν ὅλοι νὰ θερήσουν τὸν Ἥλιο τὴν ἴδια στιγμῇ. Ἦ ζουγραφία ὁὰ δεῖξῃ πῶς ἡ φωτοβόλα τοῦ Ἥλιου ἐπιφάνεια εἶνε σημάδεμένη μὲ σκοτεινὲς φακίδες, ποὺ κάποτε εἶνε τόσο πολυάριθμες, ὅσο φαίνεται σ' τὸ διάγραμμα 10. Ἦν ὅμως κανένα ἀπ' τὰ ἡλιοφακίδια ξεταστῇ πῶ κατὰ βάθος, καὶ μὲ πολὺ δυνατὸ τηλεσκόπιο, τότε παρουσιάζει τὴν ἐξαισιὰ μαργῇ ποὺ βλέπεις σ' τὸ διάγραμμα 11.

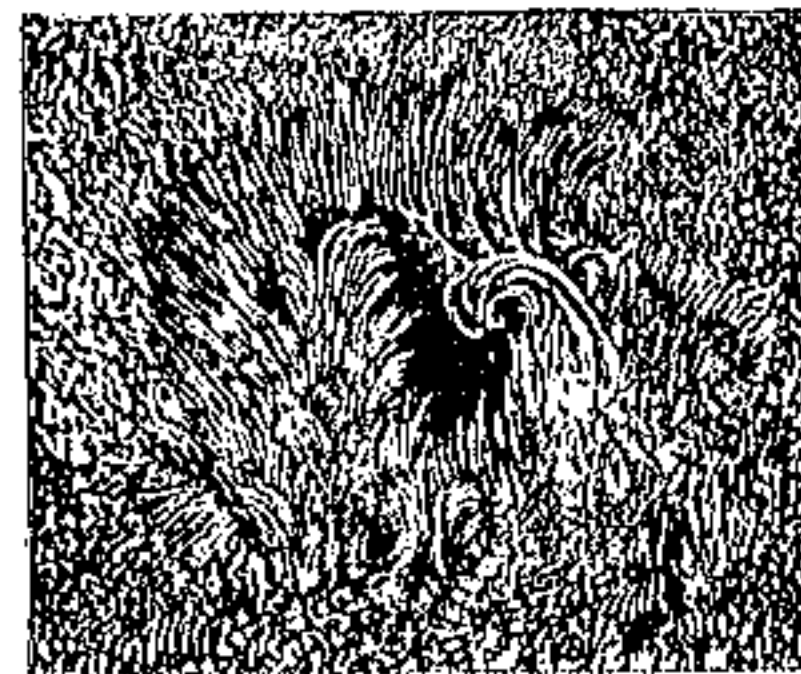
Ἦ ἴδου σελ. 87.

Ἦ θεωρητὴ τοῦ Ἥλιου ἐπιφάνεια εἶνε ὅλη καμωμένη ἀπὸ ὑπερβολικὰ πυρωμένους ἀτμούς, καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πῶς οἱ φακίδες εἶνε

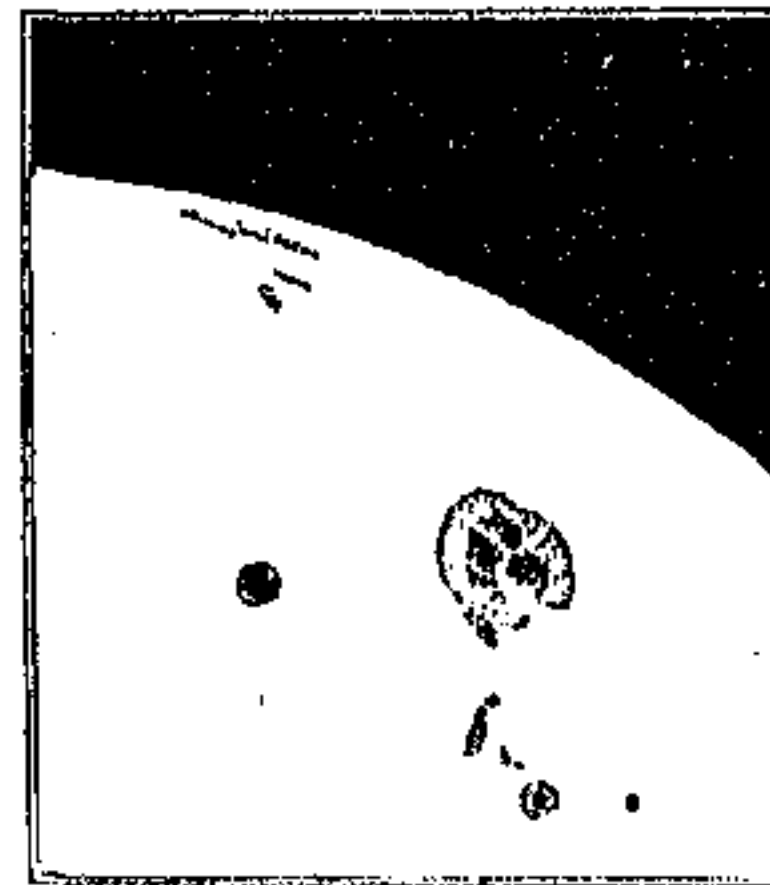
Διάγραμμα 10.

τρῦπες, ἀπ' ὅπου διάμεσα τῆς φωτοβόλας ἐπιφάνειας βλέπεις τὰ ἐσωτερικὰ καὶ σκοτεινότερα

Διάγραμμα 11.

μέρη. Κάποτε οἱ φακίδες κλείνουν, καὶ ἄλλες καινούργιες ἀνοίγουν ἄλλοῦ. Κάποτε ὅμως διαρ-

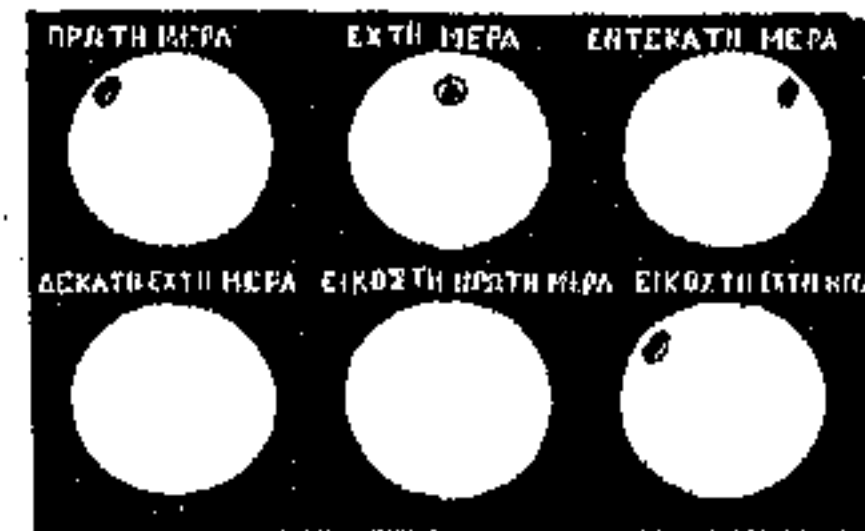

Διάγραμμα 12.

κοῦν ἀρκετὰ, τόσο ὥστε ν' ἀποδείξουν ἀξιοπαρατήρητο περιστατικὸ. Ὁ Ἥλιος, ὅπως εἶδαμε, εἶνε μεγάλη σφαῖρα, καὶ στέκει λεύτερα σ' τὴν

ἀνοιχτοχωριά· τίποτα δὲν τὸνε συγκρατεῖ, τίποτα δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ σβουρίζῃ δλόγυρα. Ἦὸ πῶς ἀληθινὰ σβουρίζῃ, τὸ ἀποδείγνομα παρατηρώντας τέτοια σημάδια ὅπως σ' τὸ διάγραμμα 12.

Μποροῦ ὅμως καλῆτερα νὰ ξηγήσω τὸ ὅτι, ὅτε μὲ τὸ διάγραμμα 13 ποὺ δείχνει ὁ ζουγραφίαι τῆς φαντασίας. Ἦ πρώτη παρασταίνει ὁ τοῦ μηνός· ἡ τρίτη ὄψη εἶνε ἀκόμα πέντε μέρες πῶ ὕστερα, σ' τὴς 11, καὶ πᾶει λέοντας ὡς σ' τὴν στερνὴ ζουγραφία, ποὺ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴς 26 τοῦ μηνός. Ἦλέπετε, τὴν πρώτη μέρα ἔχει μὴ φακίδια κοντὰ σ' τὴν ἀριστερὴ ἄκρη· σ' τὴς 6 ἡ φακίδα εἶνε κοντὰ σ' τὴ μέση· σ' τὴς 11, βρίσκεται κοντὰ σ' τὴ δεξιὰ τὴν ἄκρη· ἔπειτα δὲν τὴ βλέπεις καθόλου σ' τὴς 16, μήτε τὸν Ἥλιο τὴν πρώτη τοῦ μηνός· ἡ δευτέρη τὸνε δείχνει πέντε μέρες κατόπι, δηλαδὴ σ' τὴς 21· σ' τὴς 26 ὅμως, νὰ τὴνε πάλι σ' τὸ

Διάγραμμα 13.

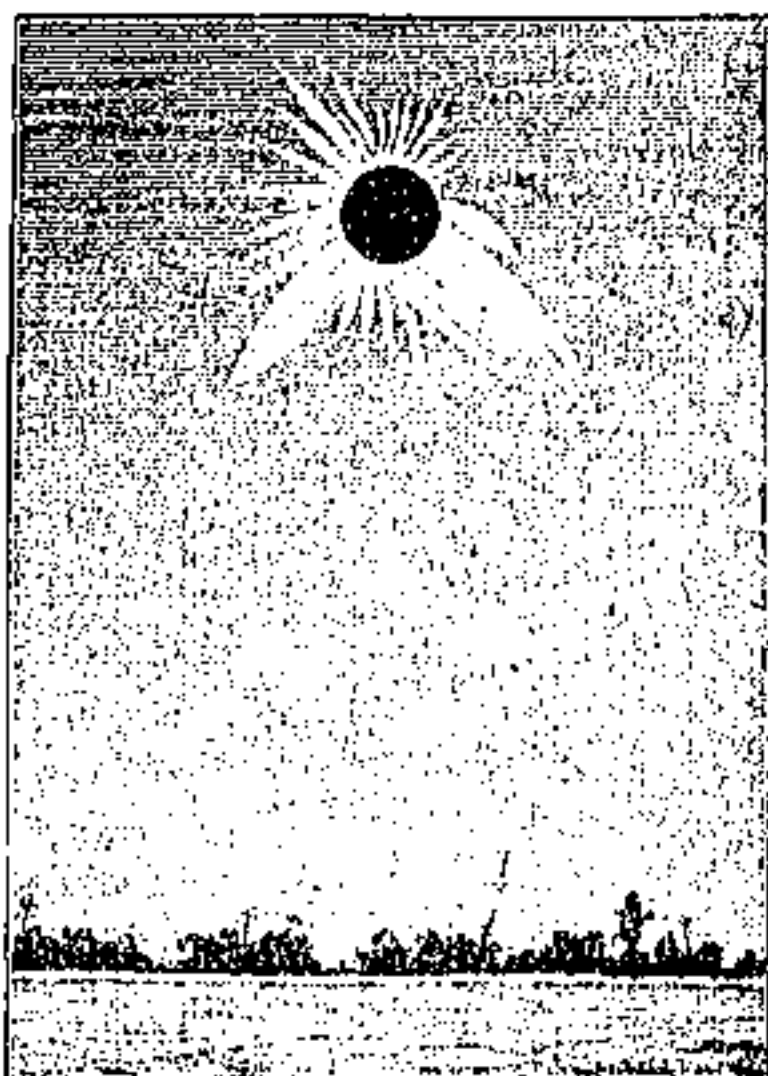
ἴδιο μέρος ἀπ' ὅπου ξεκίνησε. Ἦτσι βρίσκουμε καὶ ἄλλες φακίδες ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια ἱστρίαν. Φαίνονται σὰ νὰ πηγαίνουν ἀπ' τὴ μίαν ἄκρη ὡς σ' τὴν ἄλλη τῆς ὄψης τοῦ Ἥλιου, κ' ἔπειτα νὰ ξαναγυρίζουν ὕστερ' ἀπὸ 25 μέρες σ' τὸ ἴδιο μέρος ὅπου τὴς πρωτοβλέπεις. Ἦὸ φαινόμενο αὐτὸ πολὺ ἀπλὰ ξηγιέται μ' ἓνα μικρὸν τύπο. Πάίρω μὴ ἄσπρη σφαῖρα μὲ ἓνα μαῦρο σημάδι ζουγραφισμένο ἀπάνου της. Ἦυρίζω τὴ σφαῖρα σιγὰ μὲ τὸ χροῦλι, καὶ τὸ μαῦρο σημάδι ἀλλάζει θέση ἀπαράλλαχτα ὅπως πρὶν οἱ φακίδες σ' τὴς ζουγραφίαις. Ἀρχίζουμε μὲ τὸ σημάδι κοντὰ σ' τὴν ἀριστερὴ ἄκρη, ἔπειτα διαβαίνει τὴν ὄψη, ἔπειτα γίνεται ἀφαντὸ δεξιὰ γυρνώντας πίσω ἀπὸ τὴ σφαῖρα, ὡς ποὺ νὰ ξαναφανῇ πάλι ἀπὸ τὴν ἀριστερὰ. Ἦπειδὴς ταῦτο γίνεται μὲ κάθε φακίδα τοῦ Ἥλιου ποὺ διαρκεῖ ἀρκετὰ, εἶνε φανερὸ πῶς τὸ ἀλλάζον θέση γίνεται μὲ τὸ νὰ σβουρίζῃ ὁ Ἥλιος. Καὶ τὸ πῶς θέλει πάντα 25 μέρες νὰ ξαναφανῇ ὅποιο σημάδι ξαναφάνεται, μὰς δείχνει πῶς κάθε στροφὴ τοῦ Ἥλιου θέλει 25 μέρες νὰ γίνῃ.

Φαινόμενα ὁλικῆς ἐκλειψίδος τοῦ Ἥλιου.

Πολλὰ ἀπ' ὅσα γνωρίζουμε τοῦ Ἥλιου, τὰ χρωστοῦμε σ' τὸ Φεγγάρι. Ἦατὶ κάποτε παρὰ

τό Φεγγάρι μεταξύ έμας και του Ήλιου, και τότε βλέπουμε όμορφίες που ιδέα άλλως δε θα είχαμε. Ο Ήλιος δηλαδή έχει μερικά περίεργα κρεμαστάρια που συνήθως δε φαίνονται, γιατί την ημέρα ή θαμπωτική λάμψη του ξεγράφει όσα αντίκειμενα λάμπουν με συγκριτικώς αδύνατο φώς. Κατά καλή μας τύχη όμως έτυχε το Φεγγάρι να είναι τόσο μεγάλο, ώστε μπαίνοντας μεταξύ της Γης και του Ήλιου να κόβη όλο εκείνο το φώς, που πέφτει από την δόξαλαμπερη όψη του Ήλιου ίσια σ' τή Γη. Κι' όταν γίνει αυτό — όταν δηλαδή γίνει όλική του Ήλιου σκεπασιά — τότε άμέσως βλέπουμε πώς ο Ήλιος έχει δλόγουρά του ώραία και περίεργα κρόσσα, που είναι φωτεινά κι' αυτόφωτα, μά που πριν δε φαίνονταν, επειδή τα σκοτεινάζε ή άσυγκρίτως μεγαλύτερη λαμπράδα της όψης του. Τα κρόσσα αυτά είναι κυρίως το Στεφάνι κι' οι Προβολές.

Σας δίνω εδώ ώραία ζουγραφιά όλικής σκεπα-

Διάγραμμα 14.

σιάς του Ήλιου που έγινε σ' τις 6 του Μάη 1883. Το πρωτότυπο το έκανε ο Θρουβελός, μέλος Γαλλικής επιτροπής που στάλθηκε να παρατηρήσει τή σκεπασιά. Για νάν τήνε δούν επήγαν πολύ μακριά — όμως ό,τι είδαν τους επέλεψε όλο τους τον κόπο. Η στρατιά απ' όπου καλήτερα μπορούσαν να δούν το φαινόμενο περνούσε από τον Βιρηνικό Ωκεανό, και διαλέξαν ένα νησί σε μέρος, όπου ο Ήλιος ήταν ψηλά τήν κατάλληλη στιγμή και όπου ή όλική σκεπασιά ήταν να βραστάξει το περισσότερο. Έτσι επήγαν σ' τήν Καρολίνα το νησί, κι' όλο αυτό το ταξίδι ως σ' τήν άλλη άκρη του κόσμου έγινε, για να παρατηρήσουν φαινόμενο που μονάχα β-

σταξε 5 λεπτά και 23 δεύτερα. Δηλαδή ή σκεπασιά από τή στιγμή που άρχισε ως ότου τέλειωσε, μ' άλλους λόγους από τή στιγμή που άρχισε το Φεγγάρι να σκεπάζη τον Ήλιο ως σ' τή στιγμή που τον ξεσκεπασε όλος διόλου, διάρκεσε κάτι περισσότερο από πέντε ώρες: μά 5 λεπτά και 23 δεύτερα μονάχα ήταν ο Ήλιος δλότελα σκεπασμένος — δηλαδή ήταν Όλισμός, που λένε οι άστρονόμοι — κι' όλον τον άλλον καιρό μέρος του μονάχα ήταν σκεπασμένο. Όσο όμως κι' αν ήτανε σύντομες οι πολύτιμες αυτές στιγμές, έφταναν για να γίνει καλή και σωστή δουλειά. Γιατί κάθε προτομασία είχε από πριν γίνει, που να μην πεταχτή στιγμή: κάθε μέλος της επιτροπής είχε από πριν ώρισμένη τή δουλειά του, και τήν είχε γυμναστή με κάθε φροντίδα, τόσο που σαν άρχισε ο όλισμός, δεν έγινε μήτε βιάση μήτε άνακατωσύρα. Έκανε καθένας τή δουλειά του ήσυχα και προσεχτικά. Ο ίδιος ο Θρουβελός είχε να κάνει τή ζουγραφιά που είδαμε, κι' όντας καταρτισμένος άστρονομικός ζουγράφος, τήν έκανε μέσα σε 2 λεπτά και μερικά δεύτερα: όποτε του μείνε κι' άλλος τόσος καιρός για να καταγίνη σ' άλλα καθέκαστα, που δεν είναι τώρα της ιστορίας μας.

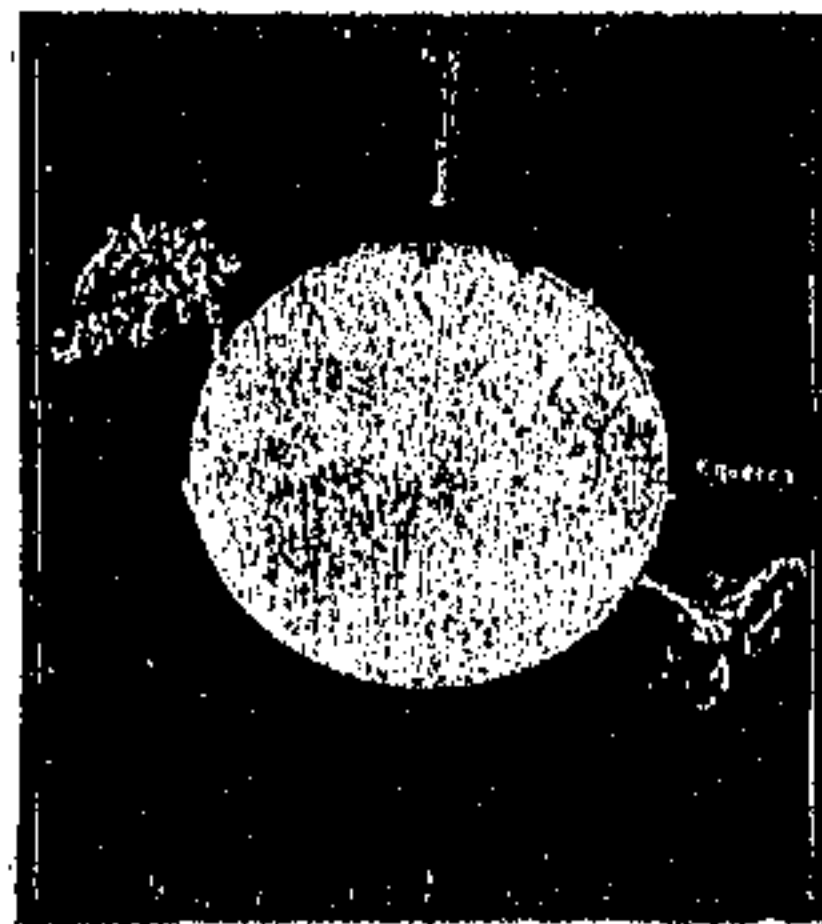
Θέλω να παρατηρήσετε καλά αυτούς τους μακρινούς κλάδους που, σε γίνει όλισμός, τους βλέπουμε πώς τριγυρνούν τον Ήλιο. Λάμπουν με φώς σε μαργαριταρένιο, τόσο φώς που λένε πώς τήν πιο σκοτεινή στιγμή της σκεπασιάς ο ούρανός από το φώς αυτών των κλάδων έλαμπει σαν ήταν έχουμε δλοφέγγαρο. Αυτούς τους κλάδους τους λένε οι άστρονόμοι Στεφάνι. Συνήθως δε φαίνεται, μήτε ακόμα και σε γίνει μερική σκεπασιά: ναί μόν είναι εκεί πάντα, μά το βλέπουμε μονάχα όταν το Φεγγάρι δλότελα σκεπασή το κατάισο φώς του Ήλιου.

Το Στεφάνι δλοένα αλλάζει μορφή. Δεν έχει περισσότερη μονιάδα από τάστατα της άτμοσφαιρας σύμφερα. Είναι φανερά καμωμένο από ύλη υπερβολικά άρια.

Άλλα κρεμαστάρια του Ήλιου που φαίνονται σε γίνει όλισμός είναι ό,τι λένε οι άστρονόμοι Προβολές. Το γρώμα τους είναι κοκκινωπό, και, ως φαίνεται, είναι μεγάλες φλόγες που πηδούν ψηλά από τήν άναμμένη επιφάνεια του Ήλιου. Το ότι υπάρχουν οι προβολές το άνακαλύψαμε πρώτα σε καιρό σκεπασιάς, μά τώρα έχουμε κι' άλλο μέσο — επίτηδες όργανο — που μας τις δείχνει. Δεν έχω όμως σκοπό αυτή τή στιγμή να σας περιγράψω αυτό το όργανο, και μονάχα θα σας μιλήσω τί έμαθαμε με τή βοήθειά του.

Το διάγραμμα 15 είναι από ζουγραφιά καμωμένη από τον ίδιο Θρουβελό, και δείχνει τή συνειθισμένη όψη του Ήλιου με τή διαφορά που φαίνονται και μερικοί σωροί από τις σκοτεινές

φακίδες που ξεγήσαμε. Τα κρόσσα δλόγουρα είναι από κάποια κοκκινωπή ύλη, κι' είναι ή βάση των φλογών που πηδούν από τήν άναμμένη επιφάνεια. Χωρίς λόγο, οι φλόγες αυτές υπάρχουν κι' άπάνου σ' τήν όψη του Ήλιου, μά δε φαίνονται, όντας μπροστά σ' τ' δλόφωτο βάθος: φαίνονται μονάχα σαν έχουν πίσω τους τον κατάμαυρο ούρανό. Από δυό μέρη του κύκλου (που πολύ παράξενα έτυχε να βρίσκονται περίπου αντίποδικά) πήδησαν δυό πελώριες φλόγες κι' ανέβηκαν σε όσώρατα ύψη. Η μεγάλη φλόγα άριστερά είναι φανερό πώς έχανε λάμψη σαν τήν πρωτοείδαν. Σ' ένα τέταρτο έγινε κομμάτια, που μερικά τους κολυμπούσαν ακόμα μέσα σ' τήν άτμοσφαιρα του Ήλιου. Σε 10 λεπτά ακόμα το φώς της έγινε άφαντο κοντά δλότελα. Έτίες άλλα-

Διάγραμμα 15.

γές, δεν έχει λόγο, γίνονται με καταπληκτική γληγοράδα, σε φανταστής το μέγεθος της Προβολής. Γιατί το ύψος της ήτανε κοντά 300,000 μίλια, δηλαδή κοντά 37 φορές το πλάτος της Γης μας.

Όσο μεγάλη όμως κι' αν ήταν αυτή ή προβολή, οι άστρονόμοι είδαν άλλες και πιο μεγαλύτερες ακόμα. Μία τους τήν είδαν που ώριμπε άψηλά με γληγοράδα 200,000 μιλίων τήν ώρα — που θα πή περπαάνου από 200 φορές γληγορώτερα από το τρέξιμο του πιο γλήγορου βολιού.

Νύχτα και μέρα.

Υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ Ήλιου και Γης, το πώς ο Ήλιος είναι φωτεινός κι' ή Γη σκοτεινή. Ο Ήλιος δίνει φώς και ζέστα, κι' ή Γη λαβαίνει φώς και ζέστα. Αν δεν ήταν για τον Ήλιο, θα βρισκόμαστε μέσα σε φεβερό σκοτάδι: όλο μας το φώς θενά 'ταν αυτό το λίγο που μας στέλνουν τ' άστρα. Το Φεγγάρι θα μας ήταν άχρηστο, γιατί και ή

λαμπράδα του Φεγγαριού είναι αντίφεγγο από ήλιαχτίδα, κι' αν έλειπε ο Ήλιος, δε θα φαινονταν πια το Φεγγάρι, καθώς και μήτε διάφορα άλλα ούρανια σώματα, όπως ο Δίας, ο Άρης, ή Άφροδίτη, ο Κρόνος. Τα άστρα όμως θα μεναν άπραλλάχτα όπως τώρα, γιατί φώς έχουν δικό τους, τον Ήλιο δέν τον έχουν ανάγκη. Μάλιστα κατόπι θα δούμε πώς και κάθε άστρο είναι Ήλιος.

Η Γη είναι ως είδος σημάδι των άχτίδων του Ήλιου. Οι άχτίδες πέφτουν άπάνου σ' τή μισή Γη, και τής δίνουν τή λάμψη της ημέρας. Η άλλη μισή βρίσκεται μέσα σ' τον ίσκιό, κι' εκεί βασιλεύει νύχτα. Με τή διαφορά πώς το σύνορο μεταξύ φωτός και σκοταδιού δέν είναι άπότομα χαραγμένο, επειδή λίγο λίγο από τήν ημέρα περνούν μέσα τή νύχτα, και πίσω πάλι.

Παρατηρώντας το όρμος του Ήλιου, βλέπουμε πώς άνατέλλει άλάργα εκεί σ' τήν άνατολή, κι' έπειτα λίγο λίγο διαβαίνει τον ούρανό περνώντας νότια, και το βράδυ κατεβλίνει σ' τή δύση, βασιλεύει και χάνεται. Έπειτα όλη τή νύχτα λίγο λίγο παρπατεί κάτωθε μας γύρω από τ' αντίθετο μέρος της Γης, φωτίζοντας τή Νέα Ζηλανδία και τή Ιαπωνία κι' άλλες μακρινές χώρες, κι' έτσι σιγά σιγά προχωρώντας κατά τήν άνατολή, όπου ξεκινά ξαναρχής και μας δίνει εδώ καινούργια μέρα.

Οι πρόγονοί μας σ' τους παλιούς καιρούς δέν ήξεραν πώς είναι σφαιρωτή ή Γη. Ίνόμιζαν πώς είναι μεγάλη ίσκαδα, και πώς απλώνονταν δλόγουρα όγως άρη. Μά δέν ήξεραν καθαρά τί να πούν για τον Ήλιο. Θα έβλεπαν από τ' άκρογιάλια τα Γαλλικά και Ιαπωνικά και Βρετανικά πώς λίγο λίγο χάνονταν μέσα σ' τον Ωκεανό, και νόμιζαν πώς κληθινά βουτούσε μέσα σ' τα νερά του. Αυτό βέβαια θάν τον έβουσε, και μερικοί μάλιστα άκουγαν, οσφρούσαν, το φεβερό φως που έκανε όταν έπαφτε, δλόκαυτος έτσι καθώς ήτανε, μέσα σ' τον Άτλαντικό. Μόλι όμως έβγαине μία άσποκλία. Αν έτσι κρύωνε κάθε βράδυ με το να βουτξ μέσα σ' το νερό εκεί μακριά σ' τή δύση, πώς γίνονταν και νωρίς νωρίς κάθε αύγή ξαναβγαине ζεστός και ζωηρός πέρα εκεί σ' τήν άνατολή; Δύσκολο βέβαια αυτό νάν το ξεγήσει. Μερικοί έλεγαν πώς κάθε μέρα είχαμε και καινούργιο Ήλιο: οι θεοί ξεκινούσαν έναν από τήν άνατολή, και σαν τέλειωνε το όρμος του, τότες χάνονταν κατά τή δύση, ενώ οι θεοί όλη νύχτα δουλεύαν να έτοιμάσουν άλλον για τήν αύρινη τή μέρα. Συλλογίστηκαν όμως πώς έτσι γίνονταν τέτια σπατάλη, που άλλη θεωρία έπειτα πιο οικονομική βγήκε σ' τή μέση. Έίπαν δηλαδή πώς οι στεριές της Γης, έτσι που τις γνώριζαν, ήταν τριγυρισμένες από άτέλειωτο ωκεανό, και

ΛΟΓΓΡΑΦΙΚΑ

Η ΚΡΕΜΑΛΑ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ

πώς κατά τὸ βορρῆα ὑπαρχαν ψηλά βουνά κι' ἀμπόδιζαν νὰ ζυγώσῃς τὸ μέρος τοῦ ὠκεανοῦ τὸ πίσω ἀπὸ τὰ βουνά. Ἐπειτα εἶπαν πῶς ὁ Ἡφαιστος βασιλεὺς κι' ἀρμένιζε τὰ μεγάλα αὐτὰ πέραγα τοῦ Ὄκεανοῦ, καὶ πῶς δουλειά του εἶταν νὰ φυλάῃ τὸν Ἥλιο ἀπὸ σβύσιμο. Εἶχε δηλαδὴ ἑτοιμὴ μεγάλη βάρκα, καὶ τὴ στιγμή πού ἦταν ὁ Ἥλιος νὰ πέσῃ τὸ βράδυ μέσα σ' τὸν Ὄκεανὸ, τὸν ἄρπαξε, κ' ἔλαμπε ὅλη νύχτα δλόγυρα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ βορρῆα. Ἡ ἀναλαμπὴ τοῦ Ἥλιου μάλιστα, ἐνῶ ταξίδευε, φαίνονταν κάπως, θαρροῦσαν, τὸ καλοκαίρι ἀπάνου ἀπὸ τοὺς ψηλοὺς βουνότοπους, γιατί ἔτσι ξηγοῦσαν καὶ τὸ μακρινὸ σούρπωμα καὶ γλυκοχάραμα τοῦ κάλοκαιριοῦ. Ἔτσι ὁ Ἡφαιστος ὕστερα ἀπὸ κοπιαστικὸ ταξίδι ὅλη νύχτα ἔφτανε τὸ πρωὶ σ' τὴν ὥρα του ἀντίκρου γιὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ Ἥλιου. Ἐκεῖ τότε σφεντόνιζε ψηλά μὲ τόση δύναμη πού πήγαινε ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς σ' τὴν ἄλλη τ' οὐρανοῦ, κι' ὁ ἴδιος ἔλαμπε πίσω χέρι χέρι τὸν ἴδιο ὁρῶμο, τόσο γλήγορα πού πρόφτανε κι' ἄρπαζε τὸν Ἥλιο πάλι τὸ βράδυ, ξαναρχίζοντας ἔτσι τὴν ἀτέλειωτὴ του ἀγγάρεια.

Ὁ Ἡφαιστος ἔτσι φαίνονταν πὼς νὰ ξηγοῦσε ὁμορφα τὴν κίνηση τοῦ Ἥλιου. Μὰ βγήκαν ἔπειτα σ' τὴ μέση κάτι μικρὲς δυσκολίες. Οἱ καπετάνιοι πού ἀρμένιζαν εἶπαν πῶς ταξίδεψαν ὡς ἔξω σ' τὸν ὠκεανὸ, κι' ἀντὶς νὰ βροῦν πῶς ἀπλωνε ὅλο ὀμπρὸς διχῶς ἄκρη, βρήκαν τὸ ἐναντιο, πῶς τὰ νερὰ φαίνονταν ἔτσι σὰ νὰ λύγιζαν, τόσο πού σὰν ταξιδευεὺς ἴσια ὀμπρὸς πάντα, ἔφτανε τέλος σ' τὸ ἴδιο μέρος ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν. Καὶ φαίνεται μάλιστα πῶς ταξίδεψαν καράβια μέρα νύχτα δλόγυρα τῆς σφαίρας κατὰ κάθε μέρος, κι' ὡς τόσο κανεὶς δὲν εἶδε μῆτε Ἥλιο νὰ βουτᾷ μέσα σ' τὴ θάλασσα μῆτε Ἡφαιστο μὲ τὴ βάρκα του. Ἔτσι τέλος ἀνακάλυψαν πῶς ἡ Γῆ δὲν εἶναι καθόλου ἰσιάδα ἀτέλειωτη, μόνε σφαῖρα ἰσορροπισμένη μέσα σ' τὴν ἀνοιχτοχωριὰ χωρὶς κανένα κρεμαστάρη ἢ στήριγμα. Τότε ἐνόμισαν πῶς ἴσως μπορούσε νὰ ξηγηθῆ ἡ ἀλλαγὴ ἀπὸ μέρα σὲ νύχτα κι' ἀπὸ νύχτα σὲ μέρα μὲ τὸ ὅτι γύριζε ὁ Ἥλιος γύρω τῆς Γῆς, ἀφίνοντας μας σ' τὸ σκοτάδι σὰν πήγαινε ἀπὸ κάτου καὶ φωτίζοντας μας σὰν ξαναγύριζε ἀπὸ πάνω μας. Αὐτὸ καὶ σοῦ φαίνεται ἀλήθεια σὰ νὰ κἀνῃ. Ἐδῶ ὅμως παρουσιάστηκε ἄλλη δυσκολία. Γιὰ νὰ μπορῆ ὁ Ἥλιος νὰ κἀνῃ τὸν δλόγυρό του μέσα σ' ἕνα μερόνυχτο, ἔπρεπε, σὰ λογαριάσῃς τὴν ἀπόστασή του ἀπὸ τὴ Γῆ, νὰ κἀνῃ ἕνα τόσο μεγάλο κύκλο, καὶ γιὰ νὰν τὸν κἀνῃ ἔπρεπε νὰ τρέχῃ μὲ τέτια φέβερῃ γλήγοράδα, πού γιὰ τόσο μεγάλο σῶμα ἦταν ἀδύνατο. [Ἐπειτα τὸ τέλος]

Ἐν περίεργον ἔθιμον ἐπικρατοῦν, καθ' ὅσον ἤξεύρω, μόνον ἐν Νησίῳ τῶν Καλαμῶν, ἐνδιὰφέρει ἴσως τὴν λαογραφίαν καὶ εἶναι ἄξιον περιγραφῆς.

Ἡ Καθαρὰ Δευτέρα εἶνε διὰ τὴν Μεσσηνήν — ὅπως ἐπισήμως καλεῖται τὸ Νησίον — ἡ καθυτὸ ἀπακρηά· καὶ ὀνομάζεται οὕτως ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Αἱ δύο Κυριακαὶ τῶν Ἀπόκρεων παρέρχονται ψυχραὶ καὶ σβαραὶ. Ἐὰ καταστήματα κλείονται, οὐδεὶς μετημφισσμένος φαίνεται εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰ δὲ ἔχοντες τυχὸν ὄρεξιν διασκεδάσεως Μεσσηνιοὶ, καθὼς καὶ οἱ ξένοι, μεταβαίνουν εἰς Καλάμας.

Τὴν Καθαρὰν Δευτέραν ὅμως οἱ Καλαματιανοὶ καὶ οἱ χωρικοὶ συγκεντρώνονται εἰς τὸ Νησίον· τὰ καταστήματα στολίζονται μὲ εἰκόνας πάσης σημασίας, οὕτως ὅστε, παρὰ τὸν Ἦγαν καὶ τὸν Ὑψηλάντην, τὸν Πασιλέα καὶ τὸν πρίγκιπα Γεώργιον, δύναται τις νὰ ἴδῃ ὄχι μόνον τὸν Γασάρον καὶ τὴν Δικταρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ κυνήγιον τῆς τίγρεως εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ πολυχρόμους βελάμας μουστάρδας ἢ ῥαπτομηχανῶν, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ δαίγματα ὑφασμάτων κολλημένα ἐν πλαίσιοι, καὶ καθρέπτας συμπληροῦντας τὰ κενά.

Αἱ ὁδοὶ στολίζονται μὲ κλάδους φοινίκων, κυπαρίσων, εὐκαλύπτων καὶ ἄλλων δένδρων, τὰ ὅποια ἀσπλάγχχνως κοπτόμενα, στήνονται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ πρὸ τῶν καταστημάτων.

Οἱ εὐσταλέστεροι νέοι καὶ οἱ καλῆτεροι χορευταὶ ἐνδύονται μὲ φουστανέλλας καὶ μὲ μαῦρα μανδῆλια ἢ κόκκινα φέσια εἰς τὰς κεφαλὰς καὶ περιέρχονται τὴν πόλιν χορεύοντες τοὺς περιφήμους Καλαματιανούς· συγκεντρώνονται δὲ τέλος εἰς τὰ ἐλῶνια, ὅπου γίνεται χορευτικὸς ἀγὼν τῶν διαφόρων ὀμίλων, ἐνώπιον τοῦ δημάρχου καὶ τῶν προϋχόντων, καὶ βραβεύεται ὁ καλῆτερος χορευτής.

Καὶ ὄχι μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἑορτάζουν τὴν Καθαρὰν Δευτέραν ἐξαιρετικῶς. Ἡ συνήθης τῶν ἡθῶν αὐστηρότης ἀφίνεται κατὰ μέρος. Νεάνιδες καὶ γυναῖκες ὑπανδροὶ ἀφίνουσι τοὺς οἴκους των καὶ τοὺς ἐργαλειούς των, μεταβάλλουν τὰ μεταξωτὰ σινδόνια των εἰς ἐνδύματα πολύπτυχα καὶ εὐρία, καὶ ἀπαρτίζουναι ὀμίλους, ἐξέρχονται καὶ αὐταὶ χωρὶς προσωπίδας εἰς τὴν πόλιν ἔδουσαι καὶ χορεύουσαι εἰς πᾶσαν τρίοδον καὶ πᾶσαν πλατείαν, καὶ καταλήγουσι τέλος εἰς τὰ ἐλῶνια, χορεύουσαι πρὸ τοῦ δημάρχου, ἢ δὲ πρώτη χορεύτρια βρα-

[Ἄπ' ἑ ἀγγλικοῦ] ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

βεύεται καὶ ἐπαινεῖται, τιμῶσα τὴν εικογιενειάν της.

Ἄλλὰ τὸ πρωτοτυπώτερον ἔθιμον εἶνε ἡ Κρεμάλα.

Εἰς ὠρισμένην θέσιν — Ἐργαστηράκι καλουμένην — τῆς πτωχοτέρας συνοικίας, τῆς καλουμένης Λιμοχωροῦ, ἰδρύεται ἐν εἶδος ἀγγώνης· στήνονται δύο πάτερα 7—8 μέτρων ὕψους, ἐπ' αὐτῶν τοποθετεῖται ἄλλο ἠριζοντίως, εἰς τοῦτο δὲ καρφώνεται ἀσφαλῆς μέγα σιδηροῦν καρούλι, καὶ ἀπὸ τὴν ψύχαν τοῦ καρουλιοῦ περᾶται μακρὸν καὶ χονδρὸν σχοινίον, φέρον εἰς τὸ ἐν ἄκρον θηλειάν, στολίζεται δὲ τὸ ἔλον μὲ μύρτα καὶ μικρὰς σημαίας, καὶ ἡ ὑψηραία ἀνατίθεται εἰς τὰ πρῶτα παλληκάρια τοῦ Λιμοχωριοῦ.

Ἦας Μεσσηνίος ἡ ξένος ἀνὴρ, ὅστις διέλθῃ ἐκεῖθεν, ἢ πλησιάσῃ εἰς ὠρισμένην ἀκτίνα, συλλαμβάνεται εὐθὺς καὶ ἀγεται εἰς τὴν ἀγγόνην· πᾶσα ἀντίστασις εἶναι ματαία καὶ μάλιστα ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν ἀνθιστάμενον. Οὐδὲν ἄξιωμα, οὐδεμία κοινωνικὴ περιουσίη εἶναι ἀνωτέρα τῆς κρεμάλας. Ἐνῶστε ἐπάγεται βίαι καὶ ποτε καὶ λύκοι ὄπλων ὑψώθησαν κατὰ τοῦ ἀνθισταμένου. Διηγούνται ὅτι εἰσαγγελεύς της ἑλλῶν ποτε ἐκ Καλαμῶν ἠθέλησε νὰ καταπατήσῃ τὸ ἔθιμον καὶ νὰ πείσῃ αὐτὸ ἤλθε λοιπὸν εἰς τὸ Λιμοχωρὶ πρὸς τοῦτο, ἀλλ' εὐθὺς συνελήθη.

— Ἰθίμοι εἰσαγγελεύς, διημερτύρησε φρονάζων.

— Ἰθῶ, τοῦ εἶπεν ὁ προϊστάμενος τῶν ἐκτελεστών, δὲν εἶσαι σὺ εἰσαγγελεύς, εἶμαι ἐγώ.

Καὶ τὰ πράγματα ἐμμερτύρησαν ὑπὲρ τοῦ Λιμοχωριοῦ.

Ἄφου ἐκὼν ἡ ἄκων—διότι οἱ πλείστοι, καὶ μάλιστα οἱ ἐντόπιοι προσέρχονται ἐκόντες—συλληθη ὁ διαβατής, προσάγεται κατω τῆς ἀγγόνης· ἐκεῖ τοῦ ἀπαγγέλλεται ἐν εἶδος κατηγορητηρίου, τὸ ὅποιον εἶναι σφοδρότερον, ἰδὼν ἀντίταξεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Ἐὰ κατηγορητήρια σχετίζονται πρὸς τὴν ἐν τῇ κοινότητι διαχωγῆν τῶν ὑποδικῶν, πικρὰ δὲ εἶναι μάλιστα τὰ ἀπαγγελλόμενα κατὰ τῶν τοκογλύφων. Ἄφου ὁ ὑπόδικος καταδικασθῆ διὰ βεβῆς, τῆς ἡποιίας μετέχουν καὶ αἱ γυναῖκες τῶν περὶξ οἰκῶν ἀπὸ τὰ παραθύρα των, τότε περιβάλλουν μὲ τὴν θηλειάν τὴν ἑσφῶν αὐτοῦ ἢ καὶ τὰς μασχάλας ἢ καὶ τὸν πόδα, καὶ, ἐνῶ κρατεῖται μὲ τὰς χεῖρας, τὸν ἀνεγκύουν. Τὸ ὕψος, μὲχρι τοῦ ὅποιου ἀναβιβάζεται ὁ καταδικος, εἶναι τόσον μεγαλύτερον, ὅσον σφοδρότερον εἶναι τὸ κατηγορητήριον, ἐνίοτε μάλιστα εἰς τοὺς πολὺ ἀμικρτωλοὺς καὶ ποσὸν τι πυρίτιδας ἀνάπτεται ὑπὸ τοὺς πόδας των, ἐνῶ ἀνεγκύονται. Ἄφου δὲ ἀνεγκυθῆ, ἢ καταβιβάσεται ἀμείσις ἢ κρατεῖται ἐκεῖ μετώρις ἕως ὅτου τᾶξῃ· τᾶζει δὲ συνήθως κερᾶσματα ἢ καὶ τραπέζι εἰς τοὺς ἐκτελεστας, καὶ τότε τὸν καταβιβάσκει συγχωροῦντες αὐτὸν καὶ εὐχόμενοι τὰ «ἔτη πολλὰ».

Τοιοῦτο τὸ παράδοξον ἔθιμον, τὸ ὑπενθυμιζόν κατὰ τι τοὺς ἀρχαίους γερμανιστάς καὶ τοῦ ὅποιου κανεὶς δὲν δύναται νὰ εἴπῃ σήμερον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν, σέβονται ὅμως αὐτὸ οἱ Μεσσηνιοὶ πάντες καὶ ἔχουσι περὶ πολλοῦ.

Ἐν Μεσσηνίῳ Α. ΤΡΑΥΛΑΙΤΟΥΝ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΣΠΟΓΓΑΛΕΙΑ

Καθ' ἣν στιγμήν οἱ σπογγαλίεις μας ἐκ τῶν διαφόρων μερῶν ἐτοιμάζονται νὰ ἀναχωρήσωσι, κρίνομεν κλῆν νὰ περᾶσωμεν ἑλίνας περὶ σπογγαλιείας σημασιώσεως.

Ἐὰ διαφορὰ εἶδη τῶν σπόγγων ἀξάνουσι πάντα εἰς βῆθη ποικίλλοντα μεταξύ 3 1/2 καὶ 180 μέτρων ἐντὸς θαλασσῶν ὅπου ἡ θερμκρασία καὶ ἄλλαι συνθήκαι ἰσχύουσιν αὐτοῖς.

Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν σπόγγων καὶ ὁ κλητέρος ἀλιεύεται ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἐὰ κυριώτερα στρώματα αὐτῶν εὐρίσκονται κατὰ πλάτος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων τοῦ τουρκικοῦ ἀρχιπελάγους, ἐπὶ δὲ παρὰ τὰ Δαρδανέλλια, εἰς τὴν Προποντιδα, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ παρὰ τὴν Κύπρον.

Οἱ σπόγγοι ἀνευρίσκονται καὶ κατὰ μῆκος τῶν αἰγυπτιακῶν ἀκτῶν, καὶ ἀκτῶν κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Ἰνδίας μέχρι τῆς γαιονίας τῆς Ἀλγερίας. Ἄλλ' ὅση πλησιάζομεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀλγερίας, οἱ σπόγγοι γίνονται χονδροειδέστεροι, καίτοι περὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Μελίτης ἀνευρίσκονται οἱ λεπτότεροι.

Σπόγγοι ἀνευρίσκονται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ, ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Φλωρίδος καὶ τῶν νήσων Κουδουράς. Ἄλλ' οὗτοι εἶναι χονδροειδέτεροι καὶ δὲν ἐκτιμῶνται ὅσον οἱ τῆς Μεσογείου.

Οἱ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ, τῇ Ἰνδικῇ Ἐκεανῷ καὶ ταῖς ἀκτῆς τῆς Αὐστραλίας φυόμενοι σπόγγοι εἶναι ἐν γένει τῶσον μετρίως ποιότητες, ὅστε οὐδὲ κἄν ἐπιχειροῦσι τὴν ἀλιείαν των.

Ἡ κυρία ἀγορὰ τῶν σπόγγων εὐρίσκειτο ἄλλοτε ἐν Ἐργεστέρ. Ἐκεῖθεν ὅμως μετηνεβῆθη εἰς Παρίσιος καὶ τῆρα εὐρίσκειται ἐν Λονδίνο.

Κατὰ στατιστικὰς ἐπισήμους τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ εἰς Ἀγγλίαν εἰσαγωγὴ τῶν σπόγγων ἀνέβη εἰς 800,000 χιλιόγραμμα ἀντιπροσωπεύοντα ἄξιον 5 1/2 ἑκατομμυρίων πρᾶγματι.

Ἡ ἐξαγωγή γίνεται διὰ ἐντῶν διὰ σκαφῶν ἢ δὲ ἰθῶν μηχανημάτων. Οἱ Ἑλλῆνες σπογγαλίεις ἀνήκουσιν εἰς 23 λιμένας τοῦ κράτους. Εἰς τὴν Λίγυαν, τὴν Ἰόρκον, τὴς Σπέτσας, τὴν Ἐρμιόνην, τὸ Κρανίδιον καὶ τὸ Τρίκερι. Εἰς τοὺς λιμένας τούτους ὑπάρχουσι 200 πλοῖα σπογγαλιευτικὰ.

Ἐὰ ποσὸν τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σπογγαλιέων ἀλιευομένων σπόγγων ἀνέρχεται κατ' ἔτος περίπου εἰς 2 1/2—3 ἑκατομμύρια γράμματων καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἔθνος τῆς ὅλης παραγωγῆς.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Πίστις ύπυρέτου.

Παριεργότατην ιστορίαν ενός πλουσιωτάτου Γερμανοῦ, καλουμένου Γουάννου Μύλλερ, ἀφηγεῖται ἀμερικανικὴ ἔφημερίς :

Ὁ Μύλλερ εἶχε μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν κατὰ μέγα μέρος εἶχε διαθέσει εἰς δύο υποθήκας. Εἰς τινὰς ἐπιχειρήσεις του εἶχεν ἀτυχῆσαι καὶ ἐξή- ται νὰ λάθῃ τὰ χρήματά του ἐπιστρέφων τὰς υπο- θήκας, ὅτε παρετήρησεν, ὅτι εἶχε χάσει τοὺς τί- τλους. Ὁ πρῶτον ἑκατομμυριούχος ἐγένετο ἤδη πένης. Οἱ ὀφειλέται του ἐδυστρόπων, αὐτὸς δέ, εὐρισκόμενος μακρὰν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, δὲν εὗρεν ἄλλο καταφύγιον ἢ τὸ πτωχοκομεῖον.

Οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐνδιφερόμενοι ἐφρόντιζαν νὰ τὸν παραστήσουν ὡς παράφρονα. Ὁ ἀτυχὴς Γερ- μανὸς εὐρέθη οὕτως εἰς τὴν ἀπελπιστικωτέραν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ εὐρέθῃ ἄνθρωπος. Οἱ ὀφειλέται του τὸν διέβαλον ἐπίσης ἕνα ματαιώσαν πᾶσαν ἐνδεχομένην ἐπάνοδόν του εἰς Γερμανίαν.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε εἰς τῶν παλαιῶν ὑπηρετῶν του ἀνεῦρε τοὺς τίτλους τῆς υποθήκης εἰς ἓν κιδώτιον ἐνδυμάτιον, τὸ ὅποιον εἶχε λάθῃ ὡς δῶρον. Ὁ πιστὸς ὑπηρετὴς ἀνεκόνισσε ταῦτα εἰς τὸν κύριόν του, περὶ τῆς τύχης τοῦ ὁποίου ἐξ ἐνδιφερόντος εἶχε λάθῃ ὅλας τὰς πληροφορίας.

Ἀλλ' ὅταν ἐφθασε τὸ γράμμα τοῦ ὑπυρέτου, ὁ Μύλλερ εὐρίσκειτο εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Τὰ ἀτυχήματα τὸν εἶχον καταδῆλῃ καὶ μάλιστα ἐπρό- φησε νὰ συντάξῃ διαθήκην καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ κληρονόμον του τὸν πιστὸν ὑπυρέτην. Ὁ ἀπλὸς οὗτος χωρικὸς ἔγινε κάτοχος περιουσίας 500,000 δολλαρίων.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Διὰ τίνων μέσων δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τοὺς θυμώδεις καὶ τοὺς ἔχοντας τάσιν πρὸς τὴν μελαγχολίαν;

Οἱ θυμώδεις ἄνθρωποι εἶνε συνήθως ἢ αἱματώ- δους κράσεως ἢ νευρασθενεῖς. Διὰ νὰ κατευνάσω- μεν τοὺς αἱματώδεις πρέπει νὰ ἀπαγορευώμεν εἰς αὐτοὺς τὴν χρῆσιν παντὸς διεγερτικοῦ, τοῦ κρέα- τος, τοῦ οἴνου, τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ νὰ ἐπιβά- λωμεν τὴν φυτοφαγίαν. Προσέτι θυνάμεθα νὰ ζη- τήσωμεν παρὰ τοῦ ἱατροῦ καὶ καταπραυντικὸν τι φάρμακον. Ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἐπίτασις τῆς σωματικῆς ἐργασίας συντελεῖ διὰ τῆς κοπύσεως, ἣν ἐπιφέρει, εἰς τὴν καταπραΰνασιν. — Διὰ τοὺς λοιπούς, τοὺς νευρασθενεῖς, χρειάζεται ὅπως ἀντίθετος διαίτα πρὸς ἐνδυνάμωσιν τοῦ ὄργανισμοῦ ἐπίσης ἀποφυγὴ πάσης ἀφορμῆς πρὸς ἐξερῆσιν. Ἢ χρῆσις ψυχρο- λουσιῶν καὶ ζωῆ ἀγροτικῆ ὠφελοῦσι μεγάλως. — Ἢ μελαγχολία προερχομένη ἔνεκεν ἐξασθενή-

σεως τοῦ ὄργανισμοῦ ἔχει ἀνάγκην ὁμοίως διαίτης μετὰ προσθήκης διασκεδαστικῶν τινῶν μέσων, ἰδίως μουσικῆς.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Χάρτινα σπέρτα.

Ἦρχισαν νὰ κατασκευάζουν νέα σπέρτα ἐκ χάρ- του συνεστραμμένου. Τοῦτον βυθίζουσιν εἰς διαλύ- σιν κηροῦ, στεαρίνην, ὡστε συγκολληταὶ καὶ δια- τηρεῖ τὸ σχῆμα τοῦ σπέρτου. Διὰ μηχανήματος κόπτεται εἰς τεμάχια ἰσομεγέθη πρὸς τὰ ξύλινα σπέρτα, ἡ μὲν ἄρα ἀλείφεται διὰ φωσφορούχου συνθέσεως καὶ ἔχουσαν τὰ χάρτινα σπέρτα, οἰκονο- μικώτερα καὶ καλλήτερα τῶν ξυλίνων.

Ἢ ἀποτέφρωσις τῶν νεκρῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ.

Ἢ ἀποτέφρωσις τῶν νεκρῶν, εἰσαχθεῖσα εἰς Ἰα- πωνίαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Γίτο, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξετελείετο εἰς τοὺς ἄγρους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1871 ἐγκαθιδρύθη καὶ ἐντός τῶν πόλεων, ὅπου εἰδικὰ κτίρια ὑπάρχουσι πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον. Εἰς Ἰόκιο ὑπάρχουσι ἐπὶ νεκρικοὶ κλιθεῖνοι. Διαι- ρεῖται δὲ ἡ ἀποτέφρωσις εἰς διαφόρους τάξεις: πρώτην, δευτέραν, τρίτην, ἀναλόγως τῆς πληρω- μῆς ἣν καταβάλλουσι οἱ οἰκεῖοι τοῦ νεκροῦ.

Οἱ γάτοι τῆς Γαλλικῆς κομφοδίας.

Ὁ Θεόδωρος Μπαρβίλ, γράφων περὶ τοῦ παλαιοῦ κτιρίου τῆς Γαλλικῆς κομφοδίας, τὸ ὅποιον ἀνα- νεωθὲν κατόπιν κατεστράφη τελευταίως ὑπὸ πυρ- κιάς, σημειώνει ὅτι σπουδαῖον ἐν αὐτῷ μέρος ἐπαίχον οἱ γάτοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε λόχος ὀλόκληρος ξανθῶν, λευκῶν, μελανῶν, φαιῶν, μι- κρῶν καὶ μεγάλων, μὲ μεγάλους ἢ μικροὺς μύ- στακας, οἵτινες ἐτρέφοντο ὑπὸ τῆς διευθύνσεως ἐπὶ ἀδρᾷ δαπάνῃ καὶ οἵτινες κατέστρεφον καθ' ἑκατον- τάδας τοὺς ποντικούς· ἀλλ' οὗτοι οὐδέποτε ἐξήλει- φοντο, διότι ἦσαν πολυάριθμοι, εὐρίσκοντες ἀφθονον τροφήν εἰς τὰ χάρτινα ἐπιπλα, τὰς σκηνογραφίας καὶ τὰ μεγάλα ἱματιοφυλάκια, ἅτινα ἐνυπῆρχον ἐν τῷ κτιρίῳ.

Κατὰ τὴν πρώτην μάστιγα παράστασιν τῆς α' τοῦδ' ἔτος κυρίας Γραρδίνου, ἣν ἐδίδαξεν ἡ Ραχὴλ, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μεγάλη αὐτῆ ἠθοποιὸς ὠραία καὶ θελκτικὴ ὑπὸ τὴν ἰδιόρρυθμον αὐτῆς ἐνδυμασίαν ὠμίλει περὶ τῶν τέγρων, αἵτινες εἶδον τὰς περὶ τὴν λίμνην Γενησιρὰν χώρας, δύο ἢ τρεῖς ὠραῖοτατοι γάτοι εἰσῆλθον εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἀνελθόντες εἰς τοὺς χαρτίνους βράχους, δισκοῦ- δαζον πηδῶντες ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον.

Τὸ ἀκροατήριον ἐξεργάγη εἰς ἀκρυχτήτους γέ- λωτας. Μάτην ἡ Ραχὴλ ἠγωνίσθη. Οἱ γάτοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἠδύναντο νὰ καταστρέψουν τοὺς ποντι- κούς, κατέστρεψαν τὸ δρᾶμα.

ΕΘΝΙΚΗ ΛΓΩΓΗ

ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΟΜΕΝΟΙ

[Κατὰ τὴν Ἀβραάμην Διδάσκων.]

Μεταξὺ τῶν κακῶν, ἅπερ τείνουσιν εἰς δια- φθορὰν τῆς σημερινῆς κοινωνίας, ὑπάρχει ἐν, ὅπερ καίτοι ὀλίγον ὑποπίπτει εἰς τὴν προσοχὴν μας, εἶναι σπουδαιότατον. Ἦνυσόμεν τὴν ἡση- μέραι προβαίνουσαν ἐλαττώσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀρχάς. Ἦνοιρίζομεν βέβαια ὅτι τὸ δαῖμα τοῦ αἰῶνος δὲν εἶνε εἰνοϊκὸν πρὸς τοῦτο. Ἰπὸ τὰ ὠραία ὀνόματα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας τείνει νὰ ἀνατρέψῃ πᾶσαν ὑπεροχὴν, νὰ ἄρῃ πᾶσαν ὑποταγὴν καὶ νὰ ἀποτινάξῃ πάντα ζυγόν. Οἱ πολλοὶ ἀποστέρουσι ἐν ἴσῃ περιφρονῆσαι τὴν αὐθεντίαν τῶν ἀρχῶν, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν γονέων.

Ἢ τάσις αὕτη τῆς μὴ ἀνοχῆς παντὸς ζυγοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν πρέπει νὰ μας ἐκπλήττῃ. Ἰβνα τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα, ἡ λογικὴ συνέπεια τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας. Ἀφοῦ κατ' αὐτὴν προβάλλεται τὸ κύρος καὶ ἡ αὐθεντία τῶν ἀρχῶν τοῦ βυβαγγελίου, καὶ ἀπέναντι τῆς ἀπο- καλύψεως τίθεται ἡ ἀπόλυτος κυριαρχία τοῦ ἁθροῦ λόγου· ἀφοῦ ἐκθροῦνίζεται αὐτὸς ὁ Θεός, πῶς νὰ ἀνεχθῶσι πολλοὶ τὴν τυραννίαν οἰκετή- ποτε ὑπεροχῆς τῶν ἡμεῶν τινῶν; (Ὅσον ἢ μαλ- λον λαϊκώτεροι γίνονται αἱ φιλοσοφικαὶ αὐταὶ θεωρίαι, τοσαῦτον ἀύξανει ἡ ἀριθμὸς ἐκείνων, οἵτινες ἀρνούνται νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς οἰκετή- ποτε ὑπεροχὴν, ἀλλὰ θέλουσι μάλλον αὐτοὶ νὰ ἄρχωσιν.

Ἀλλὰ πόθεν προαγόμεθα νὰ ἡμελιώμεν ἀπε- θῶς περὶ τῶν ἀρχόντων καὶ νὰ ἐπιτιμήμεθα μετὰ ἀρμύτης κατ' αὐτῶν ἐν τῇ τύπῃ; Πολλοὶ ἰδιαίτως περιτάσεις, ἐν αἷς καὶ τὰ ἀμαρτή- ματα αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, συνέτρεξαν νὰ ἐπιπέ- ρωσι τὸ ἀξιοβήρητον ταῦτο ἀποτέλεσμα. Ἦν κακὸν ὅα ἦτο ὀλιγώτερον, εἴαν ἡ ἀμετροπείης γλώσσα, καὶ αἱ ἱμπαθείς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ἀρχῶν ἦσαν ἀπλῶς τυχαῖα γεγονότα. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως. Ἦν δὲν προσέξωμεν, τὸ κακὸν εὐκόλως ὀα λάθῃ μεγίστας διαστά- σεις. Ἦνι τράπω λαὸς περιφρονῶν τὰς ἀρχουτάς του δὲν ὀα ἰθιθῆ νὰ περιφρονῆ αὐτὸ τὸ κύρος τῆς ἐξουσίας. Ἀπαξ ἀπογνωμώσεως τῆς ἐξου- σίας τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν μεγαλείου, ὁ λαὸς καθίσταται ἀτίθασος καὶ ἀνεπίδεκτος διο- κήσεως! Παραγνωρίζομεν τοῦ κύρους τῆς ἐξου- σίας, ἡ κυβέρνησις ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ

εἰς τὴν βίαν, καὶ τότε τὴν ἐλευθερίαν ἀντικαθι- στα ὁ δεσποτισμὸς καὶ ἡ τυραννία. Τοῦναντίον εἴαν ἡ ἐξουσία εἶνε σεβαστὴ, ἡ ρωνὴ τῶν ἀρχόν- των ἀκούεται, καὶ ὁ λαὸς ἀπολαύει τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλ' οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι ἠρεῖουσιν ἐξ ἴσου νὰ προσπαθῶσι νὰ ἐκπληρῶσι τὰ ἀμοιβὰς αὐτῶν καθήκοντα. Ὅς ἐκ τούτου ἐπικαλούμεθα τὴν προσοχὴν τῶν ἀνα- γνωστῶν μας ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τῆς ἀποστο- λῆς δηλονότι τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ ἠρεϊομέ- νου αὐτοῖς σεβασμοῦ.

Δ

Ἦν κοινωνία λογικῶν καὶ ἠθικῶν ὄντων ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀρμονία βέβαιν ἔχουσι δύο οὐσιώδη στοιχεῖα, τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. Οἱ φίλοι καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας ἠρεῖ- λουσι νὰ μὴ ἀντιποιῶνται τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐξουσίας· εἴοτι ἡ ἐλευθερία δὲν ἔχει ἐχθρούς χειρότερος τῶν ἀναρχικῶν πάσης κατηγορίας. Ἀὐτὸς ὁ Δημιουργὸς ἠθέλησε τὴν ἐξουσίαν. Ὅχι μόνον ἀπαιτεῖ νὰ ὑποτάσσωνται αὐτῷ ὅλα τὰ κτίσματα, ἀλλὰ καὶ ὠρῖσε μεταξὺ τῶν σχέσεις στηριζόμενας ἐπὶ τῆς ἐξαρτήσεως τῶν ἐλαττώων ἐκ τῶν κρείττωνων, οὕτως ὡστε νὰ τηρῆται ἡ πρὸς ἀλλήλα τάξις καὶ ἀρμονία. Ἢ οἰκογένεια συνίστη ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ὑποτα- γῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὸν ἀνδρα, καὶ τῶν τέκνων εἰς τοὺς γονεῖς. Ἢ κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς ἐξουσίαν. Αἱ συνθήκαι αὐταὶ, αἵτι- νες ἐπιβάλλονται ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, καθιερώθησαν καὶ ὑπὸ τῆς θρησκείας.

Ἀλλὰ πῶς πρέπει νὰ ἐγκαθίστανται αἱ ἐξου- σίαι; Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διάφοροι ἀρχαὶ καὶ γνώμαι ἠμολογήθησαν καὶ ἐφηρμό- σθησαν. Οἱ μὲν ἀποδεχόμενοι τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ δικαίου ὑποστηρίζουσιν, ἕτι ὁ Θεὸς πρὸς κυβέρνησιν τῶν λαῶν ἐξέλεξεν οἰκογενεῖας τινὰς, ἐκτὸς τῶν ὑποίων πᾶσα κυβέρνησις εἶνε παρά- νομος. Οἱ δὲ τοῦναντίον διατείνονται, ὅτι ἡ μόνη νόμιμος κυβέρνησις εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐγκαθι- σταμένη. Ἢ χριστιανικὴ θρησκεία τηρεῖ ἄκραν σιγὴν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου· ἐντέλλεται δὲ μόνον νὰ ὑποτάσσῃται ἕκαστος εἰς τὰς πρῶ- σταμένους ἀρχάς, εἰς τὴν ἐκείστοτε ἀνεγνωρισμέ- νην κυβέρνησιν εἴτε ἀναρχικὴ εἶνε, εἴτε ἀριστο- κρατικὴ, εἴτε δημοκρατικὴ. Ἦν τούτοις πικρα- τηρητέον ὅτι ἡ αὐθεντία καὶ τὸ κύρος τῶν ἀρχῶν τότε εἶνε νόμιμος, ἕταν περιριζήται ἐντός τῶν διαγεγραμμένων ἠρίων ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν ἰδίων λειτουργιῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἡμελιωδῶν

νόμων τῆς χώρας. Οὕτως ἐν Ἑλβετία εἰς συνδικὸς ὄντις θά ἤθελε νὰ διαθέσῃ στρατιωτικὴν δύναμιν, εἰς ἑπαρχὸς ὅστις θά διεξεδίκει χρέη δικαστοῦ, ἢ εἰς συμβούλος τῆς Ἐπικρατείας ὄντις θά ἐνομοθέτει, οὗτοι θά ἐθεωροῦντο ἄρπαγες καὶ σφετεριστὰ ἄλλοτριῶν δικαιωμάτων καὶ παραξίαι τῆς δημοσίας ταξείας. Τὸ οὐσιώδες ἔργον παντὸς ἄρχοντος εἶνε νὰ ἐκτελεῖ ἀπαρεγκλίτως τὰ ὑπὸ τῆς πολιτείας ὀρισμένα αὐτῷ καθήκοντα, ἤτοι διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ νὰ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ βασιλεύῃ ἐν τῷ τόπῳ του ἡ δικαιοσύνη. Οἰκότητες δὲ καὶ ἐν εἶνε ἡ μορφή τῆς κυβερνήσεως, ἡ ἀποστολὴ τῆς εἶνε παντοτε καὶ πανταχοῦ ἡ αὐτή. Ἰστοῦ ὅτι ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ ὑπάρχει εἰς ἀπόλυτον μονάρχην, εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν ἢ εἰς τὸν λαόν, τὰ διάφορα ταῦτα ὄργανα τῆς ἐξουσίας ἀναγνωρίζουσιν ἅπαντα μίαν καὶ μόνην ἀρχήν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας κύπτουσι τὸν αὐχένα, καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶνε ἡ δικαιοσύνη. Κοινωνία παραγνωρίζουσα τὴν ἀρχήν ταύτην δὲν θά ἠδύνατο νὰ χεῖρῃ τὸν τίτλον τοῦ ἔθνους. Θά ἠμοιάζε μᾶλλον πρὸς ἡμέτερα ληστῶν, μολονότι καὶ μεταξὺ τούτων ἐπιπολαῖ ἡ γνώσις τῆς δικαιοσύνης, ἥτις διευθύνει τὰς μεταξὺ των σχέσεις.

Εἶνε λοιπὸν λίαν ἐσφαλμένη ἡ ἰδέα ὅτι ἐν τινι δημοκρατίᾳ ὁ λαὸς εἶνε παντοδύναμος καὶ ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ νομοθετῇ νόμους ἀδίκους. Ὁ ὑποστηρίζων τοιαύτην ἀρχὴν διαβάλλει, ὑβρίζει καὶ ἐξαχρειοῖ τὸν λαόν. Ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως καὶ ἡ φωνὴ τῶν παθῶν. Ἰῆνε δὲ ἀληθές, ὅτι ἡ δευτέρα πολλάκις κατορθοῖ νὰ ἐπισκοπῇ τὴν πρώτην· ἀλλ' ἐν τούτοις ὁ λαὸς ἐκλέγει ἄρχοντας, ἐννοεῖ ὅτι οὗτοι πρόκειται νὰ κυβερνήσωσι σύμφωνα πρὸς τὴν δικαιοσύνην, καὶ γνωρίζει ὅτι ἡ δικαιοσύνη δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως οὐδενός. Ἐν στιγμαῖς ἐξάψεως τῶν παθῶν, ἢ ὑπὸ τὸ κράτος ἀπληρωμένων προλήψεων δύναται ὁ λαὸς νὰ ἀπαίτησῃ παρὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ μέτρα τινὰ ἄδικα. Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ λαὸς αὐτῷ νὰ ἐνοήσῃ ὅτι ἡ ἀπαίτησις του εἶνε ἐναντία τῆ δικαιοσύνης καὶ θά ὑποχωρήσῃ, ἀρκεῖ τὰ παθῆ νὰ μὴ ἔχῃσι καταπίεξιν ἐν αὐτῷ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως. Ἦ δὲ ἐστὶ δικαιοσύνη; Τὸ ἀποδίδειν ἐκάστῳ τὸ προσήκον· τὰ δίκαια δ' ἐκάστον περιορίζονται ὑπὸ τῶν δικαίων τῶν ἄλλων. Ἔργον λοιπὸν τοῦ ἀρχοντος εἶνε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προστατεύῃ ἕκαστον πολίτην ἀδιακρίτως ἐν τῇ ἐξασκήσει ἢ ἀπολαύσει τῶν δικαίων του· τὸ ἱερώτερον δ' ὅλων τῶν δικαίων εἶνε βεβιασὸς τὸ ἐκτελεῖν τὸ καθήκον του, τὸ ὑπακούειν εἰς τὴν συνειδήσιν του, ἢτοι τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Οἱ κακοὶ ἄνθρωποι δὲ ἐν Κράτος εἶνε ἐκείνοι, οἵτινες προβάλλουσι τὰ δίκαια τῶν ἁλοίων των,

παραβιάζουσι τὴν δικαιοσύνην καὶ προσπαθοῦσι νὰ καταστρέψωσι τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ἡ κοινωνία. Τούναντιον οἱ ἀγαθοὶ εἶνε ἐκείνοι, οἵτινες τηροῦσι τὴν δικαιοσύνην καὶ σέβονται τὰ δίκαια τῶν ἄλλων, οἵτινες ἔχουσιν ἀγνά ἤθη καὶ ζητοῦσι διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ πνεῦμα τῆς πρὸς τὸ καθήκον ἀφοσιώσεως καὶ θυσίας. Ὑπὸ κυβέρνησιν ἐννοοῦσαν τὴν ἀποστολὴν τῆς εἰς ἠθικὸν καὶ εἰρηνικὸν ἄνθρωπον, οἱ ἀφωσιωμένοι πολῖται, πάντες εἰ ἔχοντες ζῆλον νὰ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐδρασίωσιν τοῦ βασιλείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν καλῶν ἠθῶν, προστατεύονται καὶ τιμῶνται. Οἱ δὲ φαῦλοι, οἱ ἀσυνειδήτοι καὶ ἐνευ ἀρχῶν ἄνθρωποι, ἅπαντες ἐν ἐνὶ λόγῳ οἱ ὑπερηταῖοντες τὰ πάθη των καὶ τὰ ἴδια συμφέροντα, πρέπει νὰ ἀκομακρύνωνται τῶν δημοσίων θέσεων καὶ νὰ μένωσιν ἐν τῇ ἀσημότητι, καθόσον καταστρέφουσι τὰς ἀρχάς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἔθνους.

Ἰῆπομεν ὅτι ἡ γνώσις τῆς δικαιοσύνης εἶνε ἡ ἠθικὴ βᾶσις τῶν κοινωνιῶν. Ἐν τούτοις ἡ πείρα δεικνύει ὅτι νόμοι ἀδικοὶ ἐνίοτε ψηφίζονται καὶ ὅτι πολλάκις οἱ λαοὶ ζητοῦσι μέτρα ἐναντία τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος. Ποίαν διαγωγὴν πρέπει νὰ τηρήσῃ ὁ ἀρχων, ὅταν ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀφ' ἑτέρου ἀντιμάχωνται; Ὅταν πρόκειται περὶ φανεράς παραβίασεως τῆς δικαιοσύνης, περὶ ἀρπαγῆς τῶν ἀλλοτριῶν, ἢ περὶ καταδίκης ἐνός ἀθρώπου; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀρχων ὀφείλει νὰ ἐνομηθῇ ὅτι ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φρουρὸς τῆς δικαιοσύνης· ὅτι ἀποστολὴν ἔχει νὰ προστατεύῃ τὸν ἀθρώπον καὶ νὰ τιμωρῇ τὸν ἔνοχον· ἐπομένως ὅτι κατ' οὐδένα λόγον θά ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκτελεσθῇ ἀπόφασις τις ἀδίκος, εἰ καὶ κατὰ νόμον. Ἀλλὰ, θά μοι εἴπῃ τις, ὁ τοιοῦτος ἀρχων ἢ δικαστὴς διατρέχει κίνδυνον νὰ καταδιωχθῇ, νὰ παυθῇ ἢ νὰ μετατεθῇ δυσμενῶς. Καὶ ποία μεγαλητέρα τιμὴ δὲ ἕνα λειτουργὸν τῆς πολιτείας ἐκουσίως μαρτυροῦντα ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης; Ἰῆθε τὸ Κράτος νὰ εἴχῃ πολυαριθμοὺς τοιοῦτους λειτουργοὺς; Ἰβυόμεθα νὰ οὐδέποτε εὑρεθῇ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι δικαστὴς ἐφαρμόζων ἀδικον νόμον καὶ ἐκδίδων ἀδικον ἀπόφασιν!

Ἦ ἀδίκια εἶνε βεβιασὸς πάντοτε ἀθέμιτος, ἀλλ' οὐδέποτε εἶνε τόσο μισητὴ, ὅσον ὅταν ἐκτελεῖται ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς δικαιοσύνης. Θέλετε νὰ γείνητε μάρτυρες μιᾶς τῶν μεγαλητέρων ἀδικιῶν τοῦ κόσμου; Ἐπισίθητε εἰς αἰθερῶσαν δικαστηρίου, ὅπου ἐφαρμόζεται εἰς νόμος ἀδικος. Ἰδοὺ ἐνώπιόν σας εἰς κατηγορούμενος. Ἰδοὺ εἰ δικαστὰς περιβεβλημένος τὰ σύμβολα τῆς ἱερᾶς λειτουργίας των. Ἦ ὑπόθεσις ἀνακρίνεται; ὁ κατηγορούμενος ἀποδεικνύεται ὅτι παρεβίασε τὸν νό-

μον, καὶ ἀπόφασις καταδικαστικὴ ἐκδίδεται κατ' αὐτοῦ. Καταδικάζεται εἰς εἰρκτὴν, εἰς ἐξορίαν ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον. Ὁ πῆλεκος τῆς δικαιοσύνης πλήττει τὸν καταδικασθέντα ὡς ἔνοχον. Ἀλλ' ὅ ἐγκλημα! αὕτη ἡ δικαιοσύνη καταδικάζεται, καὶ οἱ λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ μεταβάλλονται στιγμιαίως εἰς ὄργανα τοῦ Σατανᾶ! Ἦ εἰκὼν αὕτη δὲν εἶνε δυστυχῶς φανταστικὴ· εἶνε λίαν ἱστορικὴ. Πολυαριθμοὶ ἀρχοντες ἐγένοντο ὄργανα τοῦ ἐγκλήματος, τιμωρήσαντες ἀθώους καὶ τιμῆσαντες φαῦλους. Οἱ διώκται ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν τόπων ἐγένοντο φονεῖς τῶν ἀθῶων. Παρατηρήθη δὲ ὅτι αἱ πλείους τῶν ἀθίκων ἀποφάσεις ἐξεδόθησαν κατὰ ἀνθρώπων εὐσεβῶν καὶ ἐναρέτων, ὑποστηριζάντων τὴν ἀλήθειαν εἴτε τῆς Ὁρησκαιας, εἴτε τῆς ἐπιστήμης. Ἀρχων ὀέλων νὰ ἐκπληρώσῃ πιστῶς τὴν ἀποστολὴν του πρέπει νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἱερώτερον τῆς συνειδήσεως. Αὕτη ἐπιβάλλει αὐτῷ νὰ προστατεύσῃ τὰ δίκαια παντὸς πολίτου ἀποφαύγων πάσαν περίστασιν, δυναμένην νὰ ἀθήσῃ αὐτόν, ὅπως παραβιάσῃ τὰς ἀρχάς τῆς δικαιοσύνης. Ἦ ἔργον λοιπὸν τῶν ἀρχόντων εἶνε μέγα καὶ ἠραῖον· διότι οὗτοι εἶνε τὰ ὄργανα τοῦ Θεοῦ, δι' ὧν δύναται νὰ βασιλεύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ δικαιοσύνη, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἐλευθερία. Ἰκτελοῦντες εὐσυνειδήτως τὴν ἀποστολὴν των, γίνονται οἱ μεγάλοι εὐεργεταὶ τῆς πατρίδος, καθόσον διὰ τῆς δικαιοσύνης μεγαλύνονται τὰ ἔθνη.

Β'

Ὑποδείξαντες ἐν ὀλίγοις τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀρχόντων ἐρχόμεθα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ πρὸς αὐτοὺς καθήκοντος τῶν πολιτῶν.

Ἦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη εἶνε ἡ βᾶσις πάσης τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς· ἡ δὲ πρὸς τὸν πλησίον εἶνε ὁ ὑπέρτερος νόμος, ὅστις πρέπει νὰ κανονίζῃ τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς ἁλοίους του. Ἦ ἀγάπη αὕτη ἐκδηλοῦται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων. Οὕτως ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀγάπης ταύτης τροποποιεῖται διαφόρως κατὰ τὴν ἐξάσκησιν αὐτῆς εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνδρός πρὸς τὴν γυναῖκα ἢ τῆς γυναίκος πρὸς τὸν ἄνδρα, εἴτε ἀπὸ μέρους τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ τέκνα, ἢ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς κτλ. Ἰκ τούτου ἐξάγεται, ὅτι ὁ νόμος οὗτος τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ διέπῃ καὶ τὰς σχέσεις τῶν πολιτῶν πρὸς τοὺς ἀρχοντας τῆς χώρας. Ἀλλ' ὑπὸ ποίαν μορφήν ἡ ἀγάπη αὕτη πρὸς τοὺς ἀρχοντας πρέπει νὰ ἐκδηλώνεται; Ὑπὸ τὴν μορφήν τιμῆς καὶ σεβασμοῦ. Ἦ δὲ γενικὴ αὕτη ἰδέα τῆς τιμῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ γίνεται καταφανὴς διὰ τῆς ἐκπληρώσεως καθήκοντων πρὸς αὐτοὺς. Ἦ πρῶτον λοιπὸν καθήκον ἡμῶν ὡς πολιτῶν πρὸς τοὺς κυβερνῶντας ἡμᾶς εἶνε νὰ ὑπο-

τασώμεθα εἰς αὐτοὺς. Ἦ ἂν δὲ ἡ ἰδέα τῆς ὑποταγῆς δὲν εἶνε εὐνοικὴ εἰς τὴν ἐποχὴν μας, τούτο δὲν εἶνε λόγος, νὰ παραβῶμεν τὸ καθήκον τούτο. Μάστιν ἤθελε πειραθῇ τις νὰ πεισθῇ ὅτι ὑπακούων εἰς τοὺς ἀρχοντας δὲν ὑπακούει εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του. Τὸ δὲ ὑπακούειν εἰς ἑαυτὸν σημαίνει ὅτι ἐκτελεῖ τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα. Ἦ ὑπακοὴ δηλονότι συνίσταται εἰς τὸ νὰ κλίνῃ τὴν θέλησιν του ἐνώπιον ἀνωτέρας του θελήσεως. Ἦ τοιαύτη ὑπακοὴ δὲν ἔχει τι τὸ κοινὸν μετὰ τῆς δουλοπροσύνης ἐκείνων τῶν αὐλικῶν, οἵτινες ἐρποῦσι· παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἀρχοντος, κολακεύουσι καὶ καίουσι λιθανωτόν, καὶ ἐπιδοκιμάζουσι ἀδιακρίτως τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς εὐνοίας του. Ἦ τοιαύτη ὑποταγὴ εἶνε ἀναξία ἀνδρός. Ἦ ὑποταγὴ τοῦ πολίτου εἶνε λελογισμένη καὶ ἐκούσιος. Αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν τῇ συνειδήσει. Ὑποτασσόμενος ὁ πολίτης εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του καὶ εἰς τὰς προσταγὰς τῶν ἀρχόντων ἐκπληροῖ ὑπέρτατον καθήκον συνειδήσεως. Ὁ καλὸς πολίτης διὰ τῆς ὑποταγῆς του γίνεται βοηθὸς καὶ συντελεστής ὅλων τῶν μέτρων τῆς κυβερνήσεως τῶν προωρισμένων νὰ πορίζωσι τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά ἀγαθὰ τῆς χώρας.

Ἐν τῶν τεκμηρίων τῆς ὑποταγῆς τοῦ πολίτου εἶνε καὶ ἡ ἐκούσιος ἀπόστις τῶν φόρων. Ἀπαντᾶ τις πολλάκις πρόσωπα, ἄλλως τε σεβαστὰ, ἅτινα ἔχουσιν ἀρχὰς λίαν χαλαράς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Κράτους ἀνήκει εἰς ὅλους, πλεῖστοι πολῖται δὲν διατάζουσι νὰ ὀφελῶνται δαπάναις τοῦ δημοσίου. Ἦτεροι μεταχειρίζονται τὸν ὄλον καὶ τὸ ψαῦδος πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ὑποχρεώσεων των ἢ νοσφίζονται τὸ ταμίον τοῦ Κράτους. Δὲν πρόκειται μόνον περὶ τῶν λαθρεμπόρων, ἀλλὰ περὶ ἴδους ἀνθρώπων, οἵτινες, ἐνῶ ἤθελον προσβληθῇ βαρύτατα, ἐὰν ἀπέδιδέ τις εἰς αὐτοὺς τὸν τίτλον τοῦ λαθρεμπόρου, ἐπιτρέπουσιν εἰς ἑαυτοὺς δόλους καὶ ἀπάτας, αἵτινες ὑπερβαίνουσι κατὰ πολὺ τὸ ἐγκλημα τῆς λαθρεμπορίας.

Ἦτερον καθήκον πρὸς τοὺς ἀρχοντας εἶνε ἡ συγκατάθεσις. Ἦ πνεῦμα τῆς ἰσοπεδώσεως ἕλων ἀδιακρίτως τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ πρὸς τὰς ἀρχάς τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἦ φ' ὅσον ὑπάρχει ὁ κόσμος, θά ὑπάρχῃ καὶ διάκρισις τάξεων ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἦ ἀρετὴ τῆς ταπεινώσεως πρὸς τὴν ἀνεγνωρισμένην ὑπεροχὴν δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκλείψῃ. Ἦ ἂν ὀφείλωμεν νὰ σεβώμεθα οὐχὶ μόνον τοὺς ἁλοίους ἡμῶν κατὰ τὴν ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατωτέρους, κατὰ μίξονα λόγον οἱ ἀνώτεροι ἡμῶν ἔχουσι τὸ δικαίωμα σεβασμοῦ καὶ σεβασμίας ἀπὸ μέρους ἡμῶν. Μαρτυροῦμεν δὲ τὴν συγκατάθεσιν ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχοντας οὐχὶ μόνον διὰ τῶν λόγων καὶ πράξεων ἡμῶν, ἀλλὰ

καὶ δι' αὐτῆς τῆς αἰδήμονος ἡμῶν στάσεως ἐνώπιον αὐτῶν. Εἰς τὰς πρὸς αὐτοὺς σχέσεις μας δὲν πρέπει νὰ περιβαλλώμεν τὴν ἀνυπατάειαν μὲ τὸ ὠραῖον ὄμμα τῆς πρῆξις. Ἀλλὰ τούτων ὀφείλουμεν νὰ προσέχωμεν ἀπὸ πάσης ἐκφρασεως, ἥτις θὰ ἔτεινε νὰ ἐλαττώσῃ εἰς τὸν λαὸν τὸ σέβας, τὸ ὅποιον ὀφείλει εἰς τὰς ἀρχάς.

Ὅσακις πολῖται νομίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐλέγξωσι διὰ τοῦ τύπου ἀμαρτημάτων τοῦ ἀρχοντος τῆς πολιτείας, ὀφείλουσι νὰ πράττωσι τοῦτο μετὰ μετριοπαθείας καὶ διὰ λέξεων εὐπρεπῶν. Πολῖται εὖ ἡγμένοι οὐδέποτε ἀπευθύνουσιν αἰτιάσεις ἀδικούς οὐδ' ὑπαινιγμούς κακιστάτους. Σκέπτονται ὅτι καὶ οἱ ἀρχόντες ἐπίσης εἶνε ἄνθρωποι, φύσει δυναμένοι νὰ πταίσωσιν. Ἔβλεπε ἀληθῆς ὅτι ἀπειρος εὐθύνῃ ἐπιβαρύνει καὶ τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους των· τὰ μέτρα, ἅπερ λαμβάνουσι, δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀνυπολογίστους συνεπείας διὰ τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν ὅλου τοῦ λαοῦ. Ποῖας δυσχερείας δὲν ἔχουσι νὰ ὑπερβαλώσιν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ τῆς χώρας καὶ ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης! Ποῖα συνέσεις καὶ ποῖα ἔξυθέρκεα δὲν εἶνε ἀναγκαῖα εἰς αὐτοὺς πρὸς ἐξέλιξιν καὶ διευκρίνησιν ζητημάτων, καὶ πρὸς ἀνακαλύψιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἄνθρωποι ἐπιτήδειοι δύνανται νὰ ἐπισκοτήσωσιν ἀπεβλήσαντες εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον! Ἄς συλλογιθώμεν, ὅτι οἱ διαθέται οὗτοι τῆς ἐξουσίας εἶνε ἐκτεθειμένοι εἰς ἐπικρίσεις ἐσχάτης ἀυστηρότητας. Ὁ ἰδιωτικὸς αὐτῶν βίος καθίσταται δημόσιος· ζῶσιν ὡς ὑπὸ ὑάλινον κώδιον. Ἐλλείψεις, αἵτινες μόλις παρατηροῦνται εἰς ἀπλοῦς πολῖτας, θεωροῦνται ὡς ἐγκλήματα εἰς τοὺς ἀρχοντας. Ἀπ' ἐναντίας πολλακίς ἀγαθὰ αὐτῶν πράξεις παραγνωρίζονται καὶ παραξηγούνται. Ἡ διαφορὰ τῶν γνωμῶν τοῦ κοινοῦ, οἱ ἀντιφατικοὶ λόγοι καὶ αἱ πρὸς ἀλλήλους ἐναντίας εὐχαὶ καὶ ἐπιθυμίαι καθιστῶσιν ἐτι δυσχερέστερον τὸ ἔργον τοῦ ἀρχοντος, ἀδυνατοῦντος νὰ ἀρέσκῃ καὶ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς ὅλας. Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἄς μὴ ἀπαιτῶμεν τὸ ἀλάσκατον ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχόντων μας· τὸ προσὸν τοῦτο ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν! Ἀντὶ δὲ νὰ μεμψιμοιρῶμεν διὰ τὰ ἐλάχιστα κατὰ τῶν κυβερνητῶν ἡμῶν, ἄς ἔχωμεν μᾶλλον κατὰ νοῦν τὰς μεγίστας ὀφελείας, ἄς λαμβάνωμεν παρ' αὐτῶν. Δι' αὐτῶν προστατεύεται ἡ ζωὴ καὶ ἡμῶν ὡς ἀτόμων καὶ τῶν οικογενειῶν ἡμῶν· δι' αὐτῶν ἀπολαύομεν ἐν εἰρήνῃ τῶν ἀγαθῶν μας· δι' αὐτῶν ἡ τιμὴ μας προστατεύεται ἀπὸ τὴν ὕβριν καὶ τὴν συκοφαντίαν, καὶ αἱ ἐλευθερίαι αἱ ἐν ταῖς νόμοις γεγραμμέναι δι' αὐτῶν πραγματοποιῶνται. Προσθεὶς τὰς πάντοιας ὀφελείας, ἄς παρέχει ἡμῶν δι' αὐτῶν ἡ ἐκπαίδευσις ἢ τε κατωτέρα καὶ ἢ ἀνωτέρα, καὶ τέλος ἀναλογισθῆτι τὴν προστασίαν τῶν ἡμετέρων συμφερόντων ἐν ξέναις χώραις.

ὑπολείπεται ἐτι ἐν ζήτημα. Οἱ πολῖται ὀφείλουσιν ἄρα ἀπόλυτον ὑπακοὴν εἰς τὰς ἀρχάς; Ἐπ' ὅσον οἱ ἀρχόντες ἐκπληροῦσι πιστῶς τὴν ἀποστολήν, ἢ ὁ Θεὸς ἐνεπιστεῦθη εἰς αὐτοὺς, εὐκολόν εἶνε εἰς πάντα πολῖτην νὰ ὑπακούῃ καὶ ὑποτασσῆται αὐτοῖς. Ἐὰν ὅμως δὲν μείνουσι πιστοὶ εἰς τὴν κλήσιν των· ἐὰν προστατεύωσι τοὺς φαύλους καὶ ἐνεργῶσι τοὺς ἀγνοῦσας· ἐὰν μεροληπιῶσιν εἰς τὴν ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης, τότε καὶ οἱ μᾶλλον φιλειρηνικὸι πολῖται ὀφείλουσι νὰ ἀρῆσθαι τὴν ὑπακοὴν εἰς ταιούτους κυβερνήτας. Ὁ ἄνθρωπος ἀπόλυτον ὑπακοὴν ὀφείλει εἰς μόνον τὸν Δημιουργόν. Ὅντως δὲ ἐν μιᾷ μεγάλῃ οἰκίᾳ καλῶς ὀργανωμένῃ ὑπάρχει πειθρχία μεταξὺ τῶν διαφόρων αὐτῆς ὑπηρετιῶν καὶ ὑπαλλήλων, κατωτέρων καὶ ἀνωτέρων, καθῶσον οἱ κατώτεροι ὑποτασσόμενοι εἰς τοὺς ἀνωτέρους οὐδὲν ἄλλο πράττουσιν ἢ πείθονται τὴν θέλησιν τοῦ ἀνωτάτου κυρίου τῆς οἰκίας· ἄρα ὅμως οἱ ἀνωτέρω ἀπαιτῶσιν ἀπὸ τοὺς κατωτέρους νὰ πράξωσιν ἐναντία τῆς θέλησεως τοῦ κυρίου, πᾶρζυτα πρέπει νὰ πύση ἢ ὑπακοὴ αὐτῶν· οὗτοι συμβάλει καὶ ἐν τῇ Κράτει. Ἐὰν οἱ ἀρχόντες πράττωσιν ἐναντία τῶν ὅρκων καὶ τῶν ὑποσχέσεων, ἄς ἔδοκον· ἐὰν ἐκδίδωσι διατάγματα ἐναντία τοῦ δικαίου, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας, τότε οἱ πολῖται ἀπαλλάσσονται πάσης ὑποχρεώσεως καὶ ὀφείλουσι νὰ κατεξουσιάζωσι κατὰ τῆς ταιούτης πολιτείας τῶν ἀρχόντων, καὶ νὰ ἀπαιτήσωσιν ἢ τὴν ἀνθρώπων αὐτῶν ἢ τὴν κατάργησιν. «Θεὸς δὲ πείθεισθαι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους», διδάσκει ἡ Γραφή.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ πολῖται δὲν δικαιούνται νὰ ἀρῶνται τὴν ὑποταχὴν των εἰς τὴν ἀρχήν, ὡσαύτως οὕτη δὲν ἐκπληροῖ τὸ καθῆκόν της ἢ λαμβάνει ἐν μέτρον ἀδικον. Ἐν ταιούτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ὑπομείνωσι τὴν ἀδικίαν ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀρχὴ ἐπιβάλλει νέον τινὰ φόρον ἀνευ λόγου, ἢ παρεμβαλλεὶ προσκόμματα εἰς τὴν ἐξασκῆσιν τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ ἐμπορίου· ἢ πράξῃ βεβηλῶς αὕτη εἶνε ἄδικος καὶ κακοῦργος. Ἀλλὰ τὰ ὅμματα τῆς ἀδικίας ταύτης δὲν θὰ ἰδικαιοῦντο νὰ προβῶσιν ἀμέσως εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἐξουσίας. Θὰ εἶχον τὸ δικαίωμα μόνον νὰ διαμαρτυρηθῶσι κατὰ τῆς ταιούτης παρεμβάσεως τοῦ δικαίου ἐνεργῶντες διὰ τῶν νομίμων ὁδῶν, εἰς οὐ ἐπέλθῃ διόρθωσις. Ἡ ἀνοχὴ ὅμως πύει ἄμα διατρέξῃ κινδύνον ἢ τε πολιτικὴ καὶ ἢ ἠθικὴ ἐλευθερία. Καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς οἱ ἀληθῶς ἠθικοὶ ἄνθρωποι μεγάλως συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκ τοῦ δεσποτισμοῦ σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἄμα ἢ τυραννικὴ ἐξουσία προέβη εἰς τὴν δήμευσιν ὅλων τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ. Ἡ τυραννία γεννᾷ τοὺς τυραννοκτόνους, εἴτινες ἀναγράφονται ὡς σωτῆρες τῆς πατρίδος των. Ὅταν κορυφωθῇ ἡ ἀδικία, ὅταν

ταθῶσιν εἰς ἀνέργειαν αἱ πιέσεις, ἢ εἰρηκτῆ, ἢ ἐξορία, αὐτὸς ὁ θάνατος, τότε κατεξουσιάζεται ἡ συνείδησις καὶ αὐτῶν τῶν εἰρηνικωτέρων πολιτῶν ἐπιβάλλουσα εἰς αὐτοὺς ὡς ὑπέρτατον καθῆκον τὴν κατάργησιν τῆς τυραννίας, καὶ οὕτως οἱ ἄνθρωποι οἱ τέως φιλήσυχοι καὶ ἀνεκτικὸι καθίστανται οἱ φρουροὶ καὶ προασπισταὶ τῶν ἐλευθεριῶν.

Ἐν Σόφω.

Δ. ΜΛΕΙΝΟΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΑΔΕΣ

Θεὸς νὰ ὄψῃ καὶ νὰ μάθῃς κόσμῳ; Πήγαμεν στὸ χωριό. Ἐφημερίδα οὐ χρειαζίσ' ἐκεῖ. Καθίσεις μὲ τὴν πρώτην γριούλα στὸ πρῶτο κατώφλι, καὶ τὰ μαθῆναις ὅλα τὰ κινούρια Δηλασθῆ ὅλα τὰ παλιὰ ποῦ τὰ λέμε κινούρια, μόνον καὶ μόνον γιατί δευτεροῦνται καὶ τριτοῦνται καὶ χιλιόουνται.

Ἐτέτοια μιὰ γριούλα ἀντάμωσα τίς προάλλες στὸ Στενοχώρι.

Ἐτὴν πρώτην γιατί πολυφωιάζουσι στ' ἀντικρινὸ τὸ σπιτόκι.

— Καὶ δὲν τὰ ξέρεις; μοῦ κάνει ἡ γριούλα. Μῆνες καὶ μῆνες τώρα. Ἔβλεπε οἱ δύο ἀδερφάδες καὶ μαλλοτρύχονται.

— Ἀδερφάδες! Ἀπ' ἄλλες μάννες μολὲς;

— Ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ μάννα κ' οἱ δύο τους, τὴν ἔρμη, ποῦ τὴν ἀγάπησε ὁ Θεὸς καὶ τὴν πήρε κοντὰ του, εἶναι τώρα χρόνος σωστός. Ὅ, τι τὴν πάντρεψε τὴ μαγαλιότερη τὴν Κατίγκω μὲ τὸ Θανάσο τὸν Ξεφαντωτῆ. Μὰ νὰ ξέρης πῶς ἡ Κατίγκω ἢ μαγαλιότερη εἶναι καστανομάτα. Καστανομάτης, βλέπεις, κ' ὁ Θανάσος, πῶς νὰ ταιριαζοῦν! Καὶ δὲν εἶναι τὰ μάτια μονάχα, ὅλα τους τὰ σουσοῦμα, ὅλα τους τὰ συνήθεια στὸ ἴδιο τὸ καλοῦπι χυμένα.

— Καὶ νὰ μὴ συμφωνοῦνε!

— Αὐτὸ δὲ μολὲς! Καὶ δὲν τῶμαθε ἀκόμα ἢ ἀφεντιὰ του αὐτοῦ ποῦ κοσμογυρίζεις, πῶς ἄσπρο κ' ἄσπρο, κόκκινο καὶ κόκκινο δὲν πάνα, καὶ πῶς πρέπει νὰ τίς ἀλλάξῃς τίς θωριές γιὰ ν' ἐρχοῦνται ταιριαστές; Ἔβλεπε τώρα νὰ ὄψῃ ἐσύ. Ἡ ἄλλη ἢ ἀδερφή, ἢ Βασιλική, ποῦ φέγγει ὁ οὐρανός μες στὰ μάτια της, ἢ πείστρα κ' ἢ λογιστρα ἐκεῖνη, ποῦ δὲν ἔχει μήτε τὴν καλογνωμιά, μήτε τὴν ναϊκαυροσύνη τοῦ Θανάσου, γιατί αὐτὸς ἐν ἤταν κ' ἐξεφαντωτῆς ἄλλοτες, τὸν ἐκίμα τὸ στεφάνι λαμπαδα μονάχα, — τί τὰ θεῖς, παιδάκι μου, σὰ νὰ ταιριαζοῦνε γαμπρός καὶ κοινιάδα! Ὅχι δὲ καὶ πῶς, — ἢ Παναγιὰ νὰ τοὺς φυλάξῃ κ' ἀπὸ τέτοια. Μὰ νὰ

ἐκεῖ ποῦ μαλλῶνει τάντρογγο για πῆδημα φύλλου, μιὰ οὐρανόφεγγη ματιὰ τῆς Βασιλικῆς τοῦ βλασμάει τὸ Θανάσο. Ἐὰ βλέπει αὐτὸ ἢ Κατίγκω καὶ θειριεῖ. Κ' ὅττερ πιά, σὰν ἐκεῖνη καὶ παῖ ὁ Θανάσος στὴ δουλειὰ του, καὶ μείνουσι οἱ ἀδερφάδες μονάχες, ἀκούς αὐτὰ ποῦ ἀκούς.

Σὰ νὰ μὲ γαργαλιζαν τῆς γριούλας τὰ λόγια. Ἐὰ πῆς τὰ μαγαλιότερη σὰν τίς ἐφημερίδες κ' αὐτὴ, συλλογιόττηκα. Μὰ πάντα κατὶ πρέπει νὰ τρέξῃ. Μοῦ ἤρθε νὰ τὴν ξεφαντωτῆ κ' ἄλλα, μὰ δὲν τὸ ὅφρα καὶ πολὺ πρεπούμενο. Σηκώθηκα λοιπὸν καὶ τραβήξα κατὰ τὴν Ἄγορὰ.

Σὰν τέλειωσα τὰ ψόνια μου, κάθισα στὸν πάγκο τοῦ Μπαρμπα-Γιάννη νὰ δῶ ὁὐοὶ τρεῖς χωριανούς, καὶ νὰ μιλήσωμε. Ἐκεῖ ποῦ μιλοῦσαμε, βρῖσκω ἀφορμὴ καὶ ρωτῶ ποῦ δούλευε ὁ Θανάσος ὁ Ξεφαντωτῆς ἐκεῖνη τὴν μέρα.

— Κάτου στοῦ Γληγόρη τὸ περιβόλι, πῆγε σήμερα νὰ βολέψῃ τὸ μαγγανοπήγαδο, λέει ὁ Μπαρμπα-Γιάννης. Ἄν τοῦ ὄψῃ τίποτις, τοῦ τὸ λέω ἐγὼ σὰ γυρίζῃ τὸ βράδυ.

— Ὅχι, πάω καὶ τοῦ βρῖσκω ἐγὼ.

Μοῦ ἤρθε ὄρεξη νὰ τοῦ δῶ καὶ ν' ἀνοίξω ἡμιλιές μαζί του, ἴσως καὶ μάλω τίποτις βᾶσανά του, κ' ὄχι τόσο ἀπὸ χωριάτικη ἀδικρισις, ἢ παλε ἀπὸ χριστιανικὴ προθυμία νὰ βηθήσω ἢ μὲ συμβουλές ἢ μὲ παρηγοριές, — ὅσο ἀπὸ κατὶ, σὰ ψυχολογικὴ περιέργεια.

Πῆρα τὸ ὄρημο τοῦ καμπου. Χειμῶνας καίρως, ἔρμα ἐκεῖνα τὰ μέρη, ὀλόγυμα, κ' ἀνεμολομένη. Ἐὸ Μάη μῆνα, ἄλλο πράμα στὰ Περιβόλια. Ὅλο τὸ χωριὸ ἐκεῖ καταντάει, μάλιστα πρὸς τὸ βράδυ. Ἔβλεπε κοντὰ κ' ὁ γιολός.

Μήτε τέταρτο τῆς ὥρας δὲ μοῦ πῆρ ὁ κατήφορος.

Ἔβλεπε στὸ νοῦ μου νὰ μπόῃ ἴσια μέσα καὶ ν' ἀρχινήσω μὲ τὸ χτίστη τὰ λόγια. Ὅταναι στὴν Καλυθόπορτα, χάνομαι μέσα. Σύνεργα γαμάτη ἢ Καλυθόπορτα λογιῆς λογιῆς. Τοῦ περιβόλιου, τοῦ χωραφιοῦ, ὡς καὶ τῆς ψερικῆς. Ἐκεῖ ποῦ στέκομαι καὶ τὰ ψιλοκοιτάζω, ἀκούγω συντυχὸ στὸ περιβόλι κατὰ τὸ πηγάδι, ὡς εἶκοσι βήματα μακριὰ. Μιὰ ἀντρικια φωνὴ μὲ μιὰ γυναικῆσια.

Καντοσταθῆκα. Ἐ Νάνοξω καὶ τὴν δευτέρην τὴν πάρτα καὶ νὰ πάω ὀμπρός; Ἐ Νὰ γυρίσω πίσω; Ἐκεῖ ποῦ συλλογιόμουν τὸ τί νὰ κάμω, ἀκούγω τὸ Θανάσο καὶ λέει.

— Τί σοῦ κατέβηκε, μωρὴ Βασιλική, καὶ πρόβλεπες τέτοια ὄρα, ποῦ δὲν εἶναι νὰ πῆς καὶ πῶς φέρνεις φαί;

— Ἔβλεπε σου, καὶ δὲ μὲ ξεναβλίπεις πιά τέτοιες ὄρες στὸν κάμπο· ἀπολογιέται χιμηλιὰ ἢ γυναικῆσια φωνὴ, ἢ φωνὴ τῆς Βασιλικῆς.

— Μωρή, τί έπαθες και μιλάς έτσι; Μπάς και μαλλώσατε πάλε; "Άμε στο καλό, καημένη, κ' είσαι λωλή. Σου τό είπα και σου τό ξανάειπα, κάμε υπομονή μερικούς μήνες ακόμα, ώσπου νά ξεκαθαριστούν οι λογαριασμοί τής μακαρίτισσας, κι όλα βολεύονται. Θάχης τό σπιτικό σου, . . . αί! . . . δε θά χαθούν κ' οι γαμπροί.

— Νά μ'ην τό σώσω, και νά μ'ην τό φτάξω! Ξεφωνίζει ή γυναικίχσια φωνή. Κάλλιο εκεί πού πηγαίνω, κι άς ρημάξουν όλα!

— Μωρή κάτι συλλογιέσαι έσύ. Πές μου, τί έχεις;

— Τι νάχω! Τόν περιδρομο μαθές έχω, πού κανενοῦ κακό δε γυρεύω, και μ' δλουνοῦς κακια γίνουμαι. Ρώτα τή γυναίκα σου, ποιά τήν είχε σαν τά δυό της μάτια, και ποιά τήν έχει στην καρδιά της ακόμα, κι άς τραγουμάστε νύχτα μέρα. . . .

Πνίγηκαν τά λόγια αυτά σ'άναρρουφητό.

— Και γιατί νά τρώγεστε, σαν αγαπίεστε;

— Έλα, πού μου κάνεις και συ τόν άνήξερο, ξαναλέει ή Βασιλική με φωνή όχι τόσο τρεμάμενη τώρα. Έλα, σά νά μ'ην τό ξέρης πώς ε, τι βουληθή ένας Θεός χίλιες μαννάδες δέν τό χαλνοῦν.

— Αί, και τί θές νά κάμουμε τώρα; Νά τή χωρίσω και νά σέ πάρω;

— Ο Χάρος νά με πάρη, νά γλυτώστε οὔλοι σας. Και μήτ' ο Χάρος. Δέν τάποκοτώ νά πεθάνω, και νά μ'ην τίς συλλογιούμαι πιά τίς έρμες τίς πίκρες. Με τρώς με τά λόγια σου, και πάλε δέν πάει ή καρδιά μου. . . .

— Μωρή έλα στο νού σου, βλογημένη, και πήγαινε σπίτι, νά μή μ'ας δεη και κανέναν, κ' έχουμε κι' άλλα.

— Σπίτι μου τώρα κι' άμπρός είναι τό Μοναστήρι.

— Μα δε μου λές πώς σ'αλάθηια λωλάθηκες; Η μπαές και γυρεύ' ή ράχη σου ξύλο;

— Ναι, ξύλο. Σκότωσέ με στο ξύλο νά γλυτώσης. Νά ξύλο και σκότωσέ με. Δέν κοτ'ας; Τι νά ζω πιά και γώ τότες; Μου σώνει πούζησα νά τάκούσω κι' αυτό από τόν άντρα πού αγάπησα.

Φωνή φοβερή μ'άνατρώμαξε τότες, του Θανασοῦ ή φωνή.

— Μωρή στάσου, για τόνομα του Θεοῦ!

Κι' ακούστηκε βρόντος βαθύς, σά νάπεσε όλος ο μάγγανος στο πηγάδι.

Χύμιζα μέσα άστραπή, κ' έτρεξα προς τό μέρος. Τό κοντόπαρδο πηγάδι γεμάτο ως μια όργυιά. Ο Θανασός δλόχλωμος κι' άγριέμενος πιάνουνταν από λειθάρια και κατέβαινε, νάπλώση χέρι κατά τό μέρος πού ανάβραζαν ακόμα αριθμητες φουσκαλίδες.

— Πήδα μέσα, του κ'ράζω, και τραβή την δεξω!

Πατιέται ίσιζ μέσα ο Θανασός, και μετά δυό στιγμές ξαναφώνεται τραβώντάς την από τό χέρι τήν κοπέλλα.

Έσκυψ, και κρατώντας του μάγγανου τά ξύλα, τονε βόηθησα νά ξαναβέθη. Σκαλώσε και βγήκε με τή Βυτιλική μισαποχμένη.

Σαν τήν ανέβαζε κ'ατόπι τόν άνήξερο μαζί με δυό τρεις άλλους χωριανούς ξεψυχημένη, σδυσιμένα τά γαλανά της τά μάτια, σιωπησιμένη για πάντα τό στοματάκι της, έσκανε στο κλάμα ο Θανασός ο Ξεφαντωτής.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟΥ ΜΟΥ

Η ΑΙΞ ΝΥΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΤΕ

Έάν ο Νορθάου, ο άπόστολος του εκφυλισμοῦ, έγνωριζε τήν ζωοτεχνία, δέν άμφισβάλω ότι θά έφερν ως πρώτιστον παράδειγμα εκφυλισμοῦ, συνεπεία υπερβολικού πολιτισμοῦ, τας αίγας.

Σήμερον έχομεν μιαν γενιάν ανθρώπων τής τάξεως των έγγραμμάτων, των διανοητικώς έργαζομένων, των καθιστικών βίον διαγόντων ή των άεικινήτων πλουτοκυνηγών των κυριολεκτικώς πυρεσάντων εξ επιχειρηματικότητας. Πάντοτε τούτων ο πυρέσων και υπερβολικώς εργαζόμενος εγκέφαλος δέν είναι πλέον μέρος του σώματος, κοινωνικώς λειτουργούν, άλλ' υπερτροφικόν τι υπερθερμον και άνααιμικόν έναλλάξ και τά μάλα εύπαθές όργανον. Έλχιζ ή αντίληψις των συνήθων τέρψων εις τ'οιούτους εγκεφάλους. Αι άφελείς διασκεδάσεις, τά ξηματα, οι χοροί, αι εκδρομαί εις τήν έξοχήν, ή σεληνοφώτιστος θαλάσσα, τό καλόδημα τής άηδούς κατά τό πραινόν μυστηριώδες λυκόρως εντός όρσολούστου κοιλάδος, αι άκτίνες του ήλιου αι πίπτουσαι δειλώς δια μέσου του πρασίνου φυλλώματος έφ' ου κρέμανται εισέτι σταγόνες όρσου σπινθηροβολούσαι. . . πάντα ταῦτα άχρηϊώσι πρό τής έρωτήσεως, πώς πάει τό συνάλλαγμα, τί γίνονται αι μετοχαι του σιδηροδρόμου, πρέπει ή κολοκύνθη εις τόν πληθυντικόν αριθμόν νά γραφεται με δξείαν ή με περισπωμένην κτλ. Έλχιζ δε περιπίπτουσα εις νάρκην ή ξεθωριάζει εκτριπομένη εις άηδεις άποχρώσεις, ή τώσεν φυσική όσον και δικαιολογημένη άπόλαυσις των φυσικών και νομιμων ήδονών. Και όταν ή βρμη αυτη εκλείψη ή παρεκτρέπεται εις παντείς καταχρήσεις κατά τόν νευρικόν τούτον αϊώνα, υποσκάπτεται ή υπαρχις τής οικογενείας, και όταν μ'ας εγκαταλείψουν οι έφίστιοι θεοί, ή λιξίς πατρις καθίσταται πλέον δυσκατάληπτος, και ο

εκφυλισμός των ανθρώπων θά έπήρχετο άναπόφεικτος, εάν δέν έχυνετο εις τας φλέβας του άπολέσαντος τήν φυσικήν άκμήν πληθυσμοῦ των μεγάλων πόλεων και βιομηχανικών κέντρων, συνεχές ρεύμα αίματος σφριγαλιού και υγίους εκ των άγροτικών και όρειών ιδίως πληθυσμών. Τούτων ο χονδροειδής εγκέφαλος, άκατέργαστος όγκος, βιθλίως δέν δύναται άπ' αρχής νά μετρηθ ή προς τήν λεπτυνθείσαν διάνοιαν των άστών, άλλά ή χαρά και τό σφρίγος υπερσχύουσι δια του αριθμοῦ έως ότου οι άπόγονοι άναπτυσσόμενοι όλονέν περισσότερον διανοητικώς άπολέσωσι πλέον υπό έποψιν άκρης ότι εκέρδησαν υπό έποψιν διανοητικώς παραγωγικότητας.

Τώρα επανέρχομαι εις τας άστικώς αίγας και τόν εκφυλισμόν των. Τα «γίδια» των βουνών καιτοι όλίγον γαλακτοπαραγωγά παράγουσι υγούς ρωμαλιούς. Τα δε «τραγιά» ταῦτα, προίον των έρώτων των, είναι εισόδημα πολλάκις σπουδαιότερον τής αξίας του παραγομένου γαλακτος. Τουναντίον εις τας πόλεις τό κύριον προίον τής αίγός είναι τό γάλα της, και χάριν του λευκοῦ τούτου προίοντος τά «κατακαμία» σφάζονται μιαν ώραν προτήτερα, και τό κρέας τής γραιας αίγός εξαντληθείσης δια παραταταμένης γαλακτοπαραγωγής δέν αξίζει ούτε τώσον ύσον αξίζει τό «τομάρι» της. Τουναντίον τό κρέας τής «στερφογίδας» του βουνοῦ άρκετά παχύ είναι εν τή τόπη μας προίον μεγάλης καταναλώσεως.

Οικονομολογικοί λόγοι και σκέψεις πλουτολογικαι εξώθησαν λοιπόν τους αίγοτρόφους των πόλεων νά επιδιώκωνται άποκλειστικώς εις τήν εκμετάλλευσιν τής αίγός. Η κατηχητική των μιαν μόνον έρώτησιν και άπάντησιν περιέχει, ήτοι «Ποία είναι ή ώραιότερα αίξ;» ή άπάντησις δε μονότονος και στερεότυπος παρουσιαζόμενη άπ' εκυτης εις τά χελλη εκάστου ειδικοῦ και μη ειδικοῦ, «ικαινη ήτις δίδει τό περισσότερον γάλα». Και οι ήμιγαλλομαθείς θά προσέθετον άκόμη και τήν ευστοχον λέξιν ραβηλιου, ως ένορκον βεβλιώσιν ότι ταῦτα οὔτως έχουσιν. Το ιδανικόν λοιπόν τής καλητέρας αίγός ήτο άνακμισθήτητον, έτοιμον, πλασμένον ήδη από τής έποχής τής Άμαλθείας αίγός, και ή αίγοτροφία αυτη ήτο ζήτημα λειλυμένον και εύκολώτατον. Ποίας αίγός τά τέκνα θά σώσωμεν από τήν μάχαιραν του σφαγέως, δια νά πολλαπλασιάσωμεν τό είδος της; Έκείνης, ήτις δίδει τό περισσότερον γάλα φυσική τή λόγη! Αυτό τό αφυσική τή λόγη» τό λέγει ο κόσμος διότι έγώ, ο Νορθάου των αίγών, θά έλεγον παραφυσική τή λόγη. Δύνασθε νά φαντασθίτε ότι ή τοιαύτη εν τή πολλαπλασιασμήν κατίσχυσι των πλέον γαλακτοπαραγωγών ατόμων, γινόμενη επί αϊώνας μονοτόμως και συνεχώς, έπέφερε συν τή χρόνι υπερτροφία των μαστών άπαραλλάκτως ύπως ο πολιτισμός έπέφερε πλέον

εις τους ανθρώπους με τήν πολλήν καλλιέργειαν του εγκεφάλου τον εκφυλισμόν του επιλοίπου σώματος, τήν φθοράν τής υγείας, τήν νευροθίνειαν κτλ. Η μονομερής ζωοτεχνική διαλογή των αίγών, μη λαβύσα ύπ' όψιν ούτε τήν φυσικήν βίωσιν, ούτε τήν υγίειαν, ούτε τήν άντοχήν εις τας άθλιείας, ούτε τήν μακροβιότητα, ούτε άλλο τι, υπερεξηυγένισε μονομερώς τας αίγας εις τ'οιούτον βαθμόν, ώστε κατήτησαν πλέον εκτράδ'υτα παραμορφωμένα, τό δε εκ του πυρέσωντος υπερτροφικού μαστού των άκρίου άκρίον γάλα μάλλον έχει ύψην διαλύσεως πύου εν ύδατι ή γάλακτος φυσιολογικώς ώρμου. «Αποσυντίθεται αυτη αυτη ή μάζα των μαστών (γαλακτοπαραγωγοί αδένες) και διαλύεται εντός του γάλακτος. Μετά δε τό έρμεγμα ο μαστός φαίνεται τόσον μαρμαμένος, τόσον κινός, τόσον εξητηλημένος και άγνώριστος όσον υπερτροφικός και άφύσικος έπράινατο πριν.

Τού λοιπόν ποία είναι ή αξι των πόλεων όταν τήν κατηντήσαμεν.

Τό γάλα της άφρίζει μέν, δέν είναι ύμως παχύ ούτε γλυκύ και συνήθως έχει μιαν άνώμαλον γεύσιν.

Η φθισις, νόσος φυσιολογικώς μόνον εις τά γένη των βοών και τά των ανθρώπων έμφωλεύουσα, εντελώς άγνωστος εις τας αίγας, εν τούτοις προσβάλλει τας υπερβαλιτωμένες τούτων και δε υπό μορφήν νέκν, ιδιόρρυθμον, ήτοι υπό μορφήν παμφυματιώσεως, δηλ. όλα τά μέρη του σώματος, πνεύμονες, έντερα, λαρυγξ, μύες κτλ. πλήθουσι φυμάτων φθισικών, και όλα αι αίγες του αυτού αίγοστασιού προσβάλλονται εκ παμφυματισμοῦ σχεδόν συγχρόνως. Νή Διζ, προτιμότερον είναι νά πίνη τις ήμισειαν ήκ'αν γάλακτος τής έξοχής, έστω και άρκιουμένου με 50% ύδατος, παρά νά πίνη 100 όράμια «άγνου» γάλακτος τοιαύτης αίγός εξηυγενισμένης, κατ' οίκον διατηρουμένης.

Ο φρόνιμος οικογενειάρχης δέν θέλει νά εξαρτάται από τόν γαλακτοπώλην, άγοράζει μιαν αίγα, δίδει 100 όραχμάς δι' έν ισχνόν ζωύφιον, τό όπειον πωλείται με έγγύησιν επί δοκιμή μάλιστα μιας έβδομάδος ότι δίδει δύο όκάδας γάλακτος τήν ήμέραν. Είναι εις τό άνθος τής ηλικίας της ή πολύτιμος αίξ, ήτις συνήθως όνομάζεται Κανέλλα, τρώγει νυχθημερόν, άλλ' ή χαρά δέν διαρκεί πολύ. Η θέμιτος επιθυμία προς αυτησιν του γάλακτος ώθει προς αυτησιν τής τροφής. Τού μιαν ήμέραν ή Κανέλλα ή άγνηπητή μας αίξ, δέν τρώγει πλέον, ισταται μελαγχολική με προφανή κεφαλόπονον, δυσκολίως και άθυμος, προσκαλείται ο κατ'οικώς τής γειτονίας, τής απαίρειν αίμα» καπτων μέρος του ώτός, τής τρίβει τήν κειλιαν και συνιστά άλλας, νηστειαν και ζίστην. Μετά τινας ήμέρας ή δυσκοιλιότης

μεταβάλλεται απότομως εις ύδαράν και δυσώδη διάρροιαν. . . Έδω πλέον ενδεικνύεται το ρετινόλαδον και κατόπιν ήλίγα κάστανα ή βαλανίδια ψημένα. Τέλος ή Κανέλλα θεραπεύεται, ή θρεξίς επανέρχεται ήλιγον κατ' ήλιγον, ή παρα φύσιν επιθυμία να τρώγη κεφάλους και επιδερμίδας «φεγγών» κ.τ.λ. εκλείπει, αλλά... περί τούτου πρόκειται, το γάλα εξέλιπεν. . .

Και ιδού εις την γειτονίαν μας κατοικεί εις τράγος «σούτος». Όλοι τον επαινούν, διότι δέν έχει κέρτα, και συνεπώς πληρώνομεν εις τον ιδιοκτήτην του εν διδραχμον δια να γονιμοποιηθ ή αϊξ.

— Άλλ' ή μαλακός παχύσαρκος τράγος μετέδωκε μόν εις την αϊγά μας την αφόρητον ευωδίαν του, ουχι όμως και θεϊαν δάδα του υμεναίου και ή πραγματική διδραχμος δωρεά πρέπει ν' ανανεωθ ής και τρίς, εν τω μεταξύ δέ παρέχεται ο καιρός και ή αϊξ, περί ής υπήρχεν έλπίς ότι θα γεννήσ η τον Νοέμβριον δια να μας παρέχη γάλα πολύτιμον τον χειμώνα, τώρα θα γεννήσ η κατά την μεγάλην τεσσαρακοστήν, υπότε ελαχίστην αξίαν έχει.

— Έν τέλει, ως είπωμεν και τούτο, ενή κοινότεραι αϊγες τίκτουσαι 8—10 φορές φθάνουσιν εις ήλικίαν 10—12 έτων και ανωτέραν, αι πολύ βελτιωμένοι ήδη εις ήλικίαν 5—6 έτων δεικνύουσι σημεία γεροντικού μαρασμού. — () δυστυχής στόμαχος των, οστις ήναγκάσθη να ζωενύη τόσα πσάα τροφής δια ν' άντεπεξέλιθη εις την μεγάλην γαλακτοπαραγωγήν, διασταλεις δεικνύει συμπτώματα άτονίας και ή βελτιωμένη αϊξ προάρας γηράσασα θνήσκει, χωρίς να καταλάβη ο κτηνίατρος μας διατί, «άποθνήσκει άνευ άποχρώντος λόγου». — Έάν κάμωμεν τον άπολογισμόν της, εύρίσκομεν ότι κατά την διάρκειαν της ήλης ζωής της δέν έδωκεν ουτε τόσον γάλα όσον μια κοινωτάτη αλλά μακρόβιος αϊξ του βουνού και ότι ή ένδεξος περίοδος και ή ήν έδιδε τρεις ήκάδας γάλακτος ήμερησίως ήτο τόσον βραχεία, ώστε δέν ήξίζε τον κόπον να την λάβωμεν υπ' όψιν.

— Έχει δέ σχέσιν ή υπερβελτιωμένη αϊξ των πόλεων προς την χαρίεσαν κάτοικον των βουνών μας όταν «ή μέθοδος» του κλειδοκυμβάλου παιζομένου υπό στενωπάρακας και βαχτικου ναυισκου των σαλωνίων προς τους σιβαρούς στίχους των αϊπόλων του Θεσκιτου, των τέκνων της Αϊτνης φαλλόντων το ήδύ φιθύρισμα των πεικάν υπό τον βαθυκύανον ουρανόν και την χλόην των χορτονομών της και την υγείαν και γονιμότητα των αϊγών της.

«Ω τράγε, των λευκών αϊγών άνερ
» ενθ' αϊγες διδυμάτοκαι ενθα μέλισσαι.
» δευτ' έφ' ύδωρ, έριφοι.»

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΛΑΪΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

Ο ΗΛΙΟΣ¹

Τότες βρέθηκε ξήγηση πολύ πιό άπλή. Έδειξαν πώς δέ γυρνούσε ο Ήλιος ήλόγυρα της Γ'ης μια φορά κάθε μερόνυχτο, μα πώς ή Γ'η σβούριζε γύρω σ' τον άξονά της με τέτιον τρόπο που γεννούσε τή νύχτα και τή μέρα. Αυτό το διάγραμμα θα σας ξηγήσ η πιό καλά το τί γίνεται. Η σφαίρα άπάνου σ' το τραπέζι είναι ή Γ'η, που μπορού και την έγυρίζω από το χειρούλι της. Η λάμπα παρασταίνει τον Ήλιο. Όπως φαίνεται τώρα, το μέρος της Γ'ης όπου βρίσκεται ή Έλλάδα Ε — βλέπει κατά τή λάμπα, τον Ήλιο—

Διάγραμμα 16.

κ' έχει μεσημέρι. Από τ' άλλο μέρος της σφαίρας βρίσκονται άλλες χώρες, καθώς ή Νέα Ζηλανδία, κι' εκεί να σκοτάδι. Βλέπετε πώς γυρίζοντας το χειρούλι γυρίζω και την Έλλάδα λίγο λίγο, έτσι που μπαίνει σ' το σκοτεινό το μέρος, και τότε τή σκεπάζει ή νύχτα. Σύγκριρα όμως γυρίζει κ' ή Νέα Ζηλανδία κατά το φωτεινό το μέρος και χαίραται τή χαρη της αύγης. Αυτός είναι πολύ άπλος τρόπος που ξηγά τή διαδοχή της μέρας και νύχτας, κ' είναι μάλιστα κι' ή άληθινός τρόπος.

Έίδαμε λοιπόν πριν πώς ο Ήλιος σβούριζε τριγύρω σ' τ' άξόνου του, και τώρα βλέπουμε πώς κ' ή Γ'η κάνει το ίδιο. Η Γ'η όμως σβούριζει πολύ γοργότερα, γιατί κάνει 24 γύρους σ' τον ίδιο καιρό που ο Ήλιος κάνει έναν.

Η Γ'η τήν ώρα που μιλούμε σβούριζει με τόση γληγοράδα που ή Άθήνα τρέχει εκατοντάδες μίλια τήν ώρα. Αν βρισκόμαστε σ' τον ίσημερινό άπάνου, θα πηγάζαμε περισσότερο από χίλια μίλια τήν ώρα, δηλαδή γληγορώτερα παρά βόλι. Μα δέ ναμίζετε πώς έπρεπε ναν το νιώθουμε πώς σβούριζουμε έτσι με τόσο ροθερή βίη; Ών ταξιδεύουμε με σιδερόδρομο, το νιώθουμε

¹ Τέλος: έδε σελ. 106.

πώς πάμε γλήγορα' μας το λείει το σκούνημα του άμαξιού, ο θόρυβος που ακούμε, το δυνατό φύσημα του άγέρα άν τύχη και βγάλουμε το κεφάλι έξω απ' το παράθυρο, μας το λέν τα δένδρα που μας περνούν τρεχάτα. Μα φαντάσου μια στιγμή πώς έλειπαν όλα αυτά τα σημάδια. Φαντάσου πώς ή γραμμή ήταν τόσο τέλεια στρωμένη που μήτε σκούνημα ενιωδες μήτε θόρυβος άν εκλεινες τώρα και τα παράθυρα που να μη βλέπης έξω τίποτα, πώς θα ήξερεις πώς κινείσαι; Όποιος έτυχε να ταξιδέψη με βαπόρι άπάνου σε ποτάμι—να, σε σ' το Δούναβη—εκείνος ξέρει πώς τόσο άλαφρά κι' ήμαλά κυλά το βαπόρι άπάνου σ' τα ήπυγά του τα νερά, που τή νύχτα, σαν ξαπλωθής μέσα σ' το κρεβάτι σου και τίποτα δέ φαίνεται απ' έξω, μόλις νιώθεις πώς ταξιδεύεις. Έτίο είναι άπάνου κάτου και το σβούρισμα της Γ'ης. Είναι τόσο τέλεια ήμαλό που τίποτα δέ νιώθουμε, και μονάχα το συμπεραίνουμε κοιτάζοντας άλλα αντικείμενα έξω από τή Γ'η—τον Ήλιο, το Φεγγάρι, τ' Άστρα. Βλέπουμε τα σώματα αυτά που ανατέλλουν πάντα και βασιλεύουν δίχως άλλαγή, άπράλλαχτα όπως, κοιτάζοντας από το παράθυρο του βαποριού που είπαμε, βλέπεις στίτια και δέντρα που φαίνονται σα να περνούν, ενθ' άληθινά τ' άφίνει πίσω το βαπόρι.

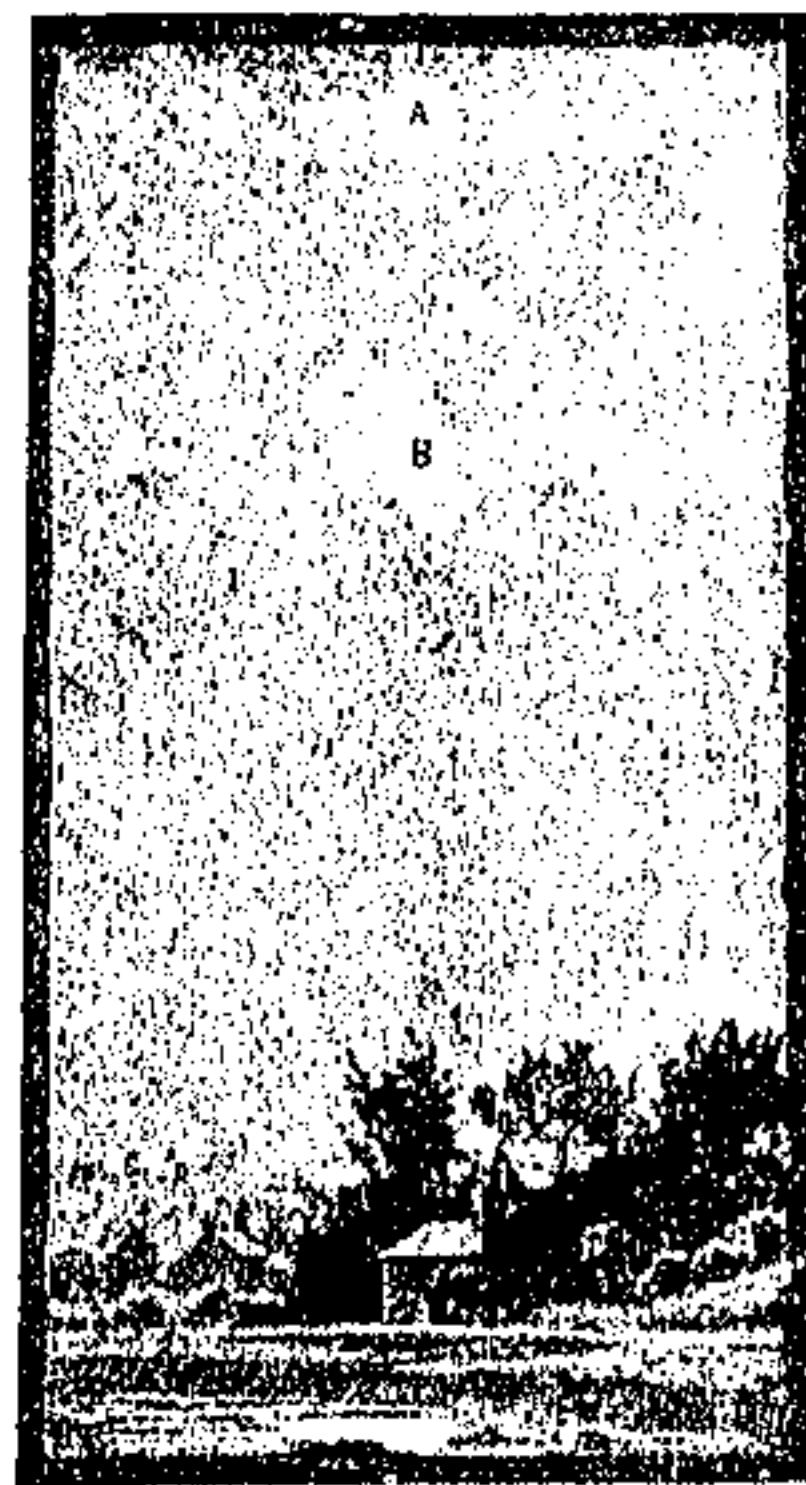
Το ίδιο παρατηρώντας τ' Άστρα, μπορούμε να μάθουμε πόσην ώρα θέλει κάθε σβούρισμα της Γ'ης. Διάλεξε ένα άστρο, όποιο θέλεις, και παρατήρησε το σ' ένα σημάδι τ' ουρανού άπόψε, σημειώνοντας και προσεχτικά τήν ώρα που το παρατηρείς' άν αύριο πάλι παρατηρήσης, τί στιγμή θα φτάση τ' άστρο μας σ' το ίδιο σημάδι, ή διαφορά από τήν άποψινή ως σ' τήν αύρινή ώρα που θα σημειώσης θα σου δώση τή διάρκεια κάθε σβουρισμού της Γ'ης. Η διαφορά αυτή είναι 24 ώρας, 56 λεπτά, και 4 δεύτερα, ή τέσσαρα περίπου λεπτά λιγώτερα από τή συνειδημένη ήμέρα, μετρώντας από μεσημέρι ως μεσημέρι.

Ο χρονικός όρμος της Γ'ης τριγύρω σ' τον Ήλιο.

Ός τώρα μιλούσαμε για τήν καθημερινή κίνηση που φαίνεται σα να κάνει ο Ήλιος διαβαίνοντας τον ουρανόν μεταξύ αύγης και βραδιού. Και τώρα θα ξηγήσουμε τή χρονική κίνηση που φαίνεται πώς κάνει και που γεννά τις άλλαγές που λέμε Όποχές. Είναι χειμώνας ως πούμε τώρα, κ' οι μέρες είναι μικρές και συχνά σκοτεινές, ενθ' έξη μήνες πριν οι μέρες ήτανε μεγάλες κ' είχαν ήλη τους τή δόξα με ζέστα και με τή λαμπράδα του Ήλιου. Η ίδια άλλαγή τυχαίνει κάθε χρόνο, κι' ως προσπαθήσουμε να βρούμε τήν αίτια. Γιατί έχουμε ζέστα μια εποχή του χρόνου, κι' άλλη πάλι κρύο και χιόνια;

Σημειώσε πρώτο τή σημαντική διαφορά μεταξύ του Ήλιου το χειμώνα και του Ήλιου το καλοκαίρι.

Αν κοιτάξετε τον ουρανόν το μεσημέρι κερμιά ξάστερη μέρα, θα δήτε πώς ο Ήλιος τότε βρίσκεται σ' το μεγαλύτερό του ύψος που φτάνει εκείνη τήν ήμέρα. Όλο το πρωί σιγά σιγά ανεβαίνει από τήν ανατολή ως εκείνο το ύψος' έπειτα ήλο το άπόγεμα από κει κατεβαίνει κατά τή δύση όσο που να βασιλέψη. Σταθήτε όμως σε κάποιο μέρος απ' όπου φαίνεται καθαρά ή δύση και παρατηρήστε το μεγαλύτερό του αυτό ύψος σ' τις 9 του Δεκέμβρη, όταν έχουμε τήν πιό μικρή

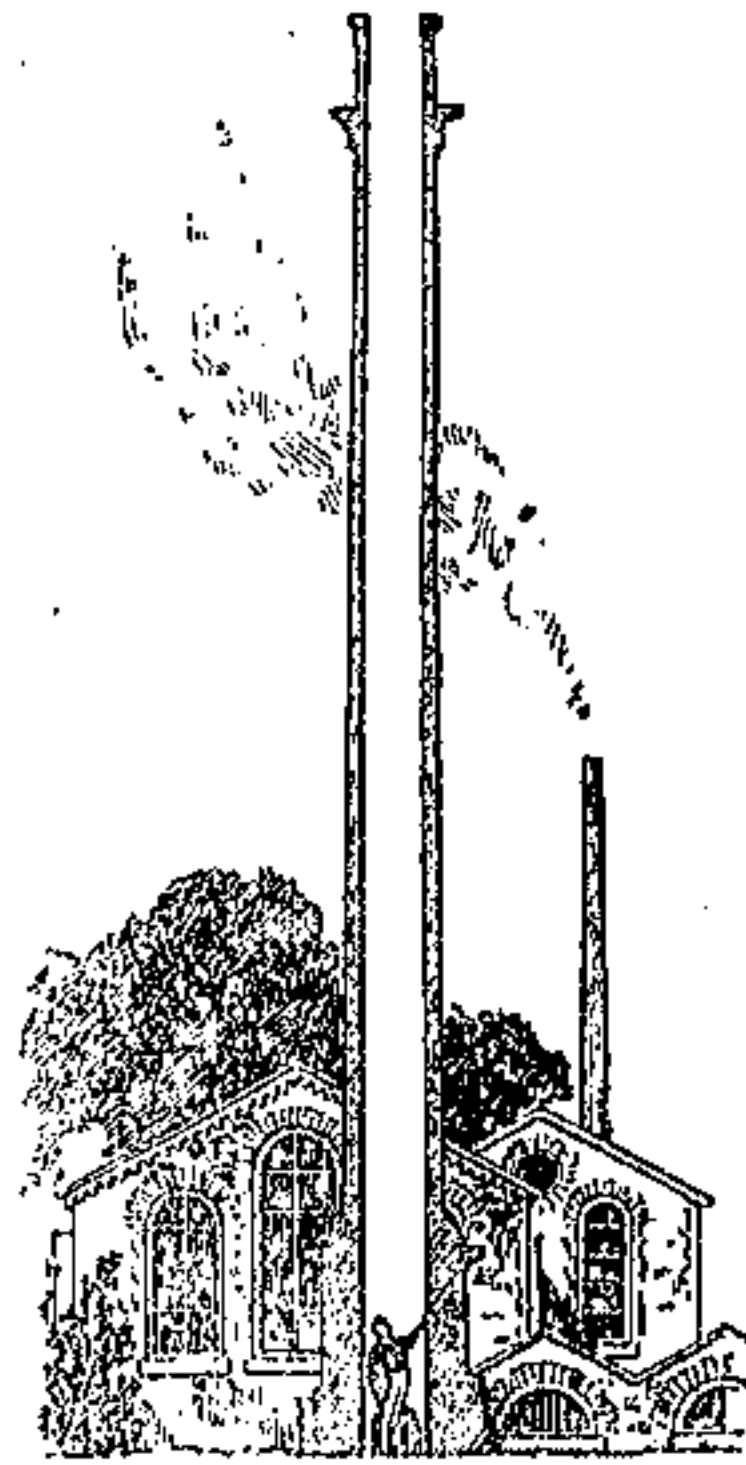
Διάγραμμα 17.

μέρα του χρόνου' άν ξαναπαρατηρήστε πάλι τήν ίδια ώρα μια μέρα κατόπι, θα βρήτε πώς ο Ήλιος το μεσημέρι ανέθηκε λιγάνι πιό άψηλά παρά τήν πριν ήμέρα, κι' έτσι κάθε μέρα ως σ' το μεσημέρι σ' τις 9 του Θεριστή. Από κεινη πάλι τήν ήμέρα αρχίζει και πιά δέν ανεβαίνει τόσο άψηλά, μόνο λίγο λίγο χαμηλώτερη ως να φτάσουμε πάλι σ' τις 9 του Δεκέμβρη, που από κεινη τήν ήμέρα αρχίζει πάλι και πηγάζει πιό άψηλά, κ' έτσι κάθε χρόνο τυχατικά δίχως άλλαγή (διαχ. 17). Μ' άλλα λόγια τήν εποχή που είναι στο Α ο Ήλιος το μεσημέρι, είναι καλοκαίρι κ' έχουμε μέρες μεγάλες και ζεστές' και τήν εποχή που είναι στο Β, έχουμε χειμώνα και μέρες μικρές και κρύες.

Ός τόσο κι' αυτή του Ήλιου ή χρονική κί-

νηση είναι άπατη, όπως κ' ή άλλη ή καθημερινή, και για να καταλάβουμε πώς γίνεται, πρέπει να πάμε σ' τους άστερισμούς να μας βοηθήσουν.

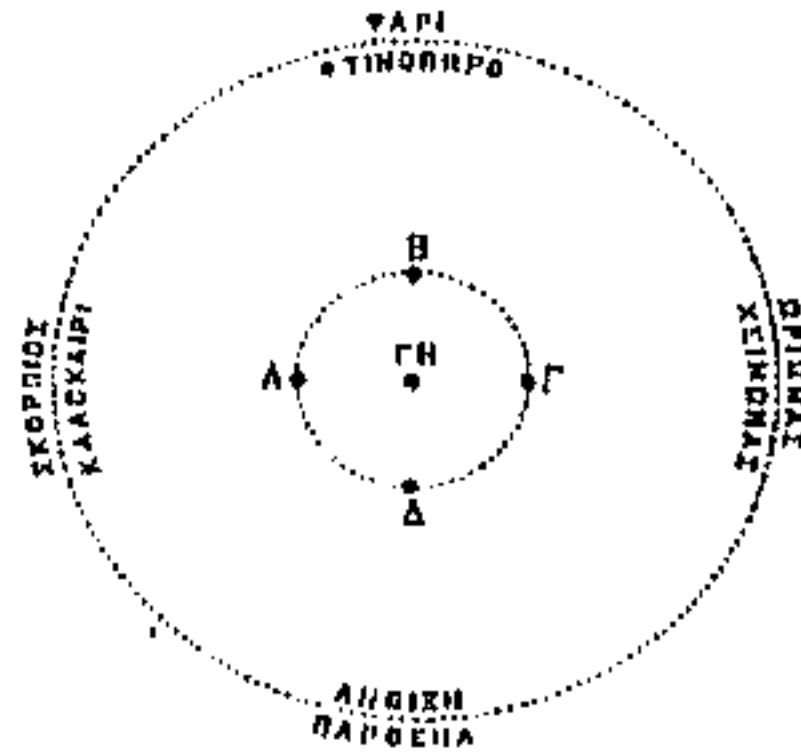
Ξέρετε ίσως τόν άστερισμό που τότε λένε Μεγάλη Άρκουδα ή τόν Ωρίωνα ή τόν Κριό ή τόν Ταύρο, κι άλλους άστερισμούς μ' επίσης παράξενα ονόματα. Οι άστερισμοί αυτοί είναι γνωστοί αιώνας τώρα, και για τόν σκοπό μας τώρα δε τους φανταστούμε ως παρέες άστρων σ' τόν ουρανόν, που μήτε τή μορφή τους αλλάζουν ποτέ μήτε τή θέση τους αναφορικώς ή μιά με τήν άλλη. Οι άστερισμοί αυτοί βρίσκονται ελόγουρά μας' όχι μονάχα από πάνω μας κι' από κάθε μας

Διάγραμμα 18.

όψη ως κάτου σ' τόν ήρζοντα, μόνε κι' εν μπορούσαμε να κάνουμε μιά τρύπα μέσα σ' τή Γ' ή ως αντίπερα σ' τους Αντίποδες μας, από κει μέσα θα βλέπαμε πώς κι' από κάτου μας υπάρχουν σ' τόν ουρανόν άστρα κι' άστερισμοί. Και τ' άστρα αυτά βρίσκονται πάντα ελόγουρά μας, νύχτα και μέρα. Ναί μόν δεν τά βλέπουμε τήν ημέρα με γυμνό μάτι, γιατί ή μεγάλη του Ήλιου λάμψη σκοτεινιάζει τόν μικρό τους συγκριτικώς φώς' με καλό όμως τηλεσκόπιο μπορούμε και τήν ημέρα ακόμα νάν τά δούμε. Μά και με γυμνό μάτι υπάρχει τρόπος νάν τά δούμε τήν ημέρα, κοιτάζοντας άπάνου από μέσα από άψηλή κωνοδόχη, εν μπορούμε να πετύχουμε καμμιά βταν δε δουλεύη' γιατί τέτιος μακρύς σωλήνας κόβει

τις ίσες άχτίδες του Ήλιου και τότε μπορεί τόν μάτι άόραμπωτο να διακρίνη τών άστρων τόν φώς. Τώρα, εν κοιτάξη τόν ουρανόν νύχτα τόν χειμώνα, θα δής τόν ωραίο άστερισμό που είπαμε, τόν Ωρίωνα. Τόν καλοκαίρι όμως γίνεται άφαντος. Και τόν ίδιο τόν καλοκαίρι θα δής άλλους πάλι άστερισμούς, που τόν χειμώνα δε φαίνονται, γιατί κάθε εποχή του χρόνου έχει τους δικούς της τούς άστερισμούς. Λοιπόν όπως γίνεται με τόν Ωρίωνα, τόν ίδιο γίνεται και με άλλους τρεις άστερισμούς, που θα σας πω τώρα και που μαζί με τόν Ωρίωνα κάνουν ένα είδος κύκλου σ' τόν ουρανόν, δηλαδή τήν Παρθένα, τόν Σκορπιό, και τόν Ψάρι. Καθίνας απ' αυτούς έχει τήν εποχή του που φαίνεται. Κοίταξε τόν ουρανόν τά μεσάνυχτα κατά τόν νότο. Θα δής πώς ο Ωρίωνας φαίνεται τόν χειμώνα' ή Παρθένα τήν άνοιξη' ο Σκορπιός τόν καλοκαίρι' τόν Ψάρι τόν φθινόπωρο. Αυτό τί αποδειχνη; Τά μεσάνυχτα

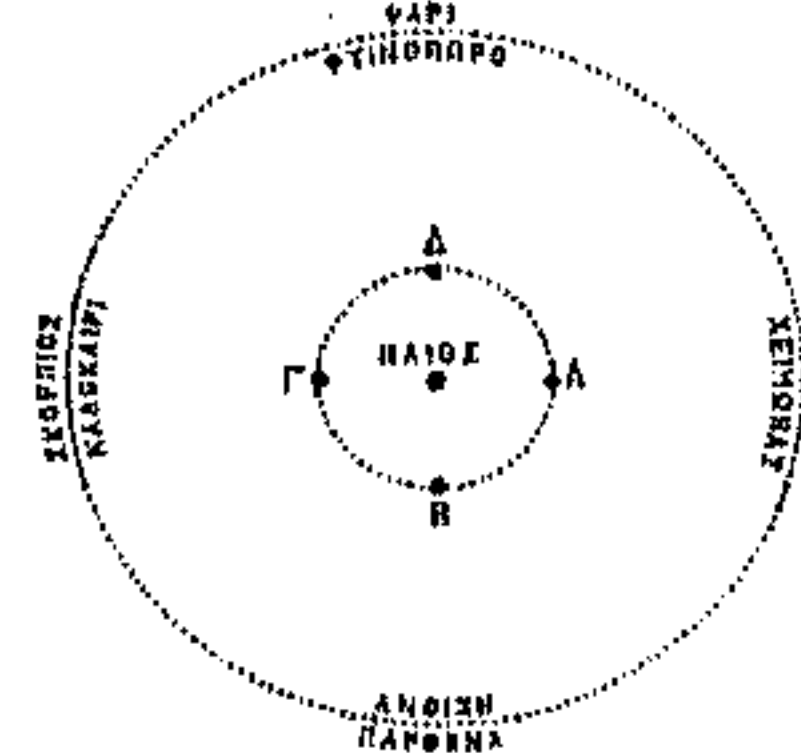

Διάγραμμα 19.

φυσικά ο Ήλιος είναι από τ' άλλο μέρος της Γ' ής ώστε σαν κοιτάξω τόν Ωρίωνα τόν χειμώνα, ο Ήλιος πρέπει να βρίσκεται από πίσω μου. Κοίταξε τόν διάγραμμά μας. Η Γ' ή είναι σ' τή μέση, κι' ο Ήλιος πρέπει να είναι καταντικρό του Ωρίωνα, δηλαδή κοντά σ' τόν μέρος που σημαδεύα με τόν ψηφίο Α. Τήν άνοιξη μεσάνυχτα βλέπουμε κατά τόν νότο τήν Παρθένα, και τότε ο Ήλιος πρέπει να βρίσκεται κατά τ' αντικρινόν μέρος της Γ' ής, δηλαδή κοντά σ' τόν σημάδι Β. Τόν καλοκαίρι σ' τόν ίδιο μέρος βλέπουμε τόν Σκορπιό' ο Ήλιος λοιπόν είναι κοντά σ' τόν σημάδι Γ. Και τέλος τόν φθινόπωρο που βλέπουμε σ' τόν ίδιο μέρος τόν Ψάρι, ο Ήλιος πρέπει να βρίσκεται κοντά σ' τόν Δ. Κι' έτσι ξαναρχής. Έτσι λοιπόν φαίνεται σα να ήταν πρώτα ο Ήλιος σ' τόν σημάδι Α, έπειτα σ' τόν Β, έπειτα σ' τόν Γ, έπειτα σ' τόν Δ, και κατόπι σα να ξαναρχίζε πάλι τόν ίδιο κύκλο. Λέω φαίνεται, γιατί κι' εδώ είναι περισταση όπου άλλο είναι τ' αληθινό κι' άλλο φαίνεται πώς είναι. Γιατί

θα δσα βλέπουμε μπορούν να ξηγηθούν κι' εν υποθέσουμε πώς ο Ήλιος μένει ακίνητος και πώς ή Γ' ή γυρίζει ελόγουρά του, όπως σ' τόν διάγρ. 20. Γιατί εν, λόγου χάρη, είναι τόν χειμώνα ή Γ' ή σ' τόν Α -- όπως κ' είναι -- τότε ο Ήλιος είναι σ' τ' αντικρινόν μέρος του Ωρίωνα, και λοιπόν τά μεσάνυχτα θα φαίνεται ο Ωρίωνας. Τόν ίδιο τήν άνοιξη ή Γ' ή είναι σ' τόν Β, και τότε βλέπουμε τήν Παρθένα, και τόν ίδιο τόν καλοκαίρι βλέπουμε τόν Σκορπιό, και τόν φθινόπωρο τόν Ψάρι. Έτσι θα δσα βλέπουμε είναι κατανοητά εν θεωρήσουμε τόν Ήλιο σταθερό σ' τή μέση, και τή Γ' ή πώς ταξιδεύει ελόγουρά του από τόν Α σ' τόν Β, κ' έπειτα σ' τόν Γ' και Δ, και πώς θέλει ένα χρόνο για να κάνει τόν ταξίδι της.

Ποιά όμως είναι ή αλήθεια; Ή άχα γυρίζει ο Ήλιος τριγύρω σ' τή Γ' ή; ή τόν εναντίο, ή Γ' ή τριγύρω σ' τόν Ήλιο; Αν συλλογιστήτε πώς ή Γ' ή συγκριτικώς είναι πολύ μικρός όγκος και πώς

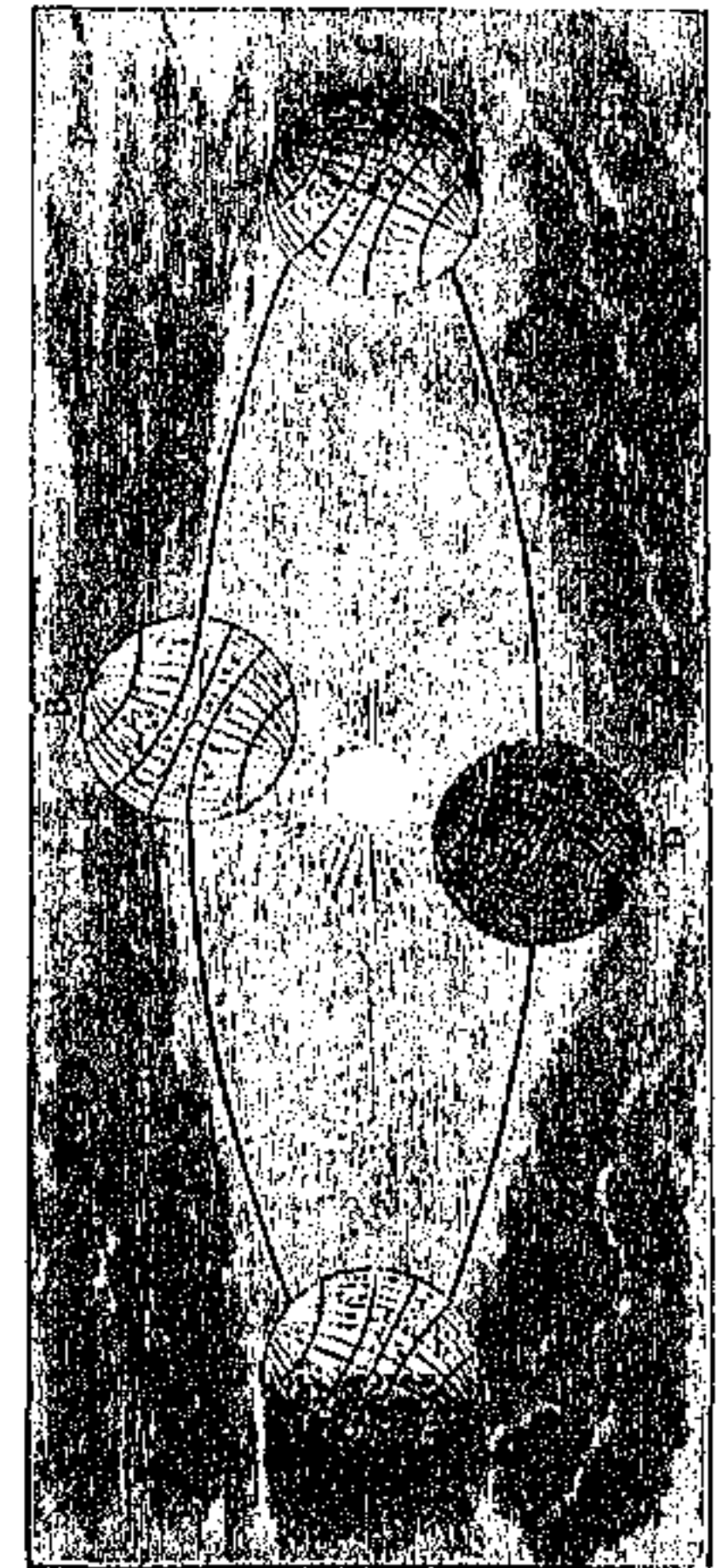

Διάγραμμα 20.

ο Ήλιος πολύ μεγάλος, δε θα σας φανή παράξενο εν μάθετε πώς ή Γ' ή γυρίζει και πώς ο Ήλιος στέκεται (αναφορικώς προς τή Γ' ή) σ' τή μέση. Έτσι λοιπόν ή Γ' ή μας, με τά όλα της που έχει, κάνει παντοτινό ταξίδι τριγύρω σ' τόν Ήλιο ξανά και ξανά. Και θα τόν βρήτε αρκετά διδαχτικό εν κάνετε αυτό τόν μικρό λογαριασμό. Πόσο γλήγορα ταξιδεύει ή Γ' ή, ή πόσα μιλια παίρνουμε τόν κάθε δευτερόλεπτο; Πήμαστε περίπου 93,000,000 μιλια ελάργα από τόν Ήλιο, και λοιπόν ο μεγάλος κύκλος που γυρίζουμε έχει διάμετρο δυό φορές αυτή τήν απόσταση, δηλαδή περίπου 186,000,000. Η περιφέρεια κύκλου είναι τρεις φορές κ' ένα έβδομο (3 1/7) δση ή διάμετρός του, που θα πη πώς τού χρονικού ταξιδιού τόν μακρός είναι 586,000,000 μιλια. Τόν ταξίδι γίνεται σε 365 μέρες, ώστε κάθε μέρα τρέχουμε περίπου 1,600,000 μιλια. Διαίρασε αυτό τόν ποσό με 24, και θα βρής πόσα μιλια τρέχουμε τήν ώρα, που είναι 67,000. Διαίρασε πάλι αυτό με 60, και βρήσεις πώς κάθε λεπτό τρέχουμε περίπου 1115 μιλια. Ηού θα πη,

διαιρώντας πάλι με 60, πώς ή μεγάλη μας αυτή Γ' ή τρέχει τριγύρω σ' τόν Ήλιο με φεβερή γλήγοράδα 18 μιλιών τόν δευτερόλεπτο, για να μπόρεση εντός του καιρού της να κάνει τόν χρονικό της τόν ταξίδι.

Ας πούμε πώς άρχισατε να διαβάσετε αυτή τήν ιστορία μισή ώρα πριν' κάνετε τόν λογαριασμό απ' ό,τι σας είπα, και ο' άπορήστε με τόν τί θα βρήτε. Δηλαδή από τότε έταξιδεύαμε 34,000 μιλια. Τόν ταξίδι όμως δε σας άποφάνηκε, γιατί είναι μαλακό με δίχως τόν παραμικρό εμπόδιο.

Διάγραμμα 21.

Είπαμε πώς ή Γ' ή τρέχει τριγύρω σ' τόν Ήλιο. Και τώρα για να καταλάβετε πώς γίνονται οι χρονικές αλλαγές που τές λέμε εποχές -- τόν καλοκαίρι, τόν φθινόπωρο, ο χειμώνας, κ' ή άνοιξη -- θα σας παρακαλέσω να κοιτάξετε τή ζευγραφιά εδώ, που δείχνη τή Γ' ή σε τέσσερα διαφορετικά μέρη άπάνου σ' τή στράτα της. Άριστερά σ' τόν Α είναι ή Γ' ή όταν μας καλοκαρδίζει τόν καλοκαίρι' δεξιά σ' τόν Γ' είναι ή Γ' ή τόν χειμώνα. Κοιτάξετε τήν κεντρική γραμμή που πηγάνει από κάτου ως άπάνου σ' τή Γ' ή. Είναι τ' αξόνι της που σβουρίζει ελόγουρά του. Φυσικά τ' αξόνι

αυτό δὲν εἶναι στερεὸ ἢ ὠρητό· εἶναι τῆς φαντασίας γραμμὴ ποῦ τῆ φανταζόμεστε σὰ νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ νότιο πόλο τῆς Γῆς καὶ περνώντας τὸ κέντρο τῆς βγαίνει σ' τὸν πόλο τὸ βόρειο. Ἄν τώρα τὸ φανταστικὸ αὐτὸ τ' ἀξόνι τὸ τριγώνω-ξουμε ἴσα ὀμπρὸς μὲ τῆ φαντασίαν, θὰ βροῦμε πῶς σ' ὅποια μεριά τῆς στρατας τῆς κ' ἂν βρισκεται ἡ Γῆ, ἐκεῖνο πάντα θὰ τελειώσῃ σ' τὸ ἴδιο σημάδι τ' οὐρανοῦ, ἀπάνου κάτου σ' τὸ πολικὸ τ' ἄστρο ποῦ λέμε· μὲ ἄλλους λόγους τ' ἀξόνι τῆς Γῆς εἶναι πάντα παράλληλο μὲ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ βλέπετε ἀπάνου σ' τὸ διάγραμμα πῶς, κὰν σ' τὸ Α εἶναι ἡ Γῆ κὰν σ' τὸ Β κὰν σ' τὸ Γ, τ' ἀξόνι πάντα κοιτάζει ἀπαράλλαχτα κατὰ τὸ ἴδιο μέρος. Κι' ἂν κοιτάξετε μὲ προσοχὴ τὸ διάγραμμα, θὰ δῆτε ἀκόμα πῶς τ' ἀξόνι δὲν εἶναι κάθετο ἀπάνου σ' τὴν ἄπλα ὅπου τρέχει ἡ Γῆ τριγύρω σ' τὸν ἥλιο, μόνον κάνει γωνιά μαζί της—γωνιά ποῦ τήνε βρήκαν οἱ ἀστρονόμοι πῶς εἶναι $66\frac{1}{2}$ μίρες.

Καλὸ εἶναι νὰ ἔχετε μιὰ ἰδέαν τοῦ πῶς κατορθώνει τ' ἀξόνι τῆς Γῆς καὶ κοιτάζει πάντα κατὰ τὸ ἴδιο ἀπαράλλαχτο σημάδι. Σ' τὰ παλαιὰ τὰ χρόνια—σ' τὰ χρόνια ποῦ ζοῦσαν οἱ Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέπτες— ποῦ εἶχε ὁ κόσμος κερυφύλλια μὲ κόννες ἀπὸ μέσσα δρυλές, δὲ μπορούσαν εἰ ὠπλισμένοι νὰ βῆξουν μὲ μεγάλη ἀκρίβεια, γιατί μόλις ἐβγαινε τὸ βόλι, εὐκολα καὶ γλήγορα ἄλλαζε λιγάκι ὁ δρόμος, τότε κατέβαινε, πότε ἔγερνε δεξιὰ ἢ ἀριστερά· ἦταν ἐσφιστηκαν κατόπι νὰ φτιάσουν ἄπλα μὲ αὐλακωμένες ἀπὸ μέσσα κόννες, ποῦ τ' αὐλάκια, ὄντας σκλιαγκωτά, ἔχουν τὴ δύναμη νὰ κάνουν τὰ βόλια νὰ σβουρίζουν ἐνόσω τρέχουν, κι' ἀπὸ τότε σημάδεύει κανεὶς πὶὸ καλλήτερα, γιατί τὸ βόλι πηγαίνει πὶὸ ἴσα κατὰ τὸ σημάδι χωρὶς νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ὁρῶμα του. Γιατὶ κάθε σῶμα ποῦ σβουρίζει μὲ γληγοράδα τριγύρω σ' ἀξόνι, ἔχει τὴν τάση νὰ βραστῆ τῆ γραμμὴ τ' ἀξονίου—νὰν τὸ κῆν νὰ βλέπῃ πάντα κατὰ τὸ ἴδιο σημάδι—καὶ μ' ἔλη του τῆ δύναμη ἀντιτίκεται σὲ κάθε προσπάθεια ποῦ ζητᾷ νὰ τοῦ τὴν ἀλλάξῃ. Τὸ ἴδιο σβουρίζει κ' ἡ Γῆ μας. Ναι μὲν, τὸ σβούρισμα τῆς φαίνεται ἀργουλό, γιατί κάθε σβούρισμα θέλει ἐλόκληρη μέρα νὰ γίνῃ· μὰ ἂν θυμηθεῖτε τί μεγάλος ὄγκος ποῦ εἶναι ἡ Γῆ, θ' ἀλλάξουμε γνώμη καὶ δὲ θὰ μᾶς φανῇ πῶς σβουρίζει καὶ τόσο ἀργά, ἀφοῦ κάθε μέρος ἀπάνου σ' τὸν ἡσημερινὸ τρέχει μὲ γληγοράδα 1000 μιλίων τὴν ὥρα. Ἔτσι λοιπὸν ἡ Γῆ μας σβουρίζει ὅπως τὰ σημερινὰ βόλια, καὶ λοιπὸν κατορθώνει τ' ἀξόνι τῆς νὰ βλέπῃ πάντα κατὰ τὸ ἴδιο σημάδι.

Κοιτάξετε πάλι τώρα τὸ διάγραμμά μας καὶ τῆ Γῆ ἐκεῖ ποῦ βρίσκεται σ' τὸ σημάδι Α. Καθὼς φωτίζει ὁ ἥλιος τῆ μισῆ Γῆ, ὁ βόρειος πόλος εἶναι σκυρμένος κατὰ τὸν ἥλιο καὶ βρίσκεται

μέσα σ' τὸ φωτισμένο μέρος τῆς Γῆς. Τότε εἶναι ἐκκολλητικὴ μέρα σ' τὸ βόρειο πόλο διχως νύχτα καὶ σκοταδι, γιατί σβουρίζοντας ἡ Γῆ γύρω σ' τ' ἀξόνι τῆς δὲ μπάζει τὸν πόλο καὶ τὰ περιχωρὰ του μέσα σ' τὸ σκοτεινὸ μισόσφαιρο. Κοιτάξετε καὶ τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἑλλάδος, καθὼς σκύβει ἡ Γῆ κατὰ τὸν ἥλιο καὶ λαβαίνει ὅλη του τῆ λάμψη. Καθὼς ὅμως σβουρίζει ἡ Γῆ, λίγο λίγο διαβλίνει ὁ τόπος μας τὸ σύνορον μεταξύ φωτὸς καὶ σκοταδιοῦ καὶ μπαίνει μέσα σ' τὸ σκοτεινισμένο μέρος· τότε ἔχουμε νύχτα, μὰ βλέπετε ἀπὸ τὸ διάγραμμα πῶς οἱ μέρες εἶναι μεγαλύτερες ἀπὸ τίς νύχτες, ὅπως δὲ εἶναι τὸ καλοκαίρι.

Τώρα ἂς κοιτάξουμε πάλι τῆ Γῆ σ' τὸ σημάδι Γ, ὅπου φτάνει ὕπερ' ἀπὸ ἔξη μῆνες. Ἡ Γῆ βρίσκεται τότε σ' τὸ ἀντικρινὸ μέρος τῆς στρατας τῆς, μὰ τ' ἀξόνι μένει πάντα παράλληλο μὲ τὸν ἑαυτοῦ, καὶ λοιπὸν ὁ βόρειος πόλος εἶναι γυρισμένος ἀντίθετα σ' τὸν ἥλιο. Ἡ Γῆ σβουρίζει ἐκκολλητικὰ ὅπως πρὶν, μὰ τὰ σβουρίσματα τῆς δὲ βγαίνουν τὸν πόλο μὲ τὰ περιχωρὰ του ἔξω ἀπὸ τὸ σκοτεινισμένο μισόσφαιρο, καὶ τότε ἔχουν ἐκεῖ ὅλο νύχτα διχως μέρα καὶ φῶς. Καὶ παρατηρήστε καὶ πῶς ἄλλαξαν τὰ πράγματα σ' τὴν Ἑλλάδα. Ὁ τόπος μας ὁδηλαδὴ καθε 24 ὥρες βρίσκεται πὶὸ πολὺ μέσα σ' τὸ σκοταδι παρὰ μέσα σ' τὸ φῶς, κ' ἔχουμε λοιπὸν μεγαλύτερες νύχτες παρὰ μέρες, ὅπως εἶναι τὸ χειμῶνα.

Τώρα καταλαβαίνετε διχως δυσκολία πῶς γίνονται οἱ ἡπογές. Σ' τὸ Α ἡμεῖς, σ' τὸ βόρειο μισόσφαιρο, λαβαίνουμε περισσότερο φῶς καὶ ζέστα ἀπὸ τὸν ἥλιο παρὰ σὰν εἴμαστε σ' τὸ Γ, καὶ λοιπὸν ἔχουμε καλοκαίρι σ' τὸ Α καὶ χειμῶνα σ' τὸ Γ. Πάλι σ' τὸ Β καὶ Δ οἱ νύχτες κ' οἱ μέρες εἶναι ἴσες, καὶ τὸ φῶς κ' ἡ ζέστα ποῦ λαβαίνουμε ἀπὸ τὸν ἥλιο δὲν εἶναι μῆτε τόσο πολλὴ ὅπως σ' τὸ Α, μῆτε τόσο λιγὴ ὅπως σ' τὸ Γ, κ' ἐκεῖ ἔχουμε φθινόπωρον κ' ἄνοιξη.

Ἦνα ἄλλο πρᾶμα θέλω νὰ παρατηρήστε. Πῶς ἦταν ἡ Γῆ εἶναι σ' τὸ Α, τὸ νότιο μισόσφαιρο εἶναι περιστατωμένο ὅπως εἶναι τὸ βόρειο σὰ φτάσῃ ἡ Γῆ σ' τὸ Γ· καὶ τὸ ἐναντίον, ὅταν ἡ Γῆ εἶναι σ' τὸ Γ, τὸ νότιο μισόσφαιρο εἶναι περιστατωμένο ὅπως εἶναι τὸ βόρειο σὰ φτάσῃ ἡ Γῆ σ' τὸ Α. Ποῦ θὰ πῆ πῶς ἦταν ἔχουμ' ἐμεῖς καλοκαίρι, τότε σ' τὸ νότιο μισόσφαιρο ἔχουν χειμῶνα· καὶ πάλι ὅταν ἔχουμ' ἐμεῖς χειμῶνα, ἐκεῖ ἔχουν καλοκαίρι. Καὶ τὸ ἴδιο, σὰν ἔχουμ' ἐμεῖς φθινόπωρον ἢ ἄνοιξη, ἔχουν ἐκεῖ ἀνάποδον ἄνοιξη ἢ φθινόπωρον.

Δυὸ λόγια τώρα θὰ πᾶς πῶ γιὰ τὸν ἥλιο, ὅπως παρουσιάζεται σ' τὸ βόρειο πόλο. Ἐκεῖ φαίνεται σὰ νὰ περπατᾷ πολὺ ἀλλιώτικα ἀπ' ὅτι ξέρουμε σ' τὰ δικὰ μας τὰ μέρη. Ἀνετόλῃ καὶ

δύση δὲν ὑπάρχει. Τὸ καλοκαίρι ἐκεῖ φαίνεται σ' τὴν ἀρχὴ ὁ ἥλιος πῶς ἀπὸ μέρος σὲ μέρος μῆτε ἀλαργεύει ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα μῆτε ζυγώνει περισσότερο, παρὰ πῶς ὅλο κάνει γύρους καὶ γύρους σ' τὸν οὐρανὸ. Ὅμως ἔπειτα θὰ παρατηρούσαμε, ἂν ἡμαστ' ἐκεῖ, πῶς λίγο λίγο χαμηλώνουν οἱ γυροὶ του, πηγαινόντας μὲ σκλιαγκωτὸ τρόπο, ὡς ποῦ τέλος φτάνουν κι' ἀγγίζουσι κάτου τὸν ὀρίζοντα. Ἐπειτα κάνει μερικὸς γύρους μὲ μέρος τοῦ δίσκου τοῦ ὠρητοῦ ἀπάνου ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα καὶ μέρος ἀθήρητο ἀπὸ κάτου, ὡς ποῦ λίγο λίγο γάναται ὅλος ὁ δίσκος. Κατόπι κι' ἀφοῦ χαθῆ, θὰ βλέπαμε κάμποσον καιρὸ ἕνα μισόφωρον ποῦ θὰ φαίνονταν σὰ νὰ γυρίζε γύρω καὶ γύρω ἀπὸ κάποια πηγὴ κάτου ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, καὶ ποῦ λίγο λίγο θὰ θόλωνε, ὡς ποῦ τέλος κι' αὐτὸ νὰ γίνῃ ἄφαντο, καὶ τότες θὰ πλάκωνε ὁ χειμῶνας μὲ βαθύ καὶ ἐκκολλητικὸ σκοταδι. Ὑστερα τὰ πρῶτα σημάδια πῶς ξαναγυρίζει ἡ ἄνοιξη θὰν τὰ βλέπαμε ἀπὸ θολὸ γλυκοχάραγμα κοντὰ σ' τὸν ὀρίζοντα ποῦ θὰ φαίνονταν σὰ νὰ γυρίζῃ γύρω καὶ γύρω ἀρκετὲς μέρες. Κατόπι τὸ γλυκοχάραγμα θὰ γίνονταν ἀγῆ μακρινή, ποῦ λίγο λίγο θὰ ἔλαμπε πὶὸ πολὺ ὡς ποῦ νὰ παρουσιαστῆ τοῦ ἥλιου ὁ δίσκος, καὶ τότε ὁ μεγάλος μας φωτοδότης μὲ σκλιαγκωτὸ δρόμο θ' ἔρχιζε ὅλο ν' ἀνεβαίνῃ τὸν οὐρανὸ ἀψηλότερα ὡς σ' τὰ μέσσα τοῦ καλοκαιριοῦ, ἦταν πάλι πιάνη τὸν κατορθωρικό του δρόμο.

Τοὺς ἴδιους σκλιαγκωτοὺς γύρους φαίνεται σὰ νὰ κῆν ὁ ἥλιος καὶ σ' τὰ πλάτη ποῦ ζοῦμε. Ὅμως μέρος τῶν γύρων αὐτῶν γίνεται ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος τῆς Γῆς καὶ δὲν τὸ βλέπουμε· μόνον βλέπουμε τὸ μέρος τῶν γύρων ποῦ κάνει μπροστὰ μας ἀπὸ τὴν ὄρα ποῦ ἀνατέλλει ὡς σ' τὴν ὄρα ποῦ βασιλεύει, κάθε γύρος ἀναβλίνοντας πὶὸ ψηλά ὡς σ' τὰ μέσσα τοῦ καλοκαιριοῦ κ' ἔπειτα κατεβλίνοντας πὶὸ χαμηλά ὡς σ' τὰ μέσσα τοῦ χειμῶνα, ὅπως εἴπαμε σὰν ἀρχίσαμε νὰ ξηγοῦμε τῶν ἡπογῶν τὸ φαινόμενο.

(Ἀπὸ τ' ἀγγλικόν) ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Γ Ν Ω Μ Α Ι

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Προδότης τῆς πατρίδος γίνεται ὄχι μόνον ὅστις ἀνοίγει τὴν πόλιος αὐτῆς εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ ὅστις δὲν ἐλευθέρησεν τὴν πατρίδα, δὲν ἐνδύει τὴν γῆμιναιὴν τῆς, δὲν τὴν ἀφελεῖ κατὰ πάντας τρόπους μὲ τοὺς κῆτους του.

Ἰσχυρῆτος Κοραῆς

Πάντοτε ἔχει τις δάκρυα ἐφ' ὅταν ἔχει τέκνα.

Ἀλέξανδρος Δουμάς

Καθ' ὅταν ἡ ὑλικὴ θέσις τοῦ ἀνθρώπου βελτιοῦται, ἀφευρίσκει καὶ νέους τρόπους τυλαιπορθίσεως ἐαυτοῦ.

Ἰούλιος Λεμαίτρο

ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΨΥΧΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ὁ γνωστότατος Γάλλος ἐπιστήμων καὶ συγγραφεὺς Κόσμιλλος Φλαμμυαρίων ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον περισπούδαστον βιβλίον πρὸ πολλοῦ ἀναμενόμενον, ἐν ᾧ ποιεῖται λόγον περὶ τῶν διαφόρων τῆς ψυχῆς ζητημάτων καὶ προσπαθεῖ ν' ἀνεύρη τὰ ἄγνωστα αἷτια αὐτῶν. Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου παραθέτομεν τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν ὄνείρων.

Μέχρι τοῦδε ὁ ὕπνος καὶ τὰ ὄνειρα ἐμαλετήθησαν πολὺ, εἶναι ἀληθῆς, καὶ ὑπὸ εἰδικωτάτων παρατηρητῶν, ἀλλὰ δὲν τις νὰ ἠμελογήσῃ ὅτι ἀτελέστατα διελευκάνθησαν καὶ διεφωτισθησαν. Ὁ ὕπνος δὲν εἶναι κατάστασις ἐξαιρετικὴ τοῦ βίου ἡμῶν· τοῦναντίον εἶναι κανονικὴ λειτουργία τῆς ὀργανικῆς ἡμῶν υπάρξεως, ἥς ἀποτελεῖ τὸ τρίτον, κατὰ μέρος ὄρον. Ὁ ἀνὴρ ἢ ἡ γυνή, ἥτις ἐξήσεν ἐξήκοντα ἐπὶ παραδείγματι ἔτη, ἐκοιμήθη περίπου τὰ εἴκοσι. Αἱ ὥραι τοῦ ὕπνου (τρισχίλια κατ' ἔτος!) εἶναι, ἐνευ ἀντιλογίας, ὥραι ἀναπαύσεως, ζωικῆς ἀνακαινίσεως καὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν κεκμηκότων μελῶν· δὲν εἶναι ἡμῶς ὥρα θανάτου. Αἱ διανοητικαὶ ἡμῶν δυνάμεις μένουσιν ἐν ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ μὲ μόνην τὴν σπουδαίαν καὶ οἰσιώδη διαφοράν ὅτι ἐνεργεῖ τὸ ἀσυνείδητον καὶ οὐχὶ ἡ λογικὴ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς κρίσεως τῆς ἐν ἐγρηγόρσει καταστάσεως.

Ὅπως τις ἐν τῇ ἐγρηγόρσει σκέπτεται διαρκῶς τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο, οὕτω καὶ κατὰ τὸν ὕπνον ὀνειρεύεται τις διαρκῶς. Τὸ ὄνειρον εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ βίου. Ἐκείνοι ὧν αἱ ἰδέαι καὶ αἱ σκέψεις εἶναι ἰσχυραὶ, ἔχουσιν ἐπίμονα ὄνειρα. Ἐκείνοι, ὅστινες ἐλάχιστα σκέπτονται, ὀνειρεύονται ἀσθενῶς. Ὑπάρχουσι τῶσα ὄνειρα ὅσα καὶ ἰδέαι καὶ πάσαι αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι καταταξέεις αὐτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπῆρξαν μάταιαι καὶ ἀὐθιράτοι.

Δὲν ἐνθυμεῖται τις πάντοτε τὰ ὄνειρα. Διὰ νὰ ἐνθυμηθῆ ἐν ὄνειρον πρέπει νὰ ἐξυπνήσῃ ἀποτόμως καὶ νὰ διατηρήσῃ ζωηρὰν αὐτοῦ ἀνάμνησιν, διότι κανὲν πρᾶγμα δὲν ἐξαλείφεται ταχύτερον τῆς ἀναμνήσεως τοῦ ὀνείρου. Ἦν γένοι προκειται περὶ ἐνός ἢ δύο δευτερολέπτων καὶ ἐὰν δὲν ἀποτυπωθῆ ἀμέσως, ἐξαλείφεται... ὡς ὄραμα. Πολλοὶ συγγραφεῖς ἰσχυρίζονται ὅτι μόνον τὴν πρῶτον ὀνειρεύεται τις πρὸ τῆς ἐξεγέρσεως, ἢ τὴν ἐσπέρην ὄραμα τῶ ὕπνω. Ὅλα αὐτὰ εἶναι πλάνα. Καὶ πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ἐξυπνήσῃ τις, ἢ καὶ νὰ ἀφυπνήσῃ ἄλλον εἰς ὀριζμένην τῆς νυκτός ὄραν, διὰ νὰ πεισθῆ ὅτι πάντοτε ὀνειρεύεται. Ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμεθα πάντοτε τὸ ὄνειρον, ὅπως δὲν ἐνθυμοῦμεθα πάντοτε καὶ τὰ τρία

τέταρτα τῶν σκέψεων, αἵτινες διήλθον τοῦ ἐγκεφάλου μας κατὰ τὴν ἡμέραν.

Ἐν γένει, ὄνειραύεται τις ἐπὶ τῶν πραγμάτων περὶ ὧν καταγίνεται καὶ ἐπὶ τῶν προσώπων τὰ ὅποια γνωρίζει. Ἐν τούτοις ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις παράδοξοι καὶ αἱ πλέον ἐπιμονοὶ σκέψεις τῆς ἡμέρας δὲν ἀφίνουσι πολλάκις οὐδεμίαν ἀποτύπωσιν ἐπὶ τοῦ ὕπνου τῆς νυκτός. Ἐὰν κύτταρα τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ ὅποια πρὸς τοῦτο εἰργάσθησαν, ἐξηγητήθησαν καὶ ἀναπαύονται. Ἄφ' ἐτέρου ὁ χρόνος καὶ αἱ ἀποστάσεις ἐκμηδενίζονται. Συμβαίνουν πολλάκις ὥρων καὶ ἡμερῶν ἀναπτύσσονται ἐντὸς δευτερολέπτου. Βύρσκειται τις εἴη πολλά ἀπομακρυσμένος καὶ ἐν τῇ νηπιακῇ ἡλικίᾳ μετὰ προσώπων πρὸ πολλοῦ ἀποθανόντων, χωρὶς νὰ ἐξασθενίζονται διόλου αἱ μνηστικαὶ αὐτὰ ἀναμνήσεις. Συναντᾶτε πολλάκις ἐν ὄνειρῳ πρόσωπα ἄλλου αἰῶνος ἢ ὄνειρεῦσθε πράγματα οὐδέποτε γινόμενα καὶ συνεπῶς ἀδύνατα. Αἱ παραδοξότεραι καὶ ἰδιοτροπώτεραι εἰκόνες ἐνοῦνται ἄνευ τῆς παραμικρῆς πιθανότητος καὶ ἄνευ τῆς παραμικροτέρας λογικῆς. Ἦν δὲ πολλάκις ὄνειρα προέρχονται ἐκ κληρονομικῆς διαδοχικότητος.

Μυρία αἴτια ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ὀνείρων ὅπως ἄσχετα πρὸς τὴν πνευματικὴν κατάστασιν. Δύσκολος πείσις, ἀνήσυχος ἀναπνοή, στάσις τοιαύτη τοῦ σώματος, μετακίνησις τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ ὑποκαμίσου, βαρὺ ἐφάπλωμα, ψύξις αἰφνιδίως, θόρυθος, φῶς, ὄσμη, ἀπὸ τῆς χειρὸς, πείνα, δίψα — τὰ πάντα ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ὀνείρων.

Δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ἐπὶ παραδειγματικῶν συχνότατα περιεργῶν ὑπαγωγικῆν παραίτησιν π. χ. νομίζομεν ὅτι ἐπιπτομεν ἐν βόθρῳ, ἢ ὅτι πίπτομεν ἐκ τῆς κλίμακος ἢ κρημνίζομεθα εἰς τὸ βάθος κρημοῦ. Συμπίπτει αὕτη ἐν γένει ὄλιγον μετὰ τὴν ἐναρξίν τοῦ ὕπνου μας, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀναπαυόμενα ἐντελῶς γίνονται αἰτία, ὡς μοὶ φαίνεται, νὰ μεταλλαγῇ τὸ κέντρον τῆς βρῦτητος αὐτοῦ. Ἀναμφιβόλως ἡ μεταστάσις αὕτη τοῦ κέντρου τῆς βρῦτητος δίδει ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν τῶν τοιούτων ὀνείρων.

Ὅλη ἡ ἐνεργητικότης τοῦ σώματος βαθμῶδ' ἐπισκοπίζεται καὶ ἡ λήθη τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἐπέρχεται δι' ἀνεπαίσθητων μεταπτώσεων, ὡς ἐάν ἡ ψυχὴ ἀπεσύρετο βραδέως πρὸς τὰ τελευταῖα αὐτῆς καταφύγια. Τὰ βλέφαρα κλείουσι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἀποκοιμάται πρῶτος. Ἡ ἀπὸ χάνει τὴν λεπτότητα αὐτῆς καὶ ἀποκοιμάται καὶ ἐκείνη. Ἡ ὄσφρησις μετὰ τὴν σειρὰν τῆς καταβάλλεται. Μόνον ἡ ἀκοὴ μένει τελευταία καὶ ἀγρυπνος φρουρὸς διὰ νὰ μᾶς εἰδοποιήσῃ ἐν περιπτώσει κινδύνου, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη ναρκῶται ἐπὶ τέλους. Τότε ὁ ὕπνος

εἶναι γενικὸς καὶ ὁ κόσμος τῶν ὀνείρων ἀνοίγεται πρὸ τῆς σκέψεως μετὰ τὴν ἀόριστον αὐτοῦ ποικιλίαν.

Ἐὰν πλέον περιεργᾶ καὶ τὰ πλέον ἀνεξήγητα ὄνειρα εἶναι ἴσως ἐκεῖνα, τὰ ὅποια μᾶς δεικνύουσιν ἐν γεγονόσι, μίαν κατάστασιν πραγμάτων μήπω γενομένην καὶ τὰ ὅποια πράγματι συντελοῦνται μετὰ χρονικὴν ἀπόστασιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπομακρυσμένην. Ὡστε δὲν προκείται ἐνταῦθα νὰ βλέπῃ τις ἄνευ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ βλέπῃ ἐκ τῶν προτέρων ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν ὑπάρχει.

Καὶ μόνον τὸ δεδομένον τοῦ ζητήματος φαίνεται ἀνόητον καὶ ἀντιφατικόν, ἐπομένως ἀπαράδεκτον, ἢ παραδοχὴ ὁ αὐτοῦ εἶναι πλήρης συνεπειῶν, διότι θὰ καθίστα παραδεκτόν ὅτι τὸ μέλλον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς συμπτώσεως τῶν αἰτίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, καὶ ὅτι ἡ ἐλευθέρη κρίσις εἶναι πολὺ ἐγγὺς τῆς φαντασίας.

Ἦρὲν ἢ εἰσελθῶ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἀνάλυσιν προβλήματος, τὸ ὅποιον ἐπάπτεται τῶν μεγαλειτέρων δυσχερειῶν τῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων, ἅς ἴδωμεν ἐν ἀρχῇ ἐν ὑπάρχουσιν ὄνειρα ἄξια πίστεως, τὰ ὅποια νὰ προείπον τὸ μέλλον ἢ οὕτως ἢ ἄλλως. Τοῦτο εἶναι τὸ κυριώτατον, ὅπερ πρέπει ν' ἀποδειχθῇ καὶ ἄνευ τοῦ ὅποιου θὰ ἦτο περιττόν νὰ καταφύγῃ τις εἰς φανταστικὰ συζητήσεις.

Καὶ λοιπὸν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ ἀμέσως, ὅτι τὰ ὄνειρα, τὰ ὅποια ἐκ τοῦ προτέρου καταδεικνύουσι καὶ μετ' ἀκριβείας ἐν μέλλον συμβᾶν, εἶναι βεβαία καὶ πρέπει νὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ ὡς πραγματικά.

Θ' ἀναφέρω κατὰ πρῶτον δύο ὄνειρα, τῶν ὁποίων δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν ἀπόλυτον ἀθετικότητα, ἅτινα εἶδον ἢ μὴτῆρ μου εἰς δύο περιστάσεις πολὺ διαφορετικὰς, καὶ τὰ ὅποια πλέον ἢ εἰκοσάκις μοὶ ἐβεβαίωσα.

Τὸ πρῶτον χρονολογεῖται ἀφ' ἧς ἱστορίας δὲν εἶχον εἴτι ἐλθῆ εἰς Παρισίους. Οἱ γονεῖς μου κατέρχον εἰς μικρὰν κωμόπολιν. Ἐγὼ εἶχον ἀρχίσῃ τὰς σπουδὰς μου εἰς ἑλληνικὴν πόλιν, καὶ ἤδη εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ καταλίπωσιν τὴν ἐπαρχίαν καὶ νὰ ἐλθῶσιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν, κυρίως διὰ νὰ προπαρασκευάσωσι διὰ τὰ τέκνα τῶν τὸ μέλλον αὐτῶν. Δεκαπέντε περίπου ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν, ἡ μὴτῆρ μου ὄνειραύθη ὅτι εὕρισκετο ἤδη ἐν Παρισίοις, ὅτι διήρχετο μεγάλας ὁδοὺς καὶ ἐφθασε πρὸ δώρουχος τοῦ πεταμοῦ, ἐφ' ἧς διήρχετο γέφυρα κλιμακωτή. Ὄταν ἐφθασεν εἰς Παρισίους μετὰ τινος ἡμέρας, μετέβη ὅπως ἐπισκεφθῆ συγγενῆ τινὰ ἐν τῇ ὁδῷ Fontaine-au-Roi, καὶ ἐξέπλάγη πολὺ ὅτε ἐφθασεν εἰς τὴν ἐκεῖ ὑπάρ-

χουσαν διώρυχα βλέπουσα τὴν γέφυραν, τὴν συνοικίαν, τὰς ὁδοὺς, ὅπως τὰς ὄνειραύθη καὶ ὧν οὐδέποτε ἔλαβε γινῶσιν εἴτε ἐξ εἰκόνας, εἴτε ἄλλως πως.

Τὸ ὄνειρον τοῦτο εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγηθῇ. Ἦρῆν νὰ παραδεχθῆ τις ὅτι τὸ πνεῦμα δύναται νὰ ἴδῃ ἐξ ἀποστάσεως καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτός, λεπτομερείας, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν ἡμέραν ὁ εὖρη συμφώνους μετὰ τὴν ἐν τῇ ἐγκεφάλῳ ἀποτυπωθεῖσαν εἰκόνα. Ἔβναι βεβίως τοῦτο δύσκολον. Ἐγὼ ἐξηγῶ μᾶλλον τὸ ὄνειρον ὅτι φίλοι ἐλθόντες ἐκ Παρισίων διηγήθησαν εἰς τὴν μητέρα μου τὰ τῆς συνοικίας ἐκείνης καὶ ὅτι ἐλησμήνησε τὴν διήγησιν, ἥτις ἀνεφάνη ἐν ὄνειρῳ. Ἄλλ' ἡ μὴτῆρ μου μετ' ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδεὶς ποτε ἀπολύτως τῆς ὁμίλησεν, εἴτε περὶ τῆς διώρυχος εἴτε περὶ τῆς γεφύρας ἐκείνης.

Ἰδοὺ τὸ δεύτερον αὐτῆς ὄνειρον.

Κατὰ τὸ ὄνειρον μίᾳ τῶν ἀδελφῶν μου μετέβη μετὰ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων τῆς ἡμετέρας εἰς μίαν μικρὰν πόλιν. Ὁ πατήρ μου τοὺς συνώδουσε καὶ ἡ μὴτῆρ μου ἔμεινεν ἐν Παρισίοις. Ἐὰν τέκνα πάντα τῆς ἀδελφῆς μου εἶχον κάλλιστα καὶ οὐδαμίαν εἶχομεν περὶ αὐτῶν ἀνησυχίαν. Ἡ μὴτῆρ μου ἀφῆκε ὄνειραύεται ὅτι ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρὸς μου ἐπιστολήν, ὅπου ἀνέγνωσε τὴν φράσιν ταύτην: «Σοῦ ἀναγγέλλω δυσάριστον γεγονός» ὁ μικρὸς Ἑρρίκος ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἄνευ ἀσθενείας, συνεπεία σπασμῶν». Ἡ μὴτῆρ μου ἐξυπνήσασα εἶπεν: «Ἔβναι ὄνειρον, ἔρα ψῦδος». Μετ' ὀκτῶ ἡμέρας, ἐπιστολὴ τοῦ πατρὸς μου περιεῖχε τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς φράσιν. Ἡ δυστυχὴς ἀδελφῆ μου εἶχεν ἀπολέσει τὸ μικρότερον αὐτῆς τέκνον, συνεπεία σπασμῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν δύο τούτων περιστάσεων ἠδύνατό τις νὰ ἐπικαλεσθῆ ἐν ἀνάγκῃ λησμονηθεῖσαν διήγησιν, ἥτις ἀπετυπώθη ἐν τῇ ἐγκεφάλῳ. Δὲν εἶναι ὅμως πιθανή, ἀφοῦ ἡ μὴτῆρ μου εἶναι βεβαία ὅτι οὐδέποτε ἤκουσε τοιοῦτό τι. Ἄλλ' ἐν τῇ δευτέρῃ ὁποῖαν ἐξήγησιν νὰ δώσῃ; Ὄταν ἤρξισα τὸ δημοσιογραφεῖν, εἶχον συνάδελφον ἐν τῇ ἡλικίᾳ λαμπρὸν νέον ἀξιεράστου χαρκατήρος, ὅστις ἐκαλεῖτο Λιμίλιος δὲ Βεδολιέρ. Ὁ γάμος αὐτοῦ οφείλεται εἰς ὄνειρον.

Εἰς πολίχνην τινὰ τῆς κεντρικῆς Γαλλίας ἐξῆ νεαρὰ κόρη χαριστότατη καὶ ὠραιοτάτη. Ἦτο, ὅπως καὶ ἡ Φορνάρινα τοῦ Ἰσακίλ, θυγάτηρ ἀρτοποιοῦ. Πολλοὶ ἐζήτησαν τὴν χεῖρά τῆς καὶ τις μάλιστα ἦτο πλουσιώτατος. Οἱ συγγενεῖς τὸν προσέβουον, ἀλλ' ἡ νεαρὰ Ἀγγελικὴ δὲν τὸν ἠγάπα καὶ ἠρνεῖτο.

Ἡμέραν τινὰ ἐξαναγκασθεῖσα ἐκ τῶν ἰνστάσεων τῆς εικογενείας μετέβη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρεκάλεσε τὴν Παρθένον, ὅπως ἐλθῆ εἰς αὐτὴν ἀρωγός. Τὴν ἐπομένην νύκτα εἶδε καθ' ὕπνον

νέον ἐν ὀδοπορικῇ στολῇ φέροντα μέγαν ψάθινον πῖλον καὶ ὀμματωθῆλια. Ἄμα τῇ ἐγέρσει αὐτῆς διεκῆρυξεν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς, ὅτι ἠρνεῖτο ἀπολύτως νὰ δεχθῆ τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ ὑπὸ τῶν γονεῶν καὶ ὅτι ὁ ἀναμείνη να μνηστευθῆ.

Τὸ ἐπόμενον ὄνειρον ὁ νεαρὸς Λιμίλιος δὲ Βεδολιέρ παρακινήθη ἐπὶ φίλου τοῦ ἐπιχειρεῖ ταξίδιον εἰς τὴν Κεντρικὴν Γαλλίαν. Διέρχεται ἐκ τῆς πολίχνης καὶ μεταβαίνει εἰς δημόσιον χορὸν ὀργανωθέντα ἐπὶ φιλανθρωπικῶ σκοπῷ. Μόλις εἰσέρχεται μετὰ τὴν ἰδιότροπον ὀδοπορικὴν ἐνδυμασίαν του γίνεται ἀμέσως τὸ ἀντικείμενον τῆς κοινῆς περιεργείας. Ἄλλ' ἡ νεανὶς ἀναγνωρίζει τὸ ὄνειρόν της, ὡχρῖθ, ὁ νέος τὴν παρατηρεῖ, τὴν συμπαθεῖ καὶ . . . μετὰ δύο μῆνας ἐταλεῖτο ὁ γάμος των. Πρῶτον δὲ φορὰν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ὁ Βεδολιέρ τὴν πολίχνην ἐκείνην.

Ἡ περιεργὸς αὕτη ἱστορία γάμου δὲν εἶναι μοναδική. Καὶ ἄλλοι ἀναφέρονται γάμοι δι' ὀνείρων γινόμενοι, τὸν δὲ διάσημον ἀστρονόμον Γιάνσεν εἶχεν ἰδῆ καθ' ὕπνου ἢ κυρία Γιάνσεν πολὺ πρὶν ἢ γνωρισθῶσιν.

Ἔβναι τὸ ὅποιον ἠθέλησα νὰ συστήσω ἐνταῦθα διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ὀνείρων τούτων εἶναι ὅτι πραγματικῶς ὄνειρα προείδον καὶ προανήγγειλαν τὸ μέλλον. Ὡς πρὸς τὰ αἴτια καὶ τὴν ἀναζήτησιν τῶν νόμων, ἡ ὥρα δὲν ἦλθεν ἀκόμη πρὸς τοῦτο.

Ἐὰν φαινόμενα ἀποδεικνύουσι κατ' ἐμὴν, ὅτι ἡ ψυχὴ ὑπάρχει καὶ ὅτι κέκτηται ἰδιότητος εἰσέτι ἀγνώστου. Ἀπὸ τούτου ἔπρεπε νὰ ἀρχίσω τὰς μελέτας μου, ὧν ἡ συνέχεια θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀθανασίας.

Λ.

Δ Α Κ Ρ Υ Α

Τὸ Κε ὀνομαζομένη Σαυθίτου
διὰ τὸν Μασουάλη.

Οἱ ἄλλες ψυχῆς, ἀνάλαστρον, κοπαδιστὰ ἀνεβαίνουσι, μετὰ τῆς αἰγῆς τὸ φῶσμι, ἀπὸ μιννοπάει τόβριανθ' ἀγγέλου, πρὸς τοὺς σιγὰ πηγαίνουσι, μὴ πλανηθῆ σ' ἀχνόπεργου καμμιε τοῦ ἀβερνίου.

Κ' ἡ κόρη ὀλοασπρη ψυχῆ, σερνὸ τῆς γῆς σημάδι, μετὰ σέμνα μετὰ δέκρμι, πρὸς χένονται γι' αὐτὴν, κρατεῖ γοργοδιαβαίνει σιωπηλὸ τὸ ἡμερο κοσάδι μπιστὰ τοὺς ὁ παράδεισος πὲ λίγυ ὀβίναχτη.

Καὶ μετὰ ψυχούλα μοναχὴ πάντα πῖδ πῖμο μένει, χόφια ἀπ' εἰς ἄλλες, σκόβουνας μετὰ κόπο πάντα πῖδ πολὺ, ἀργοπατεῖ καὶ σέκεται καὶ πῖνι καὶ ζυλοσάτινεν κόμισι τῆς στάξι ὁ ἰθρῶτας στήν ὀβη τῆ δειλά.

— Μικρὸ μου ἀλαφροσάκιον ἰσοῦ γιὰτ' ἡ ἀργήσις, εἰς εἰς ψυχῆς, πρὸ ἀέρισιν κ' εἰς τοὺς ἀγγέλους, καὶ μοδπε: — Τῆς μιννοῦλας μου ἰσρωπὰ νὰ τὸ μιννοῦλας, τὰ δάκρυα μου μισοβάνουσι τὴ σάμνα πρὸ μισοπῶλη.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΟΤΗΣ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Τὴν ἐσπέραν τῆς πρώτης παραστάσεως τῆς «Κυρίας μετὰς Καμελίας», τοῦ πολυκρότου ἔργου τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά υἱοῦ, συνκινήσας τις τὸν πατέρα τοῦ ἐξόχου δραματουργοῦ, τὸν περιώνυμον μυθιστοριογράφον, τοῦ εἶπε μετ' ἕρας πονηρόν:

— Βεβαίως, κύριε Δουμά, κἀπὼς θὰ ἐδοηθήσατε καὶ σεις εἰς τὸ δράμα.

— Ἐννοεῖται, ἀπήνησαν ὁ Δουμάς, ἕκαστα τὸν σύγγραφέα.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ἔχει σχέσηιν πρὸς τὴν καλὴν χώνευσιν τὸ καλὸν μᾶσημα τῶν τροφῶν:

— Βεβαίως εἶνε μάλιστα ὁ πρῶτος καὶ ἀκαρπύτος ὅρος καλῆς χώνευσεως τὸ καλὸν μᾶσημα. Δὲν εἶνε μόνον τῆς γεύσεως ἀπόλαυσις, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγιεινῆς υποχρέωσις νὰ μασῶμεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, τὰ κρέατα ἰδίως. Ὁ Πλάτων εἶλεν ὅτι δὲν κατέπειν τὸ πιπτεκίον του πρὶν τὸ μᾶσησεν τσσαράκοντα φορὰς, εἰς τοῦτο δ' ἀπέδιδε τὴν ἰαχυμαστὴν ὑγείαν τοῦ στομάχου του.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Μεταξὺ ἐξ ἀράχνης.

Ἦρξιεν ἀπὸ τινος συστηματικῆς ἐξαγωγῆς μετὰξῆς ἐξ ἰστοῦ ἀράχνης. Εἰς Τανναρίβαν τῆς Μιδαγασκάρης ἰδρύθη ἐπαγγελματικὴ σχολὴ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσὴν τῶν Παρισίων θὰ ἐκτεθῶσιν ὑφάσματα μετὰξῆς ἐξ ἀράχνης.

Διαδίδωσις παιδιῶν.

Κατὰ τὸ τελευταῖον ταξίδιον τῆς Βασιλείας Βικτωρίας εἰς Δουβλίον ὠργανώθη μεγάλη διαδήλωσις παιδιῶν, τῆς ὁποίας μετέσχον 30 χιλ. μικρῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Δι' εἰδικῶν τραίνων ὅλα τὰ παιδιά ἐκομίσθησαν καὶ ἀπὸ τὰ πλέον ἀπομεικρυσμένα μέρη τῆς Ἰρλανδίας εἰς τὸ Δουβλίον μετὰς ἀνθοδέμας καὶ τὰς σημαίας των καὶ τὰς ὁμοιομόρφους ἐνδυμασίας των καὶ ἐχύθησαν εἰς τὰς δόδας, αἱ ὁποῖαι ἐπλημμύρησαν ἀπὸ τὸν γέλαστον καὶ θορυβώδη αὐτὸν μικρὸν ὄμιλον. Αἱ μικραὶ μαθήτριαι ἦσαν ἐνδεδυμέναι λευκὰ μετὰ λευκοῦς πέλους. Καθ' ἣν στιγμήν διήρχετο ἐν μέσῳ αὐτῶν ἡ Βασίλισσα ἐπευφημούμενη, τῆς προσέφεραν ὠραιότητα ἀνθοδέσμη, ἀποτελουμένην ἀπὸ κρίνα τοῦ ἀγροῦ καὶ ἱα καὶ φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐἰς τὴν ἀγαπημένην μας Βασιλίαν, ἀπὸ τῶν παιδιῶν τῆς Ἰρλανδίας. Ἀπριλίου 7, 1900». Ἐπὶ ὧρας ἑξακλήρους παρήλαυε τὸ ὄχημα τῆς Βασιλείας διὰ τῶν ὁδῶν τῶν πλημμυρισμένων ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν χαριωπῶν μικρῶν, τὰ ὁποῖα ἔσειον εἰς τὰς μικροσκοπικὰς χεῖρας των τὰ ἐθνικὰ χρώματα καὶ

ἐξητικραύραζον μετὰ τὴν δύναμιν τῶν μικρῶν πνευμόνων των ὑπὲρ τῆς ἀγαπημένης των Βασιλείας, ἣτις συγκεινημένη ἐχαίρει τὴν φιλοστόργειν τοὺς μικροὺς τῆς ὑπεκούς.

Ὁ στόμαχος τῶν Παρισίων.

Ἡ πῶλις τῶν Παρισίων τρῶγει κατ' ἔτος 266,800 βόας, 216,300 μᾶσχους, 1,722,000 πρόβατα καὶ 257,500 χοίρους.

Ἡ θρεπτικὴ δύναμις τῶν αὐγῶν.

Κατὰ τὰς ἀναλύσεις γάλλου φυσιολόγου τὸ λευκὸν τῶν αὐγῶν ἀποτελεῖται ἐξ ὕδατος, λευκώματος καὶ μεταλλικῶν οὐσιῶν, ὃ δὲ κρέκος περιέχει, πλὴν τοῦ ὕδατος, ἀζωτοῦχους οὐσίας, λίπος καὶ τινὰς μεταλλικὰς οὐσίας. Ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ λοιπὸν τὸ αὐγὸν περιέχει 75% ὕδατος καὶ 25% θρεπτικῶν οὐσιῶν. Δύο αὐγὰ χωρὶς τὸ κέλυφος ζυγίζουσι 30 δράμια περίπου, ὥστε 24 αὐγὰ ἰσοδυναμοῦν ἀκριβῶς πρὸς τὴν θρεπτικὴν δύναμιν 300 δραχμῶν κρέατος.

Αἱ διαφοραὶ τοῦ ἀναστήματος.

Ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει πάντοτε τὸ αὐτὸ ἀνάστημα· ἄλλοτε εἶνε ὑψηλότερος καὶ ἄλλοτε κοντότερος. Ἐβρισμένης τὸ πρῶτὸ ἀνθρώπινον ἀνάστημα μεγαλύνει καὶ τὴν ἐσπέραν ἐλαττοῦται. Ἡ διαφορὰ πολλὰκις εἶνε ἐνὸς δλοκλήρου ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου.

Ζητοῦνται ἐγκέφαλοι.

Ὁ καθηγητὴς τῆς φυσιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ἰθάκης ἐν Ἀμερικῇ ἀκηθύνει ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς πολίτας τῶν Ἰνδιάνων Πολιτειῶν, διὰ τῆς ὁποίας τοὺς παρατρύνει ὅπως κληροδοτήσωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοὺς ἐγκεφάλους των. Ἦναι εὐκόλος ἡ προμήθεια ἐγκεφάλων ἐγκληματαίων καὶ φρενοδολωδῶν, ἐνῆ σπανιώτατα εὐρίσκει τις ἐγκεφάλους ὑγιούς καὶ ἀνεπτυγμένου ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη ἔχει ἀνάγκην πολλῶν καὶ ὑγιῶν ἐγκεφάλων χάριν μελέτης καὶ σπουδῆς καὶ διὰ τοῦτο ὁ καθηγητὴς τῆς Ἰθάκης ἀκηθύνει πρὸς τοὺς συμπολίτας του τὴν παράδοξον ἑκκλήσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀγνωστον ἂν θὰ συμμορφωθῶσι πολλοί.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Τὸ ἀνοιγοκλειθίμον τῶν ὀφθαλμῶν.

Εἰς πόσον διάστημα χρόνου δύναται ν' ἀνοιγοκλεισθῇ ὁ ὀφθαλμὸς; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπησχόλησε τὸν ἀγγλον φυσιολόγον Γάκτον, ὅστις μετὰ πολλὰς καὶ ἐπισταμένας παρατηρήσεις ἐφθασεν εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. Ἡ διάρκεια ἐνὸς ἀνοιγοσφαιλισματος τοῦ ὀφθαλμοῦ διαρκεῖ 40 ἑκατοστὰ τοῦ δευτερολέπτου. Τὸ βλέφαρον ἀνοίγει μετὰ ταχύτητα τετραπλασίαν ἐκείνης, μετὰ τὴν ὁποίαν κλείει. Ἐν τῷ μεταξῷ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς μένει κλειστός ἐπὶ 17 ἑκατοστὰ τοῦ δευτερολέπτου.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΟΙ ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Οἱ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν συγκεντρώσαντες ἐν τῇ Παναθηναϊκῇ Σταδίῳ τοὺς κατοίκους ἀμφοτέρων τῶν πόλεων σχολικοὶ ἀγῶνες κατέδειξαν, ὅτι εἰσῆλομεν τέλος μετὰ τόσας περιπλανήσεις καὶ τόσου μακροῦ χρόνου ἀπόλειαν εἰς τὴν ἑδὸν ἀρτίως παιδαγωγίας τῆς νεότητος τοῦ ἔθνους, ἀπ' ἧς τόσας ἀναρτώμεν δικαίως ἐλπίδας.

Καὶ ἡ ἑδὸς αὕτη εἶνε ἡ ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ πνεύματος ἀσκήσεις τῶν σωμάτων, ὅπως διαπλασθῶσιν ὀργανισμοὶ στεροὶ καὶ βρωμαλῆοι, εὐσταλῆ καὶ ὑγιῆ σώματα, διότι ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ βλαστάνουν καὶ ἀναπτύσσονται καρποφόροι αἱ ἀρτίαι καὶ ὑγιεῖς ἰδέαι καὶ τὸ πρόνημα τὸ εὐγενές.

Ἰδέησατε νὰ παρέλθουν ἔτη μακρὰ, νὰ προσπέσῃ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν ἡ ὑψηλὴ σημασία, τὴν ἠποῖαν ἀποδίδει εἰς τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις ἡ παιδαγωγία τῶν ἐν τῇ πολιτικῇ προσηγμένων κρατῶν, ἰδίᾳ τῶν τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς, ὡς καὶ αἱ καρποὶ οὗς ἀποδίδουν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, οὐ μόνον ἐν τῇ διαπλάσει εὐσταλῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου καὶ ἰσχυρῶν ψυχῶν, εἰς ἃς μόνον γενναῖαι ἰδέαι, γενναῖα προνήματα καὶ γενναῖαι ἀποφάσεις εἶναι εἰκαῖαι—διὰ νὰ γίνωμεν ἐπὶ τέλους καὶ ἡμεῖς εἰσηγηταὶ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, μετακαλοῦντες ταύτας ἀπὸ τῆς ξένης.

Καὶ ἔμως πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν οὐδενὸς ἔθνους ἦτο τόσον εἰκαῖα ἡ γυμναστικὴ, ὅσον τοῦ ἡμετέρου.—Ὁ τι ἐδέησεν ἐπὶ τέλους νὰ μιμηθῶμεν ἐκ τῆς παιδαγωγίας τῶν Ἀγγλων, τῶν Ἰταλιῶν, τῶν Γερμανῶν, τῶν Σκανδιναυῶν, ἦτο εἰκαῖότατον εἰς τοὺς ἡμετέρους προγόνους· αἱ δὲ νέοι λαοὶ οὐδὲν ἄλλο ἐπραξάν ἢ νὰ συστηματοποιήσωσι τὴν γυμναστικὴν καὶ νὰ τὴν προσαρμόσωσι μεθοδικώτερον πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς φυσιολογίας, ὅπως πάντων τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἰσχυροποίησις χωρὴν ἀναρμόνιος.

Ἦν ὅντι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνωτέραν μάλλον ἢ ἴσην κατεῖχον θέσιν αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις, ἐν σχέσει πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος.—Τῶν σωμάτων ἡ προπόνησις ἦτο ἡ καλλιέργεια τοῦ ἔδαφους, τὸ ἠποῖον παρσκευάζετο, ὅπως καταστῆ πρόσφορον εἰς τὴν εἰσδοχὴν

τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς παιδαγωγίας ἐλευθέρων πολιτῶν.

Διότι οὐ μόνον ἡ πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ παιδαγωγία, ἐν ἣ περιλαμβάνεται ἡ καλλιέργεια πάσης ἀρετῆς τῆς ψυχῆς, ἐρείθεται ἐπὶ ἀσφαλέστερας βάσεως, ὅταν ἀπευθύνεται πρὸς μείρακας ἢ ἐνήθους ὑγιῶς καὶ ἰσχυρῶς διαπλαστούμενους κατὰ τὸ σῶμα.

Ἦναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι τῆς ψυχῆς ἡ ἀρετὴ, ἣτις εἶναι ἀνδρεία, ἀκνυτάται συνηθέστερον παράλληλος πρὸς τὴν ἀρετὴν τῶν σωμάτων. Ὁ βρωμαλῆος ἀνὴρ, ὁ ἀνὴρ μετὰ τοὺς μύς τοὺς χαλυβδίνους, τοῦ ἠποῖου τὸ φρόνημα καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα δὲν κατατρώχουν καὶ δὲν καταπονοῦν παντοειδεῖς νοσηραὶ ἐκδηλώσεις, εἶνε φυσικώτατον νὰ ἐμφορῆται πάντοτε ἰσχυρὰς πρὸς ἐκυτόν πεποιθήσεως, νὰ βλίνη εὐθέως, καὶ οὐχὶ διὰ σκολιῶν ὁδῶν καὶ ὁληρῶν μηχανορραφῶν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ζωῆς· κατ' ἐξαιρέσιν δὲ μόνον εἰς σώματα καχεκτικὰ καὶ μαρμαριμῆθ δὲν ἐνοικοῦν καὶ ἀνάλογοι τῆς σωματικῆς καταστάσεως ψυχαί.

Ἀπὸ ταύτης τῆς ἀπόψεως, ἀπόψεως ἀναμνησθητῆτος ἀληθείας, ἡ γυμναστικὴ εἶνε παιδαγωγία κατ' ἐξοχὴν ἠθικοῦς· ἀπὸ ταύτης τὰ βόδινα χρώματα καὶ τὰ σώματα τὰ σφριγηλὰ ἐνὸς λαοῦ δὲν εἶνε μόνον κεφάλαιον ἰσχύος, ἀλλὰ καὶ κεφάλαιον ἠθικῶν ἐνὸς ἔθνους. Οὗτος εἶνε ὁ ἀπώτερος λόγος, ὃς ἐν τῷ Ἀγγλοσαξονικῇ καὶ Σκανδιναυικῇ φύλα τόσῃ ἀπονέμουσιν τιμὴν εἰς τοὺς νικητὰς τῶν γυμναστικῶν καὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων καὶ τόσας περιβαλλοὶ τὴν νίκην αὐτῶν ἐθουσιασμός καὶ τόσαι ἐκευφημίαι· ἄλλως θὰ ἦτό τι πολὺ ταπεινὸν τόσαι ἐκδηλώσεις τιμῆς ἐκ μέρους ἑλοκλήρου ἔθνους νὰ ἀποδίδωνται πρὸς τὴν γυμναστικὴν τῶν σωμάτων, πρὸς τὴν ἀπλήν ὑπεροχὴν τῆς ἰσχύος.

Οὐχὶ ταύτην ἐξυμνῶν ἐνεπνεέτο ὁ Πινδαρος τὰς ἀθανάτους ἠδῶς του· οὐδὲ χάριν τῆς γυμναστικῆς ὑπεροχῆς τῶν μυῶν ἤγειρον αἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἀνδριάντας εἰς τοὺς νικητὰς τῶν γυμναστικῶν καὶ τῶν ἀθλητικῶν ἀγῶνων.

Ἄν δὲ αἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ἔχαρον πλεῖστον διὰ τὴν ἄφνην τοῦ Ὀλυμπιονίκου ἢ διὰ τὰς νίκας αὐτῶν, ἂν Διαγόρας ἢ Ρόδιος ἔθνησκον ὑπὸ τὸ βάρος τῆς αὐτυχεῖς τῶν Ὀλυμπιονικῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἰς τὰ στήθη τὰ εὐρεῖα καὶ ἰσχυρὰ, εἰς τὰ σώματα τὰ χαλυβδίνια, τὰ ἠποῖα κατέκτων τὸν κότινον, ἐχαίρει τὴν σθεναρὴν,